

Menmen M̄t Aposeł H̄r N̄r̄iakem

Menmen me t̄wei ik

M̄t h̄r nau nemēr̄ w̄ h̄r nant̄p m̄t h̄m me
Jisas 1:1-26

1. Jisas kat̄p m̄t disaipel menmen 1:1-14
2. M̄tik kekreh̄r ke Judas 1:15-26

M̄t newepyap̄r h̄m me Jisas neit Jerusalem
2:1-8:3

M̄t newepyap̄r h̄m me Jisas neit Judea ketike
Sameria 8:4-12:25

M̄tik Pol kat̄p m̄t h̄m me Jisas 13:1-28:31

1. Namba wan taim Pol ken kerer wit wit
13:1-14:28
2. M̄t nererik nat̄p neit Jerusalem 15:1-35
3. Namba tu taim Pol ken kerer wit wit 15:36-
18:22
4. Namba tri taim Pol ken kerer wit wit
18:23-21:16
5. Pol kekre winak enuk keit wit Jerusalem,
Sisaria ketike wit 21:17-28:31

*Jisas kat̄p kaksiuwe God H̄m̄n Yaaik kaknen
kak̄ikaap m̄t*

¹ *Kai yinak Tiofilas, n̄paa hi Luk hewiswut
t̄wei hak me menmen Jisas h̄rak k̄r̄iakem
metike h̄m h̄rak ket̄pim kewepyap̄r m̄t em,
² *ere w̄ God ket̄wekhis keiȳk ken wit k̄rak.
God ket̄wekhis wen au, Jisas h̄rak wen kepu

---

* **1:1** Lu 1:1-4   * **1:2** Mk 16:19; Lu 24:49-51

ti, h̄rak kat̄p m̄it n̄rak kerek n̄paa h̄rak ke-
 him̄teni h̄r aposel h̄r nanwep yap̄r h̄m m̄rak.
 H̄rak ketpor h̄m n̄paa God H̄m̄n k̄rak Yaaik
 ketp̄iwkem. ³* Jisas h̄rak kaa p̄ike kekrit nepei
 au, me w̄i 40 h̄rak keteiknor h̄rak h̄rekes
 kepu keriuwe menmen yap̄rwe h̄rak k̄riakem.
 H̄rak kewepyap̄r h̄rekes ketpor menmen me
 God kakin̄n m̄it naanempror. ⁴* H̄rak wen
 kepu ketikeri, h̄rak ketpor h̄m manp te h̄r ap
 nan̄inaaiw̄r wit Jerusalem au. H̄rak kat̄p kar
 ik: “Yi eiȳt in ere God H̄m̄n k̄rak Yaaik kerek
 n̄paa God Haai kai kat̄p kakriuwetek h̄rak
 kaknen. N̄paa hi hetpiyem. ⁵* N̄paa Jon k̄k̄r
 m̄it neriuwe t̄par keremem. Te maain w̄i ham
 God kakweti yi m̄it H̄m̄n k̄rak Yaaik kaknen
 kaku kak̄kre han ki, h̄rak kak̄kepi yi einaaiw̄r
 wit Jerusalem eiwepyap̄r h̄m me God.”

⁶* M̄it aposel wen nererik nepu, h̄r nit̄iwekhi
 nar ik: “M̄it̄k Iuwe me w̄i im te ti ehu wit
 Isrel ehin̄n naanmamprai haiu m̄it ne Isrel a?”

⁷* H̄rak kewenhi ketpor kar ik: “H̄ram ap
 menmen mi te yi eiȳrtei w̄i te menmen im
 mamnen au. God Haai h̄rekes k̄mat w̄i im kises
 han k̄rak. Te menmen im hi hetpiyem te yi
 eiȳrteiyem. ⁸* Maain God H̄m̄n Yaaik kaknen
 kakwi yi yaȳt menmen m̄rak iuwe mamkepi, yi
 yaino wit Jerusalem eiwepyap̄r h̄m mai. Im em
 epei au, yi yaino provins Judia. Im em epei au,
 yi yaino wit iuwe Sameria metike wit yap̄rwe, yi

* **1:3** Lu 24:36-49; Ap 10:41 * **1:4** Lu 24:49; Jo 14:16-17; Ap 2:33

* **1:5** Mt 3:11 * **1:6** Lu 24:21 * **1:7** Mk 13:32 * **1:8** Mt
 28:19; Lu 24:48; Ap 2:32, 3:15, 5:32; Ef 3:16

eiwepyapir him mai.”

*Jisas kinaaiwir ti ken wit ke God
(Mk 16:19-20; Lu 24:50-53)*

⁹ *Hirak ketpor him im epei au, hir wen nirek, hirak God keriyaak kinaaiwir ti ken niu, napi kiwapinek hir nirek nepei au. ¹⁰ *Hir wen nereweknaan keit nepni, mitikik wik terp tekiteri klos mirakit hiram mire hike. ¹¹ *Hirakit tetpor tar ik: “Yi mit ne Galili yi yenmak yi yereweknaan keit nepni? Mitik eik Jisas hirekes yi yirek hirak kinaaiwir ke ken wit ke God, maain hirak pike kaknen kakir ke in ek yi yirek hirak ken nepni.”

Mit aposel nehimitan mitik hak kekrehir ke mitik Judas nipaa kaa

¹² *Hirakit tatip epei au, hir aposel ninaaiwir miniu (o neiyip) niuk mirak wit Oliv, hir nen wit Jerusalem. Hirak ap yanimin au. Hirak menep kar ke mit ne Juda me wi Sabat hir neke ti nanino. Hirak kire 1 kilomita. ¹³⁻¹⁴ **Hir nipiun Jerusalem, hir nan winak kerek nipaa hir newik. Hir ninik nen haau nimin ein mekre winak kau niu. Hir mit in: Pita, Jon, Jems, Andru, Filip, Tomas, Batolomyu, Matyu, Jems hirak mitik hak nikan ke mitik Alfias, Saimon kerek kises him me mit Selot, hir netike Judas nikan ke Jems, Maria, miye pe Jisas wetike kikrek narak, hir netike miyapir han. Hir yapirwe nau haau ik e. Wi yapirwe hir nererik neit in, hir nitehi God menmen. ¹⁵ Maain wi ham mit 120

* **1:9** Jo 6:62 * **1:10** Lu 24:4 * **1:11** Mt 26:64; Lu 21:27; Rev 1:7 * **1:12** Lu 24:50-53 * **1:13-14** Mt 10:2-4 * **1:13-14** Jo 7:5

h̄ir nises h̄im me Krai, h̄ir nererik nau haau iuwe, Pita kekrit ketpor kar ik: ¹⁶ **“Nai yinan, n̄ipaa God H̄im̄in Yaaik kenip mit̄ik iuwe King Devit h̄irak kewis̄ h̄im mau t̄iwei me mit̄ik Judas kerek n̄ipaa kewepyap̄ir Jisas kerp nein te h̄ir mit̄ enun net̄iwekhis. H̄im im nepei man mar ke n̄ipaa Devit kewis̄im h̄iram mamnen. ¹⁷ N̄ipaa Judas h̄irak ketikewai. Jisas kehimit̄anek k̄ir̄iak menmen ketikewai. ¹⁸ **(Mit̄ik ik keit t̄i mei keriuwe pewek h̄irak n̄ipaa ket̄iwem me menmen enum h̄irak k̄ir̄iak Jisas em. H̄irak keit t̄i, h̄irak kerp kau niu kenkew̄in ken t̄i tu kewep n̄inpi meket men witeik h̄irak kaa.” ¹⁹ Mit̄ yap̄irwe neit Jerusalem nemtau Judas kaa karkeik te h̄ir nekine t̄i ik mekre h̄im m̄ir h̄ir nat̄ip Akeldama. H̄im im h̄iram mat̄ip mar im: “Hemkre mekiuwe t̄i.”)**

²⁰ **“H̄im mau t̄iwei n̄ipaa Devit kewis̄im h̄iram Sam. H̄im im mat̄ip mar im, ‘W̄inak k̄irak kaku wein̄ik, mit̄ik hak ap kakwik ek̄it. Mit̄ik hak kak̄ikreh̄ir k̄irak kak̄riak menmen n̄ipaa h̄irak k̄ir̄iakem.’*

²¹⁻²² **“Sis, haiu mam̄ihimit̄an mit̄ik hak kaktikewai mamwepyap̄ir Mit̄ik Iuwe Jisas h̄irak p̄ike kekrit. Haiu mam̄ihimit̄an mit̄ik kerek kekitewai men ein n̄ipaa Mit̄ik Iuwe Jisas kekitewai haiu men me w̄i Jon kewepyap̄ir h̄im me God h̄irak k̄ik̄ir mit̄ ere God keithis Jisas keiȳik ken wit̄ k̄irak.” ²³ Pita kat̄ip epei au, h̄ir nehimit̄an mit̄ikit̄ wik. Josep kerek mit̄ h̄ir nekinaak Banabas o Jastas, h̄irak kekite Mataias. H̄irakit̄ wik*

* **1:16** Sam 41:9   * **1:18** Mt 27:3-10   * **1:20** Sam 69:25, 109:8

* **1:21-22** Jo 15:27

keretet. ²⁴*Hir nehimitan wik et, hir nitehi Mitik Iuwe God nar ik: “Mitik Iuwe ti epei hertei han ke mit yapirwe te ti eteiknai keim+n ke mit+kit wik it ti ehimitanek ²⁵ hirak kakikrehir ke Judas. Judas hirak keweik+n sip kewet menmen im me God hirak kaa epei ken wit kerek nipaa ti God ehimitanek hirak kaknori. Hirak kakikrehir kirak te hirak kakriak menmen kakir ke haiu mit aposel.” ²⁶ Hir nitehi Mitik Iuwe God menmen nepei au, hir nen vot keim+n kakikrehir ke Judas. Hir nen vot nepei au, hir nehimitan Mataias hirak kakikrehir ke Judas, hirak kaku kaktike mit aposel nar ke hiswiyen kiut+p (11).

2

God Him+n Yaaik kekiuwe kan kau kekre mit

¹*Mewaa meruri wi Pentikos epei man, kerek mit nererik newet God menmen ham me ni m+r, mit kerek nises him me Krai hir nererik nau winak kiut+p. ² Hir nererik nau winak, wasenum menmen mesikeyaanmi meke nepni man mire yuwerep m+niu ma mekre winak, hiram mesikeyaanmi (o mesikewari) wisenum meit winak mit newik. ³*Hiram mesikeyaanmi wisenum meit winak eik, hir mit en n+r menmen mire si mekinen nin kike kike mau merer mit hiras yapirwe nau winak. ⁴*Hir yapirwe God Him+n Yaaik kewi kin+ni naanm+pror, hir natip him ham him ham hir netariyem, kerek God Him+n Yaaik kenipi niut+p niut+p hir netpim.

* **1:24** Jo 2:25   * **2:1** Lev 23:15-21; Diu 16:9-11   * **2:3** Mt 3:11

* **2:4** Ap 4:31, 10:44-46, 19:6; Mk 16:17

⁵ Me wî im mît ne weiwîk miutîp ne Isrel hîr nises hîm me God nitîwekhi menmen, hîr nau nerer wit wit, hîr nan nau wit Jerusalem nanises menmen me wî Pentikos. ⁶ Mît yapîrwe in hîr nemtau menmen mesikeyaanmi (o mesikewari) meit wînak ke aposel newik, te hîr nesiuknen nan nererik, hîr han kîr kekrit kekrit kentar hîr nemtau mît nises hîm me Kraais natîp hîm mîr. ⁷ *Hîr nehînhîn nemtau menmen im te hîr natîpan nar ik: “Mît in hîr natîp hîm maiu te hîr ne Galili keriyen, ⁸ te haiu markeik haiu niutîp niutîp memtau hîm maiu me nîpaa ein miye haai naiu netpim neit wit kaiu eik? ⁹ *Haiu mît yapîrwe merer provins mar im em. Haiu ne wit Patia, Midia, Ilam, Mesopotemia, Judia, Kapadosia, Pontas, Esia, ¹⁰ Frisia, Pamfilia, wit iuwe Isip, wit me Libia menep Sairini. Haiu mît han ne wit iuwe Rom haiu mau in, ¹¹ haiu mît han ne weiwîk miutîp me Isrel, haiu mît han au weiwîk miutîp ham. Haiu mît han ne wit Krit o Arebia, te haiu mît yapîrwe memtau menmen iuwe God kîrîakem kerek mît in hîr netpaiyem neriuwe hîm maiu.” ¹² Han kîr katîp te hîr nitehiyan natîp nar ik: “Mekam im hîram epei man?” ¹³ Au, mît han hîr nitetnaan natîp, “Mît in naam tîpar si enum wain keremem, te hîr netaritari.”

Pita kewepyapîr hîm me God

¹⁴ Te Pita kekrit ketike mît aposel hiswiyen kiutîp (11) hîrak katîp hîm iuwe katîp kar ik: “Yi mît ne Judia yetike mît yi yau wit Jerusalem, yi

---

* 2:7 Ap 1:11   * 2:9 2Ti 1:15

nɪkɪp emnep eiyɪmtau menmen im hi etpiyem me menmen im epei man. ¹⁵ Yi han kitet mɪt in hɪr naam tɪpar si enum hɪr netaritari. Hɪr au, hɪrak weni hekrit wepni kewep kan kerekek. Wɪtaan te mɪt hɪr naam tɪpar si enum netaritari.

¹⁶ Menmen im yi yemtewem hɪram menmen nɪpaa profet Joel hɪrak ketpim kar ik:

¹⁷ *‘Hi God me wɪ kerek Mɪtɪk Iuwe Krai epei kaknen kaku tɪ, hi hɪrekes ariuwet Hɪmɪn kai Yaaik kaknen mɪt yapɪrwe. Nɪkerek hɪrakɪt tetike nɪkerek hɪram (o hɪran) ni hɪr nanwepyapɪr hɪm mai, yi mɪt pipep yi wen yepu yɪtyaak, yi enun ye mɪt yi eiwaai eiyɪtyak eiyɪr menmen mai. ¹⁸ Me wɪ ham im mɪt han nai o miyapɪr han nai hɪr nɪrɪak menmen mai hi eriuwet Hɪmɪn kai Yaaik kaknen te hɪr nanwepyapɪr hɪm mai.

¹⁹ Me wɪ eim, hi arɪak menmen nɪpaa yi yɪrem mau nepni o mau tɪ mar im au. Hi arɪak si metike si tɪwekre hemkre hɪram mamnen.

²⁰ Wepni kakɪr au, wenke hɪrak kakweikɪnhis kakre yɪwir menep wɪ yaaim Mɪtɪk Iuwe Krai pɪke kaknen tɪ ik.

²¹ *Te mɪt miyapɪr niutɪp niutɪp kerek nenɪne Mɪtɪk Iuwe nanitehi Krai kakɪkepi, hɪrak kakɪkepi kaktorhis.’ Profet Joel katip hɪm im.

²² *‘Yi mɪt ne Isrel yi eiyɪmtau hɪm im me Jisas ke Nasaret. Yi yertei Jisas kɪrɪak menmen yaaim yapɪrwe, hɪrak kɪkaap mɪt his hɪt enum keriuwe menmen iuwe God kewetɪwekem. God keteikni

---

* **2:17** Joe 2:28-32   * **2:21** Ro 10:13   * **2:22** Jo 3:2

h̄rak keriuwet Jisas kan keriuwe menmen h̄rak kewis Jisas k̄r̄iakem, yi m̄it epei ȳrem. ²³*N̄ipaa God kertei mekam mamnen te h̄rak han kitet te kaksuwe Jisas kakno his me yi m̄it. Yi yeriyaak yeiȳk yen yewis m̄it enun newenkekik kau nu tentarak̄it h̄rak kaa. ²⁴*H̄rak kaa, te God k̄k̄iak h̄rak kepu kesiupanek k̄naaiw̄ir wit m̄it epei naa h̄m̄in k̄r̄ kewi. H̄rak God kin̄n menmen menip m̄it nani h̄r han enuk nentar Jisas kaki kaku kak̄it taau. Au, God n̄ipaa kat̄p kak̄iak Jisas kekre hei ȳnk k̄rak ap te kak̄isine au. ²⁵*H̄m̄ me God n̄ipaa Devit kewis̄m mau t̄wei mat̄p menmen im:

‘Hekrit hekrit hi h̄p̄r M̄it̄k Iuwe menep. H̄rak kau ketikewa te hi ap han k̄r̄ra keriuwe menmen au.

²⁶ Hi han yaaik hentar menmen im. Menmen hi hetpim meteik̄n m̄it hi han yaaik. Hi h̄re m̄it̄k kerekek te hi han tokik ehu eh̄ntar

²⁷ *ti God ap ewis h̄m̄in kai kaku wit ke m̄it naa h̄m̄in k̄r̄ kewi au. Ti ap ewisa hi M̄it̄k kerek n̄ipaa ti eh̄m̄itena hi h̄r̄iak menmen mit, ti ap ewisa hi hahi awaai akre herwe hei te ȳnk kai kak̄n̄n taau.

²⁸ Ti epei heteikno menmen hi tewen ar̄iakem te hi ehu eh̄t. Ti ehu etikewa te hi han yaaik w̄isenuk.’ Devit epei kat̄p h̄m̄ im:

²⁹ *‘Nai yinan hi hetpi menmen te yi eiȳrteiyem me maam n̄ipu k̄iu Devit. H̄rak kaa m̄it newis̄k kekre hei k̄waai keit. Haiu mertei hei k̄rak wen k̄waai ketike haiu m̄it, te

* **2:23** Ap 4:28; 1Pi 1:20   * **2:24** Ap 3:15   * **2:25** Sam 16:8-11

* **2:27** Ap 13:35   * **2:29** 1Kin 2:10; Ap 13:36

hım nıpaá Devit kewisım hırak katıp ke hirekes au, mitik hak. ³⁰ *Nıpaá Devit wen kepu, hırak kire profet hırak kertei menmen maain God kakriakem kentar God ketpıwekem. God katıp hırak kaknıp nepenyek kırak hak hırak mitik iuwe king kire Devit, hırak kakının haiu mit naanmamprai. ³¹ *Devit hırak kertei menmen God kakriakem te hırak kewis hım mau tiwei me Mitik God kehimitanek hırak Kraıs maain hırak kaki pıke kakıkrit. Hırak kewis hım hıram matıp:

‘Hırak God ap kınaiwırek keit wit ke mit hir naa hımın kır kewi, hırak yınk kırak kakısine au.’ ³² *God epei kıkıak Mitik ik Jisas pıke kekrit kepu. Haiu mit in epei mırek. ³³ *God kıkıak Jisas pıke kekrit kau, hırak kau ketike God kının naanmıpre menmen yapırwe. God kewetıwek Hımın Yaaik kar ke nıpaá hırak ketpım, te in ek menmen yi yırem yemtewem hıram God Hımın Yaaik hırak kerıuwetek kan haiu mit, hırak kırıakem. ³⁴⁻³⁵ *Devit hirekes ap ken wit ke God au, mitik hak. Devit kewis hım mau tiwei hıram matıp:

‘Mitik Iuwe God katıp Mitik Iuwe kai Kraıs “Ti ehı menep etikewa ehının naanmıpre menmen ere hi enıp mit enun nepan nanises hım mit.” ’ ³⁶ *Pita wen katıp kar ik: “Yi mit ne Isrel, yi eiyırtei men-

---

* **2:30** 2Sml 7:12; Sam 89:3-4, 132:11 * **2:31** Sam 16:10 * **2:32**
 Ap 13:36 * **2:33** Mk 16:19; Ap 1:4, 7:55-56; 1Pi 3:22 * **2:34-35**
 Sam 110:1 * **2:36** Ap 5:30-31

men im werek werek. Mitik ik Jisas kerek yi yewenkekik kau nu tentarakit, God hirak kenipek hirak Mitik Iuwe hirak kehimitenek hirak Kraiss.”

Mit miyapir hir neweikin han nises him me Kraiss, hir Aposel nikiri

37 *Mit epei nemtau menmen Pita ketpim, him merikir han kir han enuk natip Pita kekite mit aposel han netpor nar ik: “Naiu yinan, te in ek haiu emriak mekam?”

38 *Pita kewenhi katip kar ik: “Yi yapirwe niutip niutip eiweikin sip eiwet menmen enum haiu mamikri yayikre tipar mamkine niuk me Jisas Kraiss te hirak kakisak menmen enum yi yiriakem te hirak kakweti God Himin Yaaik.

39 *Nipaa God katip kaksiuwe God Himin Yaaik kaknen yi mit yaitike nikerek ni, mit yapirwe hir nau neit nerer wit wit kerek God kakninor hir nanisesik.”

40 *Pita ketpor him ham yapirwe kari han kir keriuwerem, hirak katip kar ik: “Yi eikaap hirras einepin eikeipin menmen enum mamnen mamnep mit enun in nipaa nenep Jisas.” 41 *Mit yapirwe hir nemtau him Pita ketporem te hir newisi nikiri. Me wi im e God kari 3,000 mit hir netike mit aposel hir nises him me Kraiss.

Menmen yaaim mit ne weiwik miutip me God niriakem

---

* 2:37 Lu 3:10, 12; Ap 16:30   * 2:38 Lu 24:47; Ap 3:19   * 2:39 Ais 57:19   * 2:40 Diu 32:5; Fl 2:15   * 2:41 Ap 2:47, 4:4, 5:14

42 *Mìt in han kír kekrit hír hanhan nemtau hím me mìt aposel, hír netike mìt nau han kiutíp nikaapan, hír nekiyan naam menmen han tewenín menmen Jisas kír+akem, hír nekiyan nitehi God me menmen. 43 *Mìt aposel hír nír+ak menmen yaaim yapírwe nikaap mìt nín+ap hír nírre yaain te mìt yapírwe hír han kekrit neriuwe menmen. 44 *Mìt kerek hír nises hím me Krais hír nekiyan nau neit, hír han kitet menmen yapírwe hír netenenim, hír+am me mìt, hír+as au. 45 Hír nesiuwe tí mìr o menmen mìr nanít nan mererim. Hír neit pewek im hír nenkerem newet mìt neimín netenen pewek au, hír neiyím nen nanít menmen. 46 *Hekrit hekrit hír nen nekiyan nau niutíp neit wínak iuwe ke God keit Jerusalem, hír nekiyan nau naam menmen nerer wínak mìr han tewenín menmen Jisas kír+akem. Hír han yaaik naam menmen mìr. 47 *Hír newenípi niuk me God, hír mìt han yaaik neriuweri. Hekrit hekrit Mítík Iuwe God kari han ke mìt hír nisesik, te hír nererik nekiyan nau neit neriuwe mìt kerek hír ninín nises God.

3

Mítík hak hít enum Pita kekite Jon tekepik hírak kire yaaik

1 *Wí ham hínkewí Pita ketike Jon tariyakít ten wínak iuwe ke God. Hínkewí in ek mìt nererik nitehi God menmen. 2 *Mítík hak kerek hít enum nípaa miye winaak ere in, hekrit

* 2:42 Ap 20:7   * 2:43 Ap 5:11-12, 6:8   * 2:44 Ap 4:32-35

* 2:46 Lu 24:53   * 2:47 Ap 2:41, 6:7, 11:21, 24   * 3:1 Ap 10:3,

9, 30   * 3:2 Jo 9:1; Ap 14:8

hekrit m̄t n̄nanek newis̄k kau menep ya weip̄r niuk m̄rak “Yaaim” h̄ram ya weip̄r ham me w̄nak iuwe ke God, h̄rak kau en kitehi m̄t miyap̄r kerek nan̄no n̄m̄n h̄rak ketpor h̄r nanwet̄wek pewek mei me menmen. ³ H̄rak k̄r Pita ketike Jon epei tatno w̄nak n̄m̄n ein, h̄rak kit̄wek̄thi ke pewek mei ke menmen. ⁴ *H̄rak̄t t̄rap̄r̄wek, Pita ketp̄wek kar ik: “Ti eraw̄r.” ⁵ H̄rak m̄t̄k k̄k̄iamnaan k̄ret h̄rak han kitet kar ik: “H̄rak̄t tatweto menmen.” ⁶ *Pita ketp̄wek kar ik: “Hi hetenen pewek mei au, te menmen hi heten̄nem hi ewetutem. Hi hetput ekreh̄r ke Jisas Krai n̄paa ke wit Nasaret, ti ekrit eke t̄ eno.” ⁷ H̄rak kat̄p epei au, h̄rak ketenen his yaaim m̄rak keriyaak kekrit kerp. Wasenum h̄t metike h̄t̄par m̄rak m̄re yaaim. ⁸ *H̄rak keh̄n kekrit kerp h̄rak keke t̄ ketikeret ten w̄nak ke God. H̄rak keke t̄, keh̄n k̄niu ket̄k̄r kewen̄pi niuk me God. ⁹ M̄t yap̄rwe en n̄rek keke t̄ kewen̄pi niuk me God. ¹⁰ H̄r nertei h̄rak m̄t̄k h̄t enum kerek n̄paa kau ya weip̄r niuk m̄rak “Yaaim” ke w̄nak iuwe ke God, h̄rak hekrit hekrit kitehi m̄t me menmen. H̄r nerteiyek te h̄r neh̄nh̄n han kitetim nar ik: “Mekam epei man mekepik te h̄rak k̄re yaaik?”

Pita keit w̄nak iuwe ke God kewepyap̄r menmen God k̄r̄akem

¹¹ M̄t̄k ik n̄paa h̄t enum kewen Pita ketike Jon, m̄t yap̄rwe nitehiyan menmen im neh̄nh̄n nep̄rp̄r nesiuk̄n nen w̄nak h̄np̄ niuk m̄rak “H̄np̄ ke Solomon.” ¹² Pita k̄r menmen ik

---

* **3:4** Ap 14:9   * **3:6** Ap 3:16, 4:10, 16:18   * **3:8** Ap 14:10; Jo 5:14

h̄irak kewenhi m̄it ketpor kar ik: “Yi m̄it ne Isrel. Yenmak yi yehih̄in yentar menmen im? Yi yenmak te yi ȳrap̄iraw̄ir han kitet haw̄ir yaaik̄it w̄ir̄iak menmen im meriuwe menmen iuwe maw̄ir te m̄it̄ik ik n̄ipaa h̄it enum h̄irak k̄ire yaaik? ¹³ *H̄irak God ke maam n̄ipu kiau Ebrahim, Aisak, Jekop, h̄ir netike maamrer niau n̄ipaa h̄ir n̄ikaru nepu, h̄irak kenip M̄it̄ik Jisas kerek k̄ir̄iak menmen m̄irak, kenipek h̄irak M̄it̄ik Iuwe. Yi epei yeriuwetek ken m̄it̄ik iuwe gavman Pailat, h̄irak kin̄in naanm̄iprai haiu m̄it mau wit Isrel, h̄irak hanhan kare kaksipuan Jisas te yi yeweik̄in sip yewetiwek yat̄ip Jisas h̄irak m̄it̄ik enuk. ¹⁴ *Yi epei yeweik̄in sip yewet M̄it̄ik Yaaik kerek God kehimīntanek h̄irak kises h̄im m̄irak. Yi au hanhan m̄it̄ik iuwe Pailat kaksipuan m̄it̄ik enuk n̄ipaa kenep m̄it̄ik kaa, h̄irak ken yi m̄it, ¹⁵ *te yi yenep m̄it̄ik h̄irak keteik̄in m̄it menmen mamkepi te h̄ir nanu nantike God. Au, yi yak̄ip kaa te God k̄ik̄iak Jisas p̄ike kekrit kepu. Haw̄ir epei w̄irek. ¹⁶ Haw̄ir wises h̄im me Jisas te menmen iuwe me Jisas kenip m̄it̄ik ik, kerek yi yerteiyek, h̄irak yaaik. Jisas h̄irak kenip m̄it̄ik ik yaaik kent̄ar h̄irak kekepai haiu misesik te menmen iuwe m̄irak man m̄ikaap m̄it̄ik ik te yi epei ȳp̄irek, h̄it m̄irak tokim meit.

¹⁷ *“In ek naw̄ir yinan, hi hertei yi yetike m̄it iuwe nin̄ini naanm̄ipri ȳr̄iak menmen im enum yenep Jisas yentar yi yetari h̄irak keim̄in. Yi han

---

* **3:13** Eks 3:6, 15; Mt 22:32; Ap 2:23, 7:32; Lu 23:13-25   * **3:14**
 Mk 15:6-15   * **3:15** Ap 1:8, 2:32, 4:10, 5:30   * **3:17** Lu 23:34;
 1Ti 1:13

kitet hirak mitik kerekek. ¹⁸ *God nɪpaa enum eik kenip mit profet hir newis him mau tɪwei, hir newepyapɪr Mitik God kehimitanek hir mit han mit nanɪwaankek. God kirɪak menmen im epei man meriuwe menmen enum yi nepei yɪrɪak Jisas em.

¹⁹ *“Yi eiweikin sip eiwet menmen enum, yi eiyises God hirak kakɪsak menmen enum yi yɪrɪakem. ²⁰ Te Mitik Iuwe kakweti menmen kaknip han ki kaku werek werek, hirak kakriuwet Mitik hirak kehimitanek hirak kaku kaktikewi. Mitik ik hirak Jisas. ²¹ Hirak eku ekɪt wit ke God ere wi mamnen God kaknip menmen pɪke mamre yaaim. Nɪpaa God katɪp mit profet me menmen im te hir newisɪm mau tɪwei newepyapɪrem.

²² *“Nɪpaa Moses hirak katɪp kar ik: ‘God hirak Mitik Iuwe kakɪt mitik kiutɪp ke weiwik mi, hirak kakwisik kakre mitik profet kaksiuwerek kakwepyapɪr menmen me God kakɪr ke hirak keriuweta hi han. Yi nɪkɪp emnep eiyɪmtau him hirak ketpiyem. ²³ Mit kerek nemtau him mirak nisesim au, hirak God kakpɪri ne weiwik me Isrel kaknip nani.’ ²⁴ Nɪpaa mit profet yapɪrwe hir newepyapɪr him me God. Samyuel kekite profet hir nɪkaru nekrehɪr ke Moses, hir natɪp me wi im e. ²⁵ *Him God ketpim kewet mit profet em, hir newepyapɪrem hiram me yi mit in. Yi eiyɪt menmen nɪpaa God katɪp kakwet maamrer ni em. Nɪpaa hirak katɪp Ebrahim kar ik: ‘Hi erɪak

---

* **3:18** Lu 24:27, 44, 46   * **3:19** Ap 2:38   * **3:22** Diu 18:15, 18-19; Ap 7:37   * **3:25** Jen 22:18; Ga 3:8

yaaim me mīt yapīrwe nau tī heriuwe nepenyek kit.’ 26 *Te God kehimitan mītīk kīrīak menmen mīrak hīrak kinīn ken yi mīt ne weiwīk me Isrel kerekyi yaaim kenip yi mīt niutīp niutīp yeweikīn sip yewet menmen enum.”

4

Mīt iuwe newis Pita kekite Jon tekre wīnak enuk

1 *Pita kekite Jon wen terp en hīrak Pita wen katīp mīt menmen, te mīt pris kerek newet God menmen me mīt, hīr netike mītīk iuwe kepten ke polis kerek naanmīpre wīnak ke God, hīr netike mīt ne Sadyusi kerek han kitet mīt naa hīr pīke nankrit nanu au, hīr nan nanīthis Pita ketike Jon.

2 *Hīr nine han enuk neriuweret nentar hīrakīt tewepyapīr hīm tatīp mīt em, hīrakīt tatīp Jisas kaa hīrak pīke kekrit kepu te mīt hīr nisesik hīr nani, maain hīr pīke nankrit nanu. 3 *Hīr netīwekīthis ne hīnkewī newisīkīt tekre wīnak enuk teit in ere wanewik. 4 *Te mīt yapīrwe nemtau hīm me God Pita ketpim, hīr nisesim. In ek, mīt neit Jerusalem hīr nises hīm me God, hīr nar ke 5,000.

Mīt iuwe kotim Pita kekite Jon teit wīnak ke kaunsil

5 Wanewik, mīt iuwe pris netike mīt iuwe ne kaunsil netike mīt ninīn nertei hīm lo me Moses, hīr nererik neit Jerusalem. 6 Hīr netike Anas, kerek kinīn naanmīpre mīt pris, hīrak ketike Kaiafas, Jon, Aleksanda tekite mīt yapīrwe ne

---

* 3:26 Ap 13:46 * 4:1 Lu 22:4, 52 * 4:2 Ap 23:8 * 4:3 Ap 5:18 * 4:4 Ap 2:41, 5:14

wewik me mitik iuwe Anas, hir nan nererik nau winak iuwe eik. ⁷ *Hir nari Pita ketike Jon neiyit nan newisikit terp nimin, hir nitiwekithi nar ik: “Keimin kekepi te yi epei yenip mitik hit enum hirak kire yaaik? Yi yekine niuk me keimin te yi yekepi?”

⁸ *God Himin Yaaik kan kau kekre han ke Pita te hirak ketpor kar ik: “Yi mit iuwe yinin naanmpre haiu mit ne Isrel yetike yi mit iuwe ne Kaunsil, ⁹ yi yare yitawirhi me menmen yaaim hawir wenip mitik ik hit mirak enum. Yi hanhan yayirtei markeik te hawir wenipmitik ik kire yaaik. ¹⁰ *Hi hatip te yi mit in yetike mit yapirwe ne wit kiau Isrel yi eiyirtei te mitik ik kerp ninaan mi hirak kire yaaik keriuwe menmen iuwe me Jisas Kraiss nipaa ke wit Nasaret kerek yi yewenkekik kau nu tentarakit hirak kaa, te God kikiak pike kekrit kepu. ¹¹ *Him me God mau tiwei matip tok piksa me Jisas mar im.

‘Hirak kire teinik yaaik, te yi mit yime winak yi yineinik yi han kitet hirak enuk yi yepirek. Yi yepirek te God hanhanek kenipek hirak kire teinik mitik hirak ketenen winak siup.’ ¹² *Hirak kerekek kakikaap mit ne ti. Neiyana taau. Haiu mit ne ti merer wit wit God ap kewetai niuk ham te haiu emisesik te hirak kaktaihis taau. Jisas Kraiss kerekek.”

¹³ Hir epei nemtau Pita ketike Jon hirakit tatip him iuwe hirakit tinaain au, hir nertei hirakit

---

* **4:7** Mt 21:23   * **4:8** Mt 10:19-20; Ap 7:55   * **4:10** Ap 3:6,
13-16   * **4:11** Sam 118:22; Mt 21:42; 1Pi 2:4, 7   * **4:12** Mt 1:21

ten skul au, h̄r han kekrit kekrit me menmen im. H̄r nertei n̄paa h̄rakit tau tekite Jisas. ¹⁴ H̄r hanhan netp̄wekit menmen enum neneret te h̄r n̄r m̄tik kerp ketikeret h̄rak k̄re yaaik te h̄r nekint̄p nerp neit. ¹⁵ H̄r nekint̄p nerp neit o, h̄r netp̄wekit tatno witeik t̄naaiw̄r haau h̄r newim. H̄rakit tatno. Nepei au, h̄r m̄t ne kaunsil h̄r nat̄pan nat̄p nar ik: ¹⁶ **“Haiu mamriak m̄tikit it mekam? M̄t yap̄rwe nau wit Jerusalem epei nertei m̄tikit wik h̄rakit t̄riak menmen ik yaaik te haiu ap mepak̄net taau. ¹⁷ *Haiu em̄tp̄wekit emneret h̄rakit ap tatwepyap̄r h̄m me Jisas tat̄p m̄t em te menmen im me Jisas mamno m̄t han au em̄t!”* ¹⁸ H̄r nat̄pan epei au, h̄r nen̄n̄wekit ner-yaakit tan, h̄r netp̄wekit h̄m manp te h̄rakit ap tatwepyap̄r tat̄p m̄t h̄m me Jisas.

¹⁹ Au, Pita ketike Jon tewenhi tetpor tar ik: *“Yi han ekitet God h̄rak han kitet mekam yaaim haw̄r ewisesim. H̄m mi o h̄m m̄rak.* ²⁰ Te haw̄r ewepyap̄r menmen haw̄r w̄rem, menmen haw̄r wemtau h̄rak ketpin. Haw̄r wekint̄p au.”

²¹ M̄t ne kaunsil wen netp̄wekit h̄m manp neneret. Nepei au, h̄r neriuwetet ten wit eik. H̄r ap n̄nap̄n menmen enum te h̄r naks̄p nentar m̄t yap̄rwe newen̄pi niuk me God me menmen h̄rakit t̄riakem. ²² M̄tik kerek h̄rakit tekepik h̄rak k̄re yaaik, h̄rak kin̄n 40 tito kau t̄i.

M̄t nises h̄m me Krai nitehi God kak̄kepi ap n̄naain newepyap̄r h̄m m̄rak

* 4:16 Jo 11:47   * 4:17 Ap 5:28-29, 40

23 Hır neriuwetet ten epei au, Pita ketike Jon pıke ten nırakıt yinan tetpor menmen mıt iuwe pris netike mıt iuwe ne kaunsil netpim. 24 *Hır nemtewek epei au, mıt hır nitehi God natıp nar ik: “Mıtık iuwe God ti epei hewis nepni mekite tı, wan eik, menmen yapırwe mewim. 25 *Nıpaa Hımın kit Yaaik hırak kenip maam kiau Devit kewis hım mau tıwei hıram matıp mar im:

‘Nenmak mıt ap ne weiwık me Isrel hır han enuk wisenuk? Nenmak hır nimenıpın natıp weinım me nanınep Mıtık Iuwe God.

26 Mıtık Iuwe kinın naanmıpre mıt nerer wit wit hır neit yipo henmik nopen menmen mır hır nan nererik nanınep Mıtık Iuwe God ketike Mıtık hırak kehimıtaneke hırak Kraıs.’

27 *‘‘Menmen epei man. Mıtık iuwe gavman King Herot ketike mıtık iuwe gavman Pailat hırakıt tetike mıt ne weiwık me Isrel mıt han au, ne weiwık ham, hır yapırwe nimoryıpır neit wit Jerusalem nenep mıtık yaaik kırık menmen mit kerek nıpaa ti ehimıtaneke hırak Kraıs. 28 *Hır nererik nırık menmen mar ke nıpaa ti hanhan heriuwe menmen mit iuwe enıpem hıram mamnen. 29 *Te in ek Mıtık Iuwe God ti emtau menmen enum hır netpaiyem me hır nanwep. Ti ekepai haiu ap mınaain te haiu mamtıp mıt miyapır hım yaaim me Jisas. 30 Ti eteikın mıt iuwe enun ti enıp mıt hır nınap o his hıt enum ti enıpi hır enıre yaain, ti ekepai haiu emnıp

---

* 4:24 Eks 20:11; Nia 9:6; Sam 146:6 * 4:25 Sam 2:1-2 * 4:27 Mt 27:1-2; Lu 23:7-11; Ap 3:13 * 4:28 Ap 2:23 * 4:29 Ef 6:19

menmen yaaim emikrehir ke mitik Jisas hirak kiriak menmen mit.”

³¹ *Hir nitehi God menmen epei au, haau ke winak hir nererik nau neit niman ein, hirak kitanik, God Himin Yaaik kan kau kekre han kir kekepi te hir newepyapir him yaaim me God hir ap ninaain au.

Mit nises him me God hir nekiyan nau han kiutip

³² *Mit yapirwe hir nises him me God nekiyan nau han kiutip. Mitik kiutip kari pewek menmen au. Hir mit yapirwe han kitet nare menmen me mit niutip niutip hiram menmen me haiu mit yapirwe. ³³ *God kikaap mit aposel keriuwe menmen mirak iuwe te hir natip werek werek newepyapir him me Jisas hirak kaa God kikiak pike kekrit kepu. Mit yapirwe han kitet hir yaain iuwe. ³⁴ *Mitik kiutip ke mit in yapirwe hirak ap mitik ketenen menmen auri me menmen yapirwe au. Neimin hir netenen ti o winak hir nesiuwerem nanit pewek mererim te hir neit pewek neiyim nan ³⁵ newet mit aposel em te hir nenkerem newet mit miyapir netenen menmen au hir newetir em te hir nau werek werek. ³⁶ *Me wi im, mitik kiutip niuk mirak Josep hirak ke weiwik me Livai, hirak nipaa miye pirak winaak keit wit Saipras kerek wan kimaak keketik, hirak kepu ketike mit en. Aposel nekine niuk mirak ham me him Grik Banabas. Niuk im hiram matip mar im: “Mitik kikaap mit nises him me

---

* **4:31** Ap 2:4   * **4:32** Ap 2:44   * **4:33** Ap 2:47   * **4:34** Ap 2:45   * **4:36** Ap 11:22-26, 13:2-3

God.” ³⁷ Hĭrak kerekek kesiuwe tĭ mĭrak ham keit pewek mererim keiyĭm kan kewet mĭt aposel em.

5

Hĭm me Ananias ketike mĭte pĭrak Sapaira

¹ Banabas hĭrak kewet mĭt aposel kewetĭr pewek kenemtĭn me tĭ mĭrak te mĭtĭk hak au. Niuk mĭrak Ananias. Hĭrak mĭte pĭrak Sapaira. Hĭrak kesiuwe tĭ mĭrak ham keit pewek mererim.

² *Te hĭrak kenke meiyaam pĭnam kisawĭnem, hĭrak kewet mĭt aposel pĭnam hĭrak ketpor kar ik: “Pewek im hi ewetiyem hĭram keremem. Hi ap etenen meiyam au.” Mĭte pĭrak epei wertei han kĭrak hĭre watĭp: “Hĭram werek.” ³ *Pita kitĭwekhi kar ik: “Tĭ henmak te ti hewis Seten kari han kit te ti hewisĭs God Hĭmĭn Yaaik ti epei henke ham pĭnam hĭsawĭnem?” ⁴ Nĭpaa ti etenen tĭ hĭram mit. Ti epei hesiuwerem heit pewek mererim, hĭram mit. Ti henmak te ti han kitet hĭrĭak menmen enum mar im hĭsawĭn pewek pĭnam. Ti ap hewisĭsai haiu mĭt keriyen meriuwerem au. Ti hewis God ek.” ⁵ *Ananias kemtau hĭm im epei au, hĭrak kenkewĭn kaa. Hĭrak kenkewĭn kaa, mĭt kerek nemtau menmen im hĭr nepĭrĭpĭr iuwe. ⁶ Hĭr nepĭrĭpĭr iuwe, hĭr mĭt pipep neit laplap neiyĭm nan nesenkekik keriuwerem hĭr neiyĭk nen newisĭk kekre hei.

⁷ Maain, mĭte pĭrak wetari menmen im epei man, te hĭre wan in. ⁸ Pita kitĭwehi kar ik: “Tĭ hetike mĭtĭk kit yi epei yeit nan im keremem me tĭ yi yesiuwerem o?” Hĭre wewenhi watĭp war

---

* 5:2 Ap 4:34-35   * 5:3 Jo 13:2   * 5:5 Ap 2:43

ik: “Keremem.” ⁹ *Pita ketp+we kar ik: “Ti hetike m+tik kit yi yenmak te yi han kitetan yi yewen+in h+im God H+im+n Yaaik te h+rak kakyiwep au? M+it kerek epei newis m+tik kit kekre hei, h+r p+ike nan+n+n nantuthis nanrit nan+no.” ¹⁰ H+rak kat+p epei au, m+ite ip e h+ire wenkew+in waa. Wenkew+in waa, pipep nan n+m+in in n+rep h+ire waa, te h+r n+n+nep neiy+p nen newisiye w+waai menep hei ke m+tik k+ire. ¹¹ M+it ne weiwik miut+p me God kerek nises h+im me Kraiss neit Jerusalem netike m+it han kerek nemtau menmen im, h+r nep+r+p+r w+isenum.

M+it aposel n+r+ak menmei menmei yaaim mirakel n+ikaap m+it enun n+nap o his h+it enun

¹² *M+it aposel n+r+ak menmen yaaim mirakel mekre n+m+in ke m+it neiy+im n+ikaap m+it neriuw-erem. M+it yap+rwe kerek nises h+im yaaim me Kraiss h+r nererik nau han kiut+p neit w+nak iuwe ke God neit p+nak niuk m+rak “H+inp ke m+tik Solomon.” ¹³ M+it kerek ap nises h+im me Kraiss h+r n+n+apen netikeri nau nererik, te h+r han kiteti h+r m+it yaain. ¹⁴ *M+it miyap+r yap+rwe neweik+n sip newet menmen enun nises God, h+r nererik netike m+it miyap+r n+paa nises God. ¹⁵ M+it neit ein n+r menmen yaaim aposel n+r+akem, te h+r neit m+it n+n+ap neri nen newisi n+waai wit eik nentar yeno te Pita keke t+ kakno in o ein kakwis his mam+ntar m+it n+n+ap o au en wepni k+r kenep h+im+n k+rak kentar m+it n+n+ap te h+r nanre yaain. ¹⁶ *M+it yap+rwe nerer wit wit menep Jerusalem

---

* 5:9 1Ko 10:9   * 5:12 Ap 2:43, 14:3   * 5:14 Ap 2:41, 21:20

* 5:16 Ap 19:11-12

h̄ir n̄inan m̄it n̄inap netike m̄it herwe enum man̄ip mekreri han k̄ir ken sip te h̄ir neri nan te Pita kekepi h̄ir yap̄rwe niut̄ip niut̄ip n̄ire yaain.

Ensel k̄ikaap m̄it aposel n̄inaaiw̄ir w̄inak enuk

17 *M̄it̄ik iuwe hetpris ketike m̄it han kerek n̄ir̄iak menmen netikerek, h̄ir netike m̄it ne Sadyusi kerek han kitet m̄it nani p̄ike nan̄ikrit au. H̄ir yap̄rwe han mekpep neriuwe m̄it aposel nentar menmen h̄ir n̄ir̄iakem 18 te h̄ir nen n̄etorhis newisi nekre w̄inak enuk me nanam̄ir ke m̄it yap̄rwe. 19 *H̄ir newisi nekre w̄inak enuk nepu nepeit, te Ensel ke God ke w̄itaan kan k̄ikaisiu weip̄ir ke w̄inak enuk keriyei nen wit eik ketpor kar ik: 20 “Yi eino eiȳirp̄ w̄inak iuwe ke God eit̄ip m̄it miyap̄ir h̄im me h̄ir enises menmen ham yaaim h̄ir nanu werek.” 21 H̄ir nemtau h̄im m̄irak epei au, wanewik m̄it aposel nen nekre w̄inak iuwe ke God nat̄ip m̄it miyap̄ir h̄im yaaim. Me w̄i im, m̄it̄ik iuwe hetpris ketike m̄it kerek n̄ir̄iak menmen netikerek h̄ir nen̄ine m̄it iuwe ne Isrel netike m̄it han ne Kaunsil h̄ir nererik nau w̄inak nemtau h̄im. H̄ir nau en, h̄ir nesiuwe m̄it nan̄ino w̄inak enuk te nant̄ihis nan̄inen. 22 H̄ir nen ein te h̄ir ap n̄iri nekre w̄inak enuk au, te h̄ir p̄ike nan nat̄ip nar ik: 23 “Haiu men miun w̄inak enuk epei au, haiu m̄ir weip̄ir nepei au nekepetek k̄ik (o pes enum keit), m̄it nerp weip̄ir naanm̄iprewek te haiu m̄ikaisiu weip̄ir m̄inmat̄in m̄it h̄ir nepu au.”

24 Kerek m̄it̄ik kin̄in naanm̄ipre m̄it plisman ke w̄inak iuwe ke God h̄irak ketike m̄it iuwe pris nemtau menmen im, h̄ir han kitet karkeik

* 5:17 Ap 4:1-3, 6 * 5:19 Ap 12:7-10

te h̄r netpaan nen wit eik. ²⁵ H̄r wen han kitet menmen im m̄t̄ik hak kan kat̄ip kar ik: “N̄kip emnep eiȳmtau menmen im. M̄t̄ kerek n̄paa yi yewisi nekre w̄nak enuk h̄r nau neit w̄nak iuwe ke God newepyap̄r menmen nat̄ip m̄t̄ miyap̄r em.” ²⁶ *H̄rak kat̄ip epei au, m̄t̄ik kin̄n naanm̄pre plisman ketike m̄t̄ plisman n̄rak epei nen ein netorhis neri nan. H̄r nan̄ip au nentar h̄r n̄naain m̄t̄ yap̄rwe en nanw̄r nan nan̄n̄ip.

M̄t̄ aposel h̄r ap n̄naain newepyap̄r h̄m me God neit w̄nak ke kaunsil

²⁷ H̄r netorhis neri nan newisi nerp nekre n̄m̄n, m̄t̄ ne kaunsil neweiknor, m̄t̄ik iuwe pris kin̄n pris han, h̄rak kitorhi kar ik: ²⁸ * “N̄paa haiu metpi h̄m manp yi ap yewepyap̄r h̄m me Jisas nepei ketpim te yi epei yat̄ip h̄m im merer wit wit ere m̄t̄ yap̄rwe ne Jerusalem epei nemtewem nenepim. Yi hanhan yait̄ip haiu m̄t̄ in menep Jisas h̄rak kaa.”

²⁹ *Pita ketike aposel han newenhi nat̄ip, “Haiu emises h̄m mi au, h̄m me God keremem. ³⁰ *Yi epei yenep Jisas h̄rak kaa kent̄ar nu tentarak̄it te God ke maamrer naiu n̄paa ein naa, h̄rak k̄k̄iak Jisas h̄rak p̄ike kekrit kepu. ³¹ *God k̄k̄iak keriyaak kan ketikerek tau. H̄rak kau menep his yaaim kerek m̄t̄ iuwe newiyen. H̄rak k̄re m̄t̄ik iuwe kin̄n m̄t̄ h̄rak kak̄kaap m̄t̄ ne Isrel te h̄r enweik̄n sip enwet menmen enum

* **5:26** Mt 14:5   * **5:28** Ap 4:18; Mt 27:25   * **5:29** Ap 4:19

* **5:30** Ap 3:15   * **5:31** Ap 2:33-34; Ef 1:20; Hi 2:10, 12:2

te h̄rak kak̄isak menmen enum h̄r n̄riakem.
 32 *Haiu mewepyap̄r menmen im. H̄m̄n̄ Yaaik
 kerek God kewet m̄t ek te h̄r nisesik, h̄rak
 kewepyap̄r menmen im.”

*M̄tik Gameliel kat̄p kaunsil te h̄r ap nan̄nep
 m̄t aposel nani au em̄t*

33 *M̄t ne kaunsil nemtau h̄m̄ im nepei au, h̄r
 nine han enuk w̄senuk h̄r han kitet nan̄nep
 aposel nan̄n̄p nan̄nepi. 34 *Au, m̄tik kiut̄p
 ke kaunsil niuk m̄rak Gameliel h̄rak m̄tik ke
 Farisi kerek h̄r nin̄n̄ nises h̄m̄ lo me Moses, h̄r
 m̄t han kitet h̄rak iuwe, h̄rak kerp ninaan me
 kaunsil kat̄p m̄t h̄r nansiuwe aposel nan̄no wit
 eik nan̄no nan̄kre haau ham. 35 H̄r epei nen
 wit eik, h̄rak kat̄p m̄t ne kaunsil kar ik: “Yi m̄t
 ne weiw̄k me Isrel. Yi han ekitet werek werek
 menmen yi hanhan yair̄ak m̄t in em. 36 *N̄paa
 m̄tik Tiudas kekrit kat̄p h̄rak m̄tik iuwe, te m̄t
 400 nererik nisesik. Au, m̄t nak̄p kaa te m̄t
 n̄paa nisesik nokn̄n̄ nan̄no. 37 *Me w̄i n̄paa
 m̄t newis niuk me m̄t yap̄rwe mekre t̄wei me
 gavman, m̄tik Judas ke wit iuwe Galili kari han
 ke m̄t h̄r nisesik te h̄r m̄t han nak̄p kaa, m̄t
 kerek nisesik h̄r nokn̄n̄ nan̄no. 38 Te in ek
 hi het̄pi me menmen me m̄t in. Yi ap eir̄ak
 enum me m̄t in au, eiwisi en̄t. Menmen im
 h̄r nisesim h̄ram han ke m̄t keremem te h̄ram
 mami mam̄t. 39 Au en, menmen im God h̄rekes
 k̄r̄akem, te yi ap eiyn̄n̄ m̄t in me menmen au,
 eiyn̄tar yi eiyn̄rtei yi yetike God yenepan h̄rak

---

* 5:32 Ap 1:8   * 5:33 Ap 7:54   * 5:34 Ap 22:3   * 5:36 Ap
 21:38   * 5:37 Lu 2:1-2

kakikepi.” Hirak katip epei au, mit ne kaunsil nises him mirak.

Mit aposel hir han yaaik mit nerekyor enum nentar hir ne Krais

⁴⁰ *Hir nesiuwe mit nen neithis aposel neri nan, hir natip plisman nanip neriuwe nipin. Hir nanip neriuwe nipin, hir neriuweti nen netpor him manp te hir ap pike nantip mit him kerek nipaa Jisas epei ketpim, au meit. ⁴¹ *Aposel ninaiwir winak ke kaunsil han yaaik nentar hir nertei God han kitet hir yaain te hir mit han nanip nentar hir nises him me Jisas. ⁴² *Hekrit hekrit neit winak iuwe ke God kekite winak ke mit hir wen natip mit miyapir him yaaim me Jisas kerek hirak Mitik God kehimitanek kakikaap mit nantike God nanu.

6

Hir nehimitan mit hispinak wik (7) nikaap mit aposel

¹ *Maain wi ham, mit nises him me Krais hir nire yapirwe. Mit nises him me Krais kerek natip him Grik, hir nemtaantwo neriuwe mit nises him me Krais hir natip him Hibru. Mit natip him Grik hir natip nar ik: “Mit ap newet miyapir han kerek mikaan nir naa epei ninaiwiri, mit han ap nekepi newetir menmen ninpin werek au.” ² Te mit aposel hiswiyen wik (12) nenine mit yapirwe nises him me Krais netpor nar ik: “Haiu mit aposel emwet mit miyapir pewek me ninpin

---

* **5:40** Ap 4:18   * **5:41** Mt 5:10-12; 1Pi 4:13   * **5:42** Ap 9:22,
17:3   * **6:1** Ap 4:35

menmen meiyam te haiu ap mewepyapir him me God au emit. ³*Te naiu yinan yi yinyat+n mit hispinak wik (7) hir mit yaain God Him+n Yaaik kau han kir hir nertei menmen werek werek haiu mehimiteni hir naanmipre menmen im. ⁴Hir enriak menmen im te haiu mehimitan hiras haiu hekrit hekrit mitehi God menmen, haiu matip mewepyapir him me Krais.”

⁵*Mit miyapir yapirwe hir han yaaik neriuwe him me mit aposel te hir nehimitan mit hispinak wik (7). Hir nehimitan Stiven, hirak mit+k kises him me God iuwe, God Him+n Yaaik kau kekere han kirak iuwe. Hir nehimitanek kekite Filip, Prokoras, Naikena, Taimon, Pamenas, hir netike Nikolas, kerek nipaa ke wit Antiok. Hirak ap ke weiwik me Isrel te hirak nipaa keweikin sip kewet menmen enum kises him me Moses. ⁶*Hir neit mit in neriyei neri nen mit aposel. Hir nitehi God ke mit in, hir ner neit mit in neriyei neri nen mit aposel. Hir nitehi God ke mit in, hir newis his mau paan kir niutip niutip nehimiteni niriak menmen hir nipaa netpim. ⁷*Mit miyapir neiyapirwe neit Jerusalem nemtau him me Krais, hir nisesim. Mit pris hir newet God menmen me mit, hir yapirwe nises him yaaim me Krais.

Mit han ne Isrel neithis Stiven neriyaak neiyik nen kaunsil

⁸*Hirak Stiven kerek kises him me Krais, God kerek+wek yaaim, kewet+wek menmen iuwe mirak te hirak kiriak menmen yaaim mirakel

---

* **6:3** 1Ti 3:7

* **6:5** Ap 8:5

* **6:6** Ap 13:3, 14:23

* **6:7** Ap

2:41, 16:5

* **6:8** Ap 2:43

kikaap mit kerek hir ninaap o menmen yapirwe manip te hir nire yaain. ⁹ Te mit han netikerek nenehan. Mit in hir ne winak kerek mit nererik nekine him me Moses nekrerek. Niuk me winak ik hiram Friman kentar mit nipaa nepu enum niriak menmen nanit pewek mererim au, te in ek hir ninaaiwir menmen im. Mit in hir ne wit Sairini, wit Aleksandria, Silisia ketike provins Esia, hir netike Stiven nenehan. ¹⁰ *Hir nenehan te God Himin Yaaik kikaap Stiven hirak kertei menmen wisenum te mit en ap natip menmen nininek taau. ¹¹ *Hir han enuk newet mit han pewek te hir nan newepyapir Stiven natip nar ik: “Haiu memtewek hirak katip enum me Moses ketike God.” ¹² Mar im hir nari han ke mit yapirwe hir han enuk hir netike mit iuwe ne kaunsil netike mit ninin nertei him lo me Moses hir nan netiwekhis neriyaak neiyik nen winak ke kaunsil. ¹³ *Hir neithis mit han nan nemitiwekpin natip nar ik: “Hekrit hekrit mitik ik hirak katip enum me winak iuwe ke God ik ketike him lo me Moses. ¹⁴ Haiu memtau hirak katip Mitik Jisas ke Nasaret kakwen winak iuwe ke God ik e kaknip haiu mit emises him ham me him nipaa Moses kewisim kewetaiyem.” ¹⁵ Mit yapirwe neit winak ke kaunsil nirapire Stiven nir ninaan mirak hiram mire ninaan ke mitik ensel ke wit ke God, hiram merhihe.

7

Stiven katip mit ne kaunsil him mirak

---

* **6:10** Lu 21:15   * **6:11** Mt 26:59-61   * **6:13** Jer 26:11

¹ Mîtik iuwe hetpris kinin mît pris han, hîrak kitehi Stiven kar ik: “Menmen mît in netpaiyem nîpaa ti hetpim o au?”

² *Stiven kewenhi ketpor kar ik: “Nai yinan yetike haairer, yi eiyîmtau hîm mai. Nîpaa enum eik Ebrahim hîrak maam nîpu kiau ken wit Heran wen au, hîrak kepu wit Kaldia, God hîrak yaaik kerhîhe kewepyapîr hîrekes ³ katîp Ebrahim kar ik: ‘Ti enaaiwîr wit kit ik e, haairer, paaprer nit, ti eno tî hak hi tewen ateiknutek.’ ⁴ Hîrak katîp epei au, Ebrahim kînaaiwîr wit ke mît ne Kaldia ken kau wit Heran. Hîrak kau en ere haai kîrak epei kaa te maain God kesiuwerek ken wit kerek yi mît in yewi. ⁵ *Hîrak kau en me wî eim, te God ap kewetîwek tî kei kike kiutîp au. God katîp Ebrahim hîrak kakwetîwek tî kaktike nepenyerer nîrak hîr nantîwek. Wî God katîp Ebrahim hîm im, Ebrahim ap kine nîkerek wen au. ⁶ *God katîp Ebrahim hîm im, hîrak katîp kar ik: ‘Nîkerek ni nanu tî hak ere 400 tito. Hîr nanu enum mît nanrekyor enum, hîr nanre mît enun nekre wînak enuk hîr nanriak menmen nanît pewek mererim au. ⁷ *Maain hi anep mît kerek nanriak nepenyerer ni enum, hi anîp erekyor enum te hi eriyei nepenyerer ni nanînaaiwîr wit enuk ek nanînen tî ik nanises hîm mai nanwenanîpi.’ ⁸ *Hîrak katîp epei au, God kewet Ebrahim hîm hîrak kakisesim me hîrak kerekir yînk kîrak keteikîn mît hîrak kises God hîrakît tekiyakît tau teit. Maain hîrak kine

---

* **7:2** Jen 11:31-12:7   * **7:5** Jen 15:18   * **7:6** Jen 15:13-14; Eks 12:40   * **7:7** Eks 3:12   * **7:8** Jen 17:9-14

nɪkan kɪrak Aisak. Hɪrak kepu me wɪ hispɪnak wikak (8), haai kɪrak kerekir yɪnk kirak. Maain hɪrak Aisak kɪre iuwe, hɪrak kine Jekop, te hɪrak kerekir yɪnk kɪrak. Maain Jekop kɪre iuwe hɪrak kerekir yɪnk ke nɪkerek hiswiyen wik nɪrak (12). Hɪr maamer nɪpu naiu.

⁹ *Maain hɪr nɪre iuwe hɪr han menepep nɪkik kɪr Josep te hɪr nesiuwerek ken his me mɪt nanɪno Isip hɪr neit pewek mererik. Josep kɪrɪak menmen keit pewek mererim au, te God kau ketikerek naanmɪprewek. ¹⁰ *God kekepik keriuwe menmen enum yapɪrwe epei man mɪt nerekyɪwekem. Wɪ kerek Fero mɪtɪk iuwe ke wit iuwe Isip kari Josep kan kɪrek, God kekepik hɪrak katɪp hɪm yaaim kertei menmen werek werek. Fero epei kɪrek hɪrak kehɪmɪtanek hɪrak kinɪn naanmɪpre wit iuwe Isip ketike wɪnak yapɪrwe me mɪtɪk iuwe Fero.

¹¹ *Maain wɪ man tɪ hawɪ au te ni mɪr mewo au maa meit wit Isip kekite wit Kenan. Menmen im mewaank mɪt yapɪrwe, maamer nɪpu naiu nɪnatɪn menmen au. ¹² *Maain Jekop kemtau menmen meit wit Isip, hɪrak keriuwet nɪkerek, hɪr maamer nɪpu naiu, hɪr ninɪn nen Isip nanɪt menmen. ¹³ *Maain hɪr pɪke nen neteipim te Josep kewepyapɪr hɪrekes ke heiyuwerer nɪrak kerek hɪr han kitet nɪpaa ein hɪrak kaa. Marik Fero kertei Josep heiyuwerer nɪrak, haai kɪrak hɪr nepu. ¹⁴ *Josep katɪp heiyuwerer nɪrak kar

* **7:9** Jen 37:11, 28, 39:1-3, 21-23   * **7:10** Jen 41:37-44; Sam

105:21   * **7:11** Jen 41:54   * **7:12** Jen 42:1-5   * **7:13** Jen

45:1-4, 16   * **7:14** Jen 45:9-11

ik: ‘Yi eitip haai kai hirak ketikewi, miyapir ni nikerek ni yi einen eiyu wit Isip.’ Mit miyapir hir yapirwe nar ke 75 mit. ¹⁵ *Epei au, Jekop ketike nikerek narak nepenyerer narak nekiuwe nen Isip nau en ere hirak ketike nikerek narak, kerek maamrer nipu niau, hir ne mit hir naa. ¹⁶ *Nepenyerer neit herwe yink neiyik nen wit Sikem hir newisim mekre han kerek nipaa Ebrahim kewir pewek ketnik ke mit ne weiwik miutip me mitik Hemo.

¹⁷ *‘Wi epei man menep kerek God kakises him nipaa hirak katip Ebrahim em me kakwetiwek ti me wit Kenan, mit haairer ne weiwik maiu hir nire yapirwe neit wit Isip. ¹⁸ Hir nire yapirwe ere mitik Fero hak kinin naanmipre Isip. Hirak ap kises menmen nipaa Josep kiriakem au kineinim kentar nipaa enum eik Josep kaa. ¹⁹ *Hirak kewises maamrer niau, hirak kewaanki. Hirak kenipor hir newir nikerek hemkre tu nen wit eik te hir au nani. ²⁰ *Me wit im e, Moses miye pirak hire winaak hirak yaaik wetpen. Miye haai naanmiprewek neit winak ere wenke wikak. ²¹ *Wenke wikak o, miye haai narak newisik keit wit eik nises him me mit iuwe ninin naanmipre Isip. Hirak kaa au. Niki pe mitik iuwe Fero hire wirek weriyaak wetiwekhis naanmiprewek hirak kire nikan kire. ²² Mit ne Isip neteikniwek menmen yapirwe hir nerteiyem te hirak kire mitik iuwe katip him yaaim kiriak menmen

* **7:15** Jen 46:1-7, 49:33   * **7:16** Jen 23:2-20, 33:19; Jos 24:32

* **7:17** Eks 1:7-8   * **7:19** Eks 1:10-22   * **7:20** Hi 11:23; Eks 2:2

* **7:21** Eks 2:3-10

yaaim kertei menmen yapirwe.

²³ “Maain Moses kepu 40 tito epei au, hirak kare kakno kakir narak yinan ne weiwik miutip mirak me Isrel. ²⁴ *Hirak ken en kir mitik ke Isip kiriak mitik ke Isrel menmen enum te hirak Moses kekepik kenep ke Isip kakip kaa. ²⁵ Hirak han kitet mit ne weiwik miutip mirak nanirtei God kehimitanek te hirak kakikepi hir naninaaiwir Isip te hir au netari. ²⁶ Wi ham hirak kir mitikit wik te weiwik miutip mirak tenepakit te hirak kereksir ketpiwekit kar ik: ‘Emit! Yi mitikit yi te maam kiutip. Yi ap te yi yiriakakit enum emit!’ ²⁷ Au, hirak kerek kiriak keiyak enum keriuwet Moses ken ketpiwek kar ik: ‘Ti enopin. Keimin kehimitenut ti mitik iuwe naanmamprai erehirawir hawir wenepakit me menmen? ²⁸ Ti han kitet ti eiyep har ke nepip ti enep kei ke Isip a?’ ²⁹ *Moses kemtau menmen mitik ketpiwekem, hirak han kitet mitik iuwe kakimtau hirak kenep mitik ke Isip kaa te hirak kinaain kinaaiwir Isip kirir ken yanimin kipiun wit Midian kau en. Hirak kau en o, hirak kine nikerek hirakit wik.

³⁰ *Hirak kepu wit Midian kau en ere 40 tito. Wi ham, ensel ke God kisawin kekre nu, hirak kenip si metnen mau nu keit wit تنهاان weinik menep miniu (o neiyip) Sainai. Hirak kewepyapir hirekes kekre nu kerek Moses kirek si metnen mewik. ³¹ Moses kirek si metnen mewik, te hirak kehinhin ken menep kakirek. Hirak ken menep kakirek, hirak kemtau God ketpiwek. ³² Hirak

---

* **7:24** Eks 2:11-15, 21-22   * **7:29** Eks 18:3-4   * **7:30** Eks 3:10

ketp>wek kar ik: ‘Hi God ke maamrer n>pu nit. Hi God ke Ebrahim, Aisak, Jekop.’ Moses h>rak kep>rp> k>napen k>ki>amna> k>rek au. ³³ Mit>ik Iuwe God ketp>wek kar ik: ‘Ti eket su mit. T> ik ti herp en, h>rak t> holi hi hehim>tanek h>rak kai hentar hi hewik. Hi hanhan ti han ekit>ta. ³⁴ Hi epei h>r menmen enum m>t n>r>ak m>t ne weiw>ik miut>p mai neit Isip. Hi hemtau h>m m>r h>r nat>p nenep>p te hi han akepi. Ti enen in ewisa hi heriuwetit ti eno Isip.’

³⁵ “Moses h>rak m>ik kerek m>t ne Isrel n>pa> netp>wek nar ik: ‘Keim>n kehim>tenut ti naanmamprai erehirai haiu m>t menehan menepan me menmen? Taau!’ H>rak kerekek God keriuwetek ken naanm>pri, ensel ke God kekre nu sitaak h>rak kekepik. ³⁶ *H>rak kekepik, h>rak Moses keriyei m>t n>naaiw>r Isip, h>rak k>r>ak menmen yaaim iuwe mirakel n>pa> m>t n>rem au keit wit Isip ketike Wan k>re Y>wir, ketike wit tenhaan wein>m ere 40 tito. ³⁷ *Moses kerekek h>rak kat>p m>t ne Isrel kar ik: ‘God h>rak kakweti m>ik h>rak profet kak>r ke hi h>rak keriuweta, h>rak ke y> m>t te yi yay>mtau h>m m>rak.’ ³⁸ *Moses n>pa> kepu ketike m>t ne Isrel nererik nau wit tenhaan wein>m, kerek m>t newi au. H>rak kepu ketike maamrer naiu netike ensel kerek ketp>wek keit miniu (o neiy>p) niuk m>rak Sainai. H>rak keit h>m me God h>ram mamkaap m>t nanu nan>t tipmain tipmain enum eik h>rak kewetaiyem.

---

* **7:36** Eks 7:3, 14:21; Nam 14:33   * **7:37** Ap 3:22   * **7:38** Eks 19:3; Diu 5:5, 9:10; Ap 7:53

39*“Au, maamrer nai n̄inein̄ik nises h̄im m̄irak au. H̄ir neweik̄in sip newet̄iwek, nekre han k̄ir h̄ir hanhan p̄ike nan̄ino Isip, 40*te h̄ir nat̄ip Eron nar ik: ‘Ti eime menmen m̄ire bulmakau h̄iram mam̄r ke God k̄iau h̄iram mamin̄in mamno naanmamprai. Haiu mep̄itari Moses h̄irak kerek keriyai meit Isip kerai kan, h̄irak kepeit m̄iniu (o neiȳip) o h̄irak keit neiȳin o mekam mak̄ip. Ek̄it en ek̄it!’ 41 Me w̄i im h̄ir nime nu m̄ire bulmakau, h̄ir nenep samiyak neit hemkre neiȳim neh̄inek, nemaniyek naam teipe menmei menmei miunewek neiȳim n̄ir̄ire. 42*H̄ir nemaniyek n̄ir̄ire o, God keweik̄in sip kewet̄ir kewisi h̄ir newen̄ipi h̄ir mau nepni. H̄im God h̄irak kewet m̄it profet em h̄ir newis̄im mau t̄iwei mat̄ip mar im:

‘Yi m̄it ne Isrel. Me 40 tito yi ap yenep samiyak yeit hemkre yeiȳim yeh̄inem au. Yi yewet t̄ipir ham em.

43 Yi ȳinan weisaak me ȳink me meme me t̄ipir Molok kerekek. Hi au. Yi ȳinan menmen m̄ire me t̄ipir Refan yi ȳir̄iakem. Im em h̄iram m̄ire ninaan mau tein̄ik mi yi yimaam yewen̄ipi niuk m̄ir. Hi au. Te maain hi tewen eriuwet m̄it nepan ne wit Babilon h̄ir nan̄nen nant̄ihis nanri nan̄ino yi eisipat wit k̄ir yi eino ein.’

44*“Maamrer n̄iau nerem̄ime weisaak k̄ir neit wit tenhaan wein̄im m̄it ap newi. Weisaak ik keteiknor h̄irak God kau ketikeri. H̄ir epei ni-maak kar ke n̄ipaa God kat̄ip Moses keteikn̄iwek

---

* 7:39 Nam 14:3 * 7:40 Eks 32:1-6, 23 * 7:42 Jer 19:13; Emo 5:25-27 * 7:44 Eks 25:40

han k̄irak h̄irak kimaak. ⁴⁵ *Maain n̄ikerek n̄ir neit weisaak k̄ir ke haairer te h̄ir netike Josua neiȳik nen, h̄ir nari t̄i ke m̄it ap ne weiw̄ik me m̄it ne Isrel. God kep̄ir m̄it in nen naa te m̄it ne Isrel nekreh̄ir k̄ir. Weisaak k̄ir kepu keit wit Isrel ere w̄i Devit naanm̄ipre m̄it en. ⁴⁶ *God hanhan Devit te Devit kit̄iwekhi kakime w̄inak ke God kerek maam n̄ipu kiau Jekop kewen̄ipiyek. ⁴⁷ *Au, Solomon, Devit n̄ikan k̄irak h̄irak kime w̄inak eik e.

⁴⁸ “God h̄irak m̄itik iuwe ap kepu w̄inak m̄it nimaak. Au, m̄itik profet Aisaia kewis menmen im:

⁴⁹ *‘M̄itik Iuwe God h̄irak kat̄ip kar ik: “Nepni h̄iram m̄ire yeno kai hi hau en, hi hin̄in naanm̄ipre menmen, t̄i h̄iram m̄ire tap̄in hi hewis h̄it menterim. Te yi yayime w̄inak karkeik te hi eh̄u en? ⁵⁰ Hi eh̄u wit karkeik? Hi h̄irekes epei hewis menmen yap̄irwe.” ’

⁵¹ *‘Yi m̄it enun n̄ik̄ip paan tokini. Yi ȳire m̄it enun ap yises h̄im God ketpiyem. Yi yar ke maamrer ni. Yi yetikeri ap yises h̄im me God H̄im̄in Yaaik au. ⁵² *Yi eikine niuk me m̄itik profet kiut̄ipen ke m̄it profet yap̄irwe kerek n̄ipaa ein nepu te maamrer ni ap nerekyor enum. Taauye! H̄ir nenep m̄it en kerek n̄ipaa newepyap̄ir h̄im nat̄ip M̄itik Yaaik Krais God kehimitanek h̄irak kaknen kak̄ikapai. Yi h̄iras

---

* **7:45** Jos 3:14-17, 18:1, 23:9   * **7:46** 2Sml 7:1-16; Sam 132:1-5

* **7:47** 1Kin 6:1, 14   * **7:49** Ais 66:1-2   * **7:51** Eks 32:9; Jer 9:26; Ais 63:10   * **7:52** 2Kro 36:16; Mt 23:31

epei yenep mitik ik. ⁵³ *Yi keriyen yeit him me God ensel kewetiyem te yi ap yisesim au.”

Mit newir nan nenep Stiven hirak kaa

⁵⁴ *Mit ne kaunsil nemtau him Stiven epei ketpor, hiram merikiror han hir han enuk ner-iuwerek yehes matin mekeipepam. ⁵⁵ *Stiven kerek God Himin Yaaik kau kekere han kirak iuwe hirak kikiamnaan kir menmen iuwe me God, hirak kir Jisas kerp God his yaaim mirak kerek mit iuwe nerpai. ⁵⁶ *Stiven kirek, hirak katip kar ik: “Yi eiyimtau. Hi hir nepni mewep hi hir wit ke God kau yaain. Mitik Jisas, hirak Mitik ke wit ke God hirak kerp his yaaim mirak.”

⁵⁷ Hirak katip menmen im epei au, hir mit yapirwe ninap nenepip nemesis nikip ninapen nemtau him im, hir nesiuknen nererik neweikniwek netenenik ⁵⁸ *neriyaak ken wit eik ere ninaaiwir niwa ke wit Jerusalem, hir newir nan nakip. Mit nipaa newepyapirek nenke saket mir nokim newisim miwaai hit me mitik pipiak hak niuk mirak Sol, hirak naanmipre saket mir te hir nenep Stiven. ⁵⁹ *Hir wen newir nan nakip, hirak Stiven kitehi God katip kar ik: “Mitik Iuwe Jisas ti ehit himin kai.” ⁶⁰ *Hirak kitehir kewen ninip kinap him iuwe, “Mitik Iuwe ti ap han ekitet menmen enum hir nerekyewem.” Hirak katip menmen im epei au, hirak kaa. Mitik Sol hirak han yaaik hir nakip kaa.

---

* **7:53** Ap 7:38; Ga 3:19; Hi 2:2   * **7:54** Ap 5:33   * **7:55** Mt 22:44; Ap 2:33-34, 5:31   * **7:56** Kl 3:1   * **7:58** Ap 22:20   * **7:59** Sam 31:5; Lu 23:46   * **7:60** Lu 23:34

8

Sol kare kakɪwaank mɪt miyapɪr nises hɪm me Krai

¹*Me wɪ im mɪt neit Jerusalem newaank mɪt miyapɪr kerek nises hɪm me Krai. Mɪt yapɪrwe hɪr nises hɪm me Krai nɪnaaiwɪr Jerusalem nɪrɪr nen nau nerer wit wit neit provins Judia kekite provins Sameria. Hɪr mɪt aposel au, hɪr wen nau neit Jerusalem. ²Mɪt han nises hɪm me God werek, hɪr neit Stiven herwe yɪnk kɪrak nen newep hei newisɪk, hɪr nɪkɪtek hɪm iuwe. ³*Hɪr nɪkɪtek te Sol kare kakɪwaank mɪt miyapɪr nises hɪm me Krai. Hɪrak ken kerer wɪnak wɪnak kari mɪt miyapɪr ken kewisi nen nekre wɪnak enuk.

Mɪt newepyapɪr natɪp hɪm yaaim me Krai neit provins Sameria

⁴Mɪt nises hɪm me Krai kerek nɪpaa nɪrɪr nɪnaaiwɪr Jerusalem nen ein ein natɪp mɪt miyapɪr hɪm me Krai. ⁵*Mɪtɪk niuk mɪrak Filip ken wit Sameria katɪp mɪt ne mɪtɪk Krai kerek God kehimitanek kan kɪkaap mɪt. ⁶Mɪt miyapɪr yapɪrwe hɪr han kiutɪp newis nɪkɪp nises menmen hɪrak ketpim nentar hɪr nɪr menmen yaaim hɪrak kɪrɪakem keiyɪm kɪkaap mɪt. ⁷*Hɪrak kepɪr herwe enum hɪram menepɪp menpɪn mekeipɪn mɪt, hɪrak kɪkaap mɪt hɪt maa o mɪt hɪt enum hɪr nɪre yaain, ⁸te mɪt neit ein han yaaik nepu.

⁹Mɪtɪk hak niuk mɪrak Saimon hɪrak kau wit Sameria. Nɪpaa ere wɪ Filip kan hɪrak ketenwo henpɪn, kewen hawɪ menmei menmei marim

* **8:1** Ap 7:58, 8:4, 11:19   * **8:3** Ap 9:1, 13, 22:4, 26:9-11   * **8:5**

Ap 6:5   * **8:7** Mt 10:1

te mıt miyapır neit Sameria hır han kır kekrit. Hırak kewenipi hirekes hırak iuwe. ¹⁰ Mıt yapırwe neit Sameria, mıt iuwe, mıt weinin, hır nemtau hım mırak nisesik. Hır natıp nar ik: “Mıtık ik hırak ketenen menmen me God iuwe hırak kire God.” ¹¹ Mıt en hır nisesik iuwe nentar me wı yapırwe hırak kenipi hır han kır kekrit keriuwe menmen hırak kırakem. ¹² Te maain Filip kan katıp mıt miyapır hım me God kakinin naanmampre mıt, ketpor hım me Jisas Kraıs, mıt miyapır yapırwe hır neweikın sip newet Saimon, hır nises hım im te Filip kıkiri. ¹³ Saimon hırkes kises hım me Kraıs, Filip kıkirek. Epei au, hırak kises Filip menep menep kire wariyakıt kırak, hırak kır menmen yaaim iuwe hırak kırakem kıkıkaap mıt keriuwerem te hırak han kırak kekrit.

¹⁴ Mıt aposel neit Jerusalem nemtau mıt ne Sameria nises hım me God, hır neriuwet Pita kekite Jon hırakıt ten Sameria. ¹⁵ Hırakıt ten tiun Sameria, hırakıt titehi God te God Hımın Yaaik kaku han ke mıt in, ¹⁶ tentar God Hımın Yaaik ap kan kewi wen au. Filip kıkiri kekine niuk me Jisas kerekek. ¹⁷ *Pita ketike Jon tewis his mırakıt mewı te God Hımın Yaaik kan kau han kır.

¹⁸ Saimon kır aposel tewis his mırakıt mau mıt God Hımın Yaaik kan kewi, te hırak katıp kakwet Pita kekite Jon pewek ¹⁹ ketpıwekıt kar ik: “Yı yenipa hi hertei menmen im te hi ewis his mamu mıt, God Hımın Yaaik kakwi.”

²⁰ Pita kewenhi kar ik: “Hi hanhan ti hetike pewek mit yaino si tatıkneni yentar ti han kitet ewır pewek ehıt menmen yaaim me God hırak

---

* 8:17 Ap 19:6

kewet mīt en em weinim. ²¹ *Menmen im hīram menmen mit au, mentar God kīr han kit hīrak yaaik au. ²² Ti eweik+n sip ewet menmen im me ti han kitetim, ehitehi God kakisak menmen enum ti han kitetim. ²³ *Hi hertei ti han enuk hemkre menepam heriuwe menmen haiu mīriakem. Menmen im enum mau mekre han kit meten+nit mar ke waai mesenkek mītik hak his mīrak keit wīnak enuk.”

²⁴ Saimon katip Pita kekite Jon: “Yi eiyitehi God ke hi te menmen ti hetpim ap mamnen mamrewaank.”

²⁵ Pita ketike Jon tatip menmen hīrakit terteyem me Jisas Krais, hīrakit tetpor hīm me God. Epei au, hīrakit pīke tepno Jerusalem, hīrakit ten tatip mīt miyapīr hīm me God terer wit wit me provins Sameria ere hīrakit tīpiun wit Jerusalem.

Filip katip mītik ke Itiopia hīm yaaim me Krais

²⁶ Pita ketike Jon epei ten, ensel ke Mītik Iuwe God kan katip Filip kar ik: “Ti hekrit ekiuwe eno ere ti epiun yayiwe kepno Jerusalem ere wit Gesa.” Nīpaa mīt nises yayiwe ik te in ek au. ²⁷⁻²⁸ **Filip kentewek epei au, hīrak kekrit ken. Me wī im mītik hak hīrak mītik iuwe ke wit Itiopia pīke kakno wit kīrak kitet yayiwe ik kepno. Mītik ik mītik iuwe naanmīpre pewek me mīte iuwe mīt nekine niuk mīre nenewe Kwin Kadesi, hīre pe kantri Itiopia. Hīrak ken wit Jerusalem kewenīpi God te hīrak pīke kau karis kīrak kepnen. Hīrak kepnen hīrak kekine

* **8:21** Sam 78:37   * **8:23** Hi 12:15   * **8:27-28** Ais 56:3-7

* **8:27-28** Ap 9:22, 17:3

tíwei nípaá profet Aisaia kewisím. ²⁹ God Hímín Yaaik katíp Filip kar ik: “Ti eno menep karis im ti etikerek eino.” ³⁰ Hírak katíp epei au, Filip kesiuknen ken menep kentaú mítík ek kekine hím mau tíwei nípaá profet Aisaia kewisím. Filip kitíwekhi kar ik: “Ti hertei hír o as me menmen ti ekinaam o au?”

³¹ *Mítík iuwe eik kewenhi kar ik: “Markeik te hi erteiyem? Mítík ketpo menmen te hi erteiyem. Ti enen etikewa ewu in ti ewepyapír menmen te hi erteiyem.”

³² *Hím mítík hírak kekinaam híram mar im: “Hírak kóre sipsip mítí neriyaak nakíp hírak ketikéri nenepan au. Hírak kóre sipsip mítí nime tepnek mírak hírak katíp hím enum au, hírak kekintíp.

³³ Hír nenipek yínk enuk, hír nanriyaak kakno kot mítí nankepik au. Keimín kakwis niuk me níkerek nírak mamu tíwei? Hírak mítík hak ap kakwisím kakíntar hír nankíp kaki, hírak ap kaku tí kakine níkerek au.”

³⁴ Mítík iuwe kitehi Filip kar ik: “Ti etpo profet katíp keimín? Hírak hírekes o mítík hak?”

³⁵ Filip ketpíwek menmen, hírak katíp me hím ek hírak kekinam te hírak ketpíwek hím yaaim me Jisas. ³⁶ *Hírakit tepno yayiwe típiun wit heipun míwaairi te mítík iuwe katíp, “Ahírek! Típar mei míwaai in. Ap menmen mei meiyepeta te ti ekíra au.”

---

* **8:31** Jo 16:13   * **8:32** Ais 53:7-8   * **8:36** Ap 10:47

³⁷ [Filip kewenhi, “Hi ekrit te ti hises Jisas Kraiss heriuwe han kit.” H̄irak kar ik: “Hi han kitet Jisas h̄irak N̄ikan ke God kerekek.”]

³⁸ H̄irak̄it tat̄ip epei au, m̄it̄ik iuwe kat̄ip m̄it̄ik naanm̄ipre karis h̄iram merp, te h̄irak ketike Filip tenke ten t̄ipar, Filip kik̄irek. ³⁹ *H̄irak̄it t̄inaaiw̄ir t̄ipar t̄iniu ten, God H̄im̄in Yaaik kei-this Filip keriyaak ken te m̄it̄ik iuwe kerenaan k̄inketn̄iw̄ek k̄irek au. H̄irak p̄ike kau karis kitet yayiwe han yaaik ken n̄irak en. ⁴⁰ *Te God H̄im̄in Yaaik h̄irak kari Filip ken. H̄irak keriyaak ken, te h̄irak kerenaan k̄ir h̄irekes h̄irak keit wit Asdot. H̄irak keke t̄i ken kerer wit wit kewepyap̄ir h̄im̄ yaaim me God ere h̄irak k̄ipiun wit Sisaria.

9

Sol keweik̄in sip kewet menmen enum kises h̄im me Jisas

¹ *Filip wen k̄ir̄iak menmen, m̄it̄ik Sol wen kat̄ip enum kaknep m̄it̄ miyap̄ir nises h̄im me God. H̄irak ken k̄ir m̄it̄ik iuwe pris kerek kin̄in naanm̄ipre pris yap̄irwe, ² h̄irak kit̄iw̄ekhi kak̄it t̄iwei keiȳim kakno w̄inak me m̄it̄ ne weiw̄ik me Isrel h̄ir nau nererik nekine h̄im me Moses neit wit Damaskas. T̄iwei ik kat̄ip h̄iram yaaim te Sol k̄ir m̄it̄ miyap̄ir kerek nises h̄im n̄ipaa Jisas ket-pim, h̄irak kaktorhis kakriyei kakri kaknen wit Jerusalem. ³ H̄irak keit t̄iwei epei au, h̄irak ken wit Damaskas. H̄irak kepno menep, si mewen̄in waswas moke nepni man m̄ir meweik̄n̄iw̄ek. ⁴ H̄irak kenkew̄in k̄iwaai t̄i kemtau m̄it̄ik keit

* **8:39** 1Kin 18:12   * **8:40** Ap 21:8   * **9:1** Ap 8:3

ein katip kar ik: “Sol Sol ti henmak te ti erekyo enum?” ⁵ *Sol kitiwekhi kar ik: “Mitik Iuwe ti keim+n?” Hirak ketp+wek kar ik: “Hi Jisas kerek ti herkyo enum. ⁶ Ti ekrit eno wit Damaskas. Maain ti heit en, mitik hak kaknen kak+tput menmen ti ehisesim.”

⁷ Hir mit kerek netike Sol nitet yayiwe nen, hir nerp neit. Hir nemtau him te hir ap nir mitik keim+n katip. ⁸ Jisas ketp+wek nepei au, Sol kekrit kesiupan nanamir te hirak ap kir menmen au. hirak nanamir toto, te mit netikerek netiwekhis neriyaak neiyik nen Damaskas. ⁹ Hir n+piun Damaskas, me w+ wikak Sol epei kir menmen au, hirak ap kaam t+par o menmen au.

¹⁰ Mitik kiut+ip kises him me Jisas kau wit Damaskas niuk mirak Ananias. Hirak kepu kityak kir Mitik Iuwe Jisas kan ketp+wek menmen kar ik: “Ananias.” Hirak kekike kar ik: “Mitik Iuwe hi hepu.” ¹¹ *Mitik Iuwe ketp+wek, “Ti ekrit eno wit niuk mirak “Ya wit kipirak,” ti eno winak ke Judas ti eitiwekhi ke mitik ke wit Tasas niuk mirak Sol. Hirak prea kitauhi menmen kepu ek. ¹² Hirak epei kityak kir mitik niuk mirak Ananias kan kewis his menterik te hirak pike kakir ein ein.”

¹³ *Ananias pike ketpim, “Mitik Iuwe, mit yapirwe netpo me mitik ik e menmen enum yapirwe hirak kir+akem me mit nises him mi neit Jerusalem. ¹⁴ *Hirak epei kan in ketenen t+wei ke mit iuwe pris, hir natip hiram yaaaim te hirak kakithis mit miyapir neim+n newen+pi niuk mit.”

* 9:5 Ap 5:39   * 9:11 Ap 21:39   * 9:13 Ap 8:3   * 9:14 Ap 9:1-2, 21; 1Ko 1:2

15 *Hirak Mitik Iuwe Kraiss ketp>wek kar ik: “Ti eno kerekek hentar hi epei ehimitanek kakwepyapir him mai kaktip mit ap ne weiwik me Isrel em, hir netike mit iuwe nir netike mit han ne weiwik me Isrel. 16 *Hi hirekes tewen eteikn>wek mekam mamnen mamkip kakintar hirak kaktip mit miyapir him mai.”

17 Mitik Iuwe katip epei au, Ananias ken winak ke Sol kewik, hirak kewis his menterik ketp>wek kar ik: “Kai yinak Sol, Mitik Iuwe Jisas kerek keweputyapir hirekes keit yayiwe te ti hirek, hirak hirekes keriuweta hi han. Hirak keriuweta te hi ekepit ti pike ehir ein ein, God Himin Yaaik kaku kakikre han kit.” 18 Hirak katip epei au, menmen mire saauk hiar mekre nanamir kirak minatin, te Sol pike kir ein ein. Hirak kekrit ken, Ananias kikirek. 19 Epei au, hirak kaam menmen hirak pike manpenuk keit.

Sol katip mit him yaaim me Kraiss keit Damaskas

20 Sol hirak kepu ketike mit han nises him me God neit Damaskas me wi ham. Waswas hirak ken winak ke mit ne weiwik me Isrel hir nau nererik nekine him me Moses, hirak kewepyapir him me Jisas katip mit hirak Nikan ke God.

21 *Mit nemtau him mirak hir han kekrit natipan nar ik: “Mitik ik kerekek hirak keit Jerusalem kenep mit kerek nises him me Jisas a? Hirak kan in te kakithis mit kerek newenipi niuk mirak kakriyei kakri kakno kakwet mit iuwe pris en?”

22 *Sol keriuwe him iuwe hirak ketpim kari han

---

* 9:15 Ap 25:13, 23, 27:24; Ro 1:5   * 9:16 2Ko 11:23-28   * 9:21 Ap 8:3, 26:10   * 9:22 Ap 17:3, 18:5, 28

ke mit yapirwe keteiknor Jisas hirak Mitik Iuwe Krais kerek God nipaa kehimitanek te hir mit ne weiwik me Isrel nau Damaskas hir ap neminp him mirak.

²³ *Wi yapirwe epei men, mit han ne weiwik me Isrel nau en nererik natipan nimenipin Sol nankip te ²⁴ mit han netpivek menmen hir nanriakem. Witaan wanewik hekrit hekrit hir nerp ya weipir ke wit Damaskas nekiwivek hir nankip. ²⁵ *Au, witaan hak mit kerek nises him mirak me Jisas hir netivekhis newisik kekre wipo wisenuk hir nikaaip waai ninaiwirek ken kekre hei ke han iuwe keit wit eik keweikin wit Damaskas kekiuwe kerp ti hirak kirir.

Sol keit wit Jerusalem

²⁶ *Sol kinaaiwir Damaskas epei ken wit Jerusalem, hirak kare kaku kaktike mit en nises him me Krais. Au, hir ap nemtau him mirak. Hir nineinik nentar hir han kitet hirak ap kises him me Krais. Hir han kitet hirak kan kempin kakwenaani kakir neimin hir nises Krais hirak kakwisi nanino winak enuk. ²⁷ *Hir nineinik te mitik Banabas ketivekhis keriyaak keiyik ken mit aposel ketpor Sol kitet yayiwe hirak kir Mitik Iuwe Jisas, hirak ketpivek menmen. Hirak wen ketpor Sol katip mit him me Krais ketpor him manp keit wit Damaskas. ²⁸ Hirak ketpor epei au, hir newis Sol kau ketikeri te hirak ken kir ein ein keit Jerusalem katip him iuwe ketpor him me Jisas. Hirak ap kinapen au. ²⁹ Hirak

* **9:23** Ap 23:12   * **9:25** 2Ko 11:32-33   * **9:26** Ga 1:17-19

* **9:27** Ap 9:4, 20; 1Ko 9:1, 15:8

ketike m̄it ne weiw̄ik me Isrel kerek h̄ir nertei h̄im Grik, h̄ir nat̄ipan nenehan me Jisas te h̄ir nererik nimen̄ip̄inek nankip. ³⁰ *W̄i kerek m̄it nises h̄im me Jisas ein nemtewek, h̄ir neithis Sol neriuwetek kekiuwe ken wit Sisaria newis̄ik kau sip neriuwetek ken n̄irak en wit Tasas. ³¹ Me w̄i im m̄it ap nenep m̄it nises h̄im yaaim me Jisas te h̄ir m̄it yap̄irwe nau neit provins Judia, Galili ketike Sameria h̄ir nau werek werek. God H̄im̄in Yaaik kekepi h̄ir n̄inak̄in tokim h̄ir nari m̄it han nises h̄im me Jisas Kraiss h̄ir han kitet h̄irak yaaik.

Pita k̄ikaap Inias h̄irak k̄ire yaaik

³² Pita keke t̄i ken kerer wit wit. W̄i ham h̄irak ken k̄ir m̄it nises h̄im me God neit wit Lida. ³³ H̄irak ken k̄ir m̄it neit wit Lida, h̄irak k̄ir m̄itik niuk m̄irak Inias. M̄itik ik k̄iwaai yeno me tito hisp̄inak wikak (8) kentar his h̄it maa te h̄irak ap kekrit au. ³⁴ Pita ketp̄iw̄ek kar ik: “Inias, Jisas kenipit ti h̄ire yaaik. Ekrit ewen laplap ewis̄im em̄intar yeno.” H̄irak kat̄ip epei au, m̄itik kekrit waswas. ³⁵ M̄it yap̄irwe nau wit Lida kekite wit iuwe Seron n̄irek h̄irak k̄ire yaaik te h̄ir neweik̄in sip newet menmen enum nises M̄itik Iuwe Jisas.

M̄ite Dokas waa Pita p̄ike k̄ik̄ia (o kek̄ip) wekrit wepu

³⁶ M̄ite piut̄ip niuk m̄ire Tabita wepu wit Jopa. Me h̄im Grik h̄ir m̄it nenewe Dokas. Hekrit hekrit h̄ire w̄ir̄iak menmen yaaim h̄ire w̄ikaap m̄it enun menmen auri, h̄ire wises h̄im me God. ³⁷ Me w̄i Pita kepu wit Lida, m̄ite ip w̄inap h̄ire waa. M̄it miyap̄ir han en nises menmen me

---

* 9:30 Ap 11:25; Ga 1:21

maamrer n̄r h̄r n̄k̄r ȳnk̄ k̄re newisiye w̄waai wekre haau mau w̄nak kau niu. ³⁸ Wit Lida h̄rak menep k̄rap̄t̄ wit Jopa te m̄t̄ nises h̄m me God neit ein nemtau m̄t̄ nat̄p̄ Pita kepu Lida, te h̄r nesiuwe m̄t̄ik̄t̄ wik ten tetp̄wek tar ik: “Ti etikaw̄r euno wit kaw̄r waswas.” ³⁹ H̄rak̄t̄ tat̄p̄ epei au, Pita kekrit ketikeret ten. H̄rak̄t̄ ten tiun w̄nak eik, h̄r neriyaak ken haau kau niu ein. Miyap̄r yap̄rwe kerek m̄kaan n̄r epei naa, h̄r nerp en n̄k̄tep. H̄r n̄r Pita epei kan, te h̄r nan neweikn̄wek neteikn̄wek menmen n̄paa me w̄ h̄re wepu Dokas wekerwo laplap wewet m̄t̄ miyap̄r em neriuwetem. ⁴⁰ *Pita keriuweti nen witeik, h̄rak kiteh̄r kewen nin̄p̄ kitehi God me h̄re. Epei au, h̄rak kerenaan kat̄p̄ herwe ȳnk̄ k̄re kar ik: “Tabita ti ekrit.” H̄rak kat̄p̄ epei au, h̄re wesiupan naan. H̄re wesiupan naan w̄r Pita, te h̄re wekrit wau yeno. ⁴¹ H̄re wekrit wau yeno, Pita k̄k̄ia h̄re wekrit werp, h̄rak ken̄ne miyap̄r m̄t̄ n̄r epei naa n̄paa ein, h̄r netike m̄t̄ han en nises h̄m me God kewet̄r m̄te ip̄ p̄ike wan. ⁴² M̄t̄ yap̄rwe neit Jopa nemtau h̄m im te h̄r nises h̄m yaaim me M̄t̄ik̄ Iuwe Krais. ⁴³ *Pita kepu w̄ yap̄rwe kau w̄nak ke M̄t̄ik̄ itai k̄rak Saimon kerek kenip̄ ȳnk̄ me samiyak yaaim me yerkesi.

10

Ensel ke God ken k̄r m̄t̄ik̄ Konilias ketp̄wek menmen

---

* 9:40 Mk 5:40-41   * 9:43 Ap 10:6

1 *Mítik hak niuk mīrak Konilias kepu wit Sisaria. Hīrak mítik iuwe ke Ami, hīrak kinin naanmipre 100 mít soldia ne ami ne wit iuwe Itali keit yanimīn. 2 Hīrak mítik ik ketike mít nau winak kīrak hīr han kitet God hīrak iuwe te hīr newenīpiyek. Hekrit hekrit hīrak kitehi God menmen, hīrak keit pewek kewet mít ne Isrel kerek enun menmen auri kewetīrem. 3 *Wī ham menep hīnkewī hīrak kepu kītyak kīr ensel kerekek ke God kan ketpīwek kar ik: “Konilias.”

4 Hīrak Konilias kīrapīrwek kepīrpīr kitīwekhi, “Mekam mítik iuwe?”

Ensel ketpīwek kar ik: “God han kitetit ti hitīwekhi hekrit hekrit ti ewet mít enun si enuni pewek herekyor yaaim. 5 Te in ek ti esiuwe mít han nanīno wit Jopa hīr nanīnantīn mítik kerekek niuk mīrak Saimon. Niuk mīrak ham hīrak Pita. 6 *Hīrak kau winak ke itai kīrak Saimon, kerek kenīp yīnk me samiyak, hīrak winak kīrak kīwaai tenhaan menep wan eik. Hīrak kakīput menmen te yi eiysesim.”

7 Ensel ketpīwek epei au, hīrak ken. Hīrak ken, Konilias kenīne mítikīt wik tīrīak menmen mīrak tekite mítik ke ami kiutīpen. Mítik ke ami kewenīpi niuk me God, hīrak hekrit hekrit kau ketike Konilias naanmipre menmen mīrak me ami. 8 Hīrak ketpīwekīt menmen hīrak epei kīrem. Hīrak ketpīwekītem epei au, hīrak kesiuweret ten wit Jopa.

Pita kepu kītyak kīr menmen

---

* 10:1 Mt 8:5; Ap 27:1, 3   * 10:3 Ap 3:1   * 10:6 Ap 9:43

9 H̄irak kesiuweret ten, w̄itaan h̄irakit t̄iwaai ya ke n̄im̄in. Wanewik h̄irakit tekrit tepno menep wit Jopa. Menep me wepni n̄im̄in iuwe Pita k̄iniu ken kau w̄inak siup kerek k̄ip̄irak ken kitehi God menmen. 10 H̄irak Pita kitehi God menmen, h̄irak n̄inp̄i maak h̄irak han kitet kak̄im menmen, h̄irak wen kemeriyor h̄ir wen n̄iam m̄iwaai si. H̄irak kepu en h̄irak kepu k̄ityak, 11 *k̄ir nepni mewep menmen m̄ire laplap m̄it n̄ikaaip waai mewim men p̄inak men p̄inak, men yinak, men yinak, h̄iram mekiuwe man menep t̄i. 12 Menmen yap̄irwe mau mekrerem. Samiyak, manpen, pewen, k̄irin metike hore yap̄irwe. 13 H̄irak k̄irem, h̄irak kemtau m̄it̄ik ketp̄iwek kar ik: “Pita ekrit em̄ip eh̄im.” 14 *Au, Pita ketp̄iwek kar ik: “Auye! H̄i n̄ipaa ere in ap haam menmen im h̄im me Moses mau t̄iwei meriuwes̄isem mar ik: ‘Yi m̄it ne Isrel ap eiȳim samiyak im au em̄it.’ ” 15 *H̄irak m̄it̄ik ketp̄iwek kar ik: “Menmen God kat̄ip h̄iram yaaim ti ap et̄ip h̄iram enum au em̄it.” 16 Menmen im man mar wikak. Epei au, menmen m̄ire laplap p̄ike m̄iniu men nepni eim.

17 H̄iram m̄iniu men nepni eim, Pita han kitet kar ik: “Menmen im meteikno mekam?” Pita han kitetim, m̄it̄ik̄it kerek Konilias n̄ipaa keriuwetet t̄ipiun Jopa titehi m̄it ere t̄inap̄in w̄inak ke m̄it̄ik Saimon, h̄irakit terp ya weip̄ir ke n̄iwa meweik̄in w̄inak eik e. 18 H̄irakit ten̄ine titehi tar ik: “M̄it̄ik kiut̄ip niuk m̄irak Saimon Pita kau in o au?”

---

* 10:11 Ap 11:5-17   * 10:14 Lev 11:1-47; Esi 4:14   * 10:15 Mk 7:15, 19

19 *Pita han kitet menmen h̄rak epei k̄rem, God H̄im̄n Yaaik ketp̄wek kar ik: “N̄ik̄ip emnep emtewek! M̄it̄ik̄it wikak epei tan t̄intetnut, ²⁰ te ti ekrit ekiuwe eno etikeret eino. Ti ap enapen han ekitet menmen au em̄it. Hi epei heriuwetet tan.”

²¹ H̄rak kat̄ip epei au, Pita kekiuwe ken k̄r m̄it̄ik̄it kerek K̄onilias keriuwetet tan in, h̄rak ketp̄wek̄it kar ik: “Hi m̄it̄ik̄ yi ȳinyetno. Yenmak te yi yan?” ²² *H̄rak̄it tetp̄wek tar ik: “M̄it̄ik̄ iuwe kin̄n naanm̄ipre 100 m̄it ne ami keriuwetei haiu man in. H̄rak m̄it̄ik̄ yaaik han kitet God iuwe h̄rak kisesik, m̄it ne weiw̄ik me Isrel h̄r nat̄ip: ‘H̄rak yaaik,’ m̄it̄ik̄ ik God kesiuwe ensel k̄rak ketp̄wek h̄rak kakriuwet m̄it han nan̄ino nantuthis ti enen w̄inak k̄rak ti etp̄wek menmen.” ²³ *H̄rak̄it tat̄ip epei au, Pita keriyei ker̄i kan w̄inak n̄im̄n en, h̄rak̄it t̄iwaai en me w̄itaan. Wanewik h̄rak kekrit ketike m̄it han ne wit Jopa h̄r nises h̄m me God, h̄r netikeret nen.

Pita ken w̄inak ke Konilias

²⁴ H̄r netikeret nen ere w̄itaan, h̄r n̄iwaai. Wanewik h̄r nekrit nen. Me w̄i im h̄r n̄ipiun Sisaria kerek K̄onilias kemer̄r Pita. H̄rak epei kari nei ne weiw̄ik miut̄ip m̄rak, netike n̄rak yinan han h̄r nau w̄inak. ²⁵ Pita ketikeri nare nan̄ino n̄im̄n en, K̄onilias kewenyip̄rek keit ya weip̄r ke w̄inak kenke kewen nin̄ip kiteh̄r menep h̄t m̄rak. ²⁶ *Au, Pita kenipek h̄rak kekrit, ketp̄wek kar ik: “Ti ekrit hentar hi ap God au. Hi m̄it̄ik̄ har ke ti kerekek.” ²⁷ Pita

---

* **10:19** Ap 11:12, 13:2 * **10:22** Ap 10:1-2 * **10:23** Ap 10:45, 11:12 * **10:26** Ap 14:13-15; Rev 19:10

ketike Konilias tewepnak ten nımın en, Pita kır mıt yapırwe nererik nau en.

²⁸ Hırak kır mıt nau en, hırak ketpor kar ik: “Yi mıt hıras yi yertei werek hım haiu mıt ne Isrel misesim hıram meriuwesısai mamu wınak ke mıt ap ne weiwık me Isrel mamım menmen mantikeri au emıt. Te God epei keteikno hi ap han ekitet mıtık hak enuk kentar hırak ap ke weiwık me Isrel au. ²⁹ Wı kerek yi yeriuwet mıtıkıt tan tetauhis, hi ap hatıp au. Hi han kerekek. In ek hi hitihi te yi yenmak yi yeriuwet mıtıkıt tan tetauhis te hi han in?”

³⁰ *Konilias katıp kar ik: “Mar ke petepin ti han in, nıpaseik wı tekyaaıt (4) hi heit wınak kai hi hitehi God menmen ere menep hınkewı. Hi wen hepu in, hi hır mıtık kiutıp keriuwet klos merhıhe kerp ninaan mai. ³¹ Hırak ketpo kar ik: ‘Konilias, God kemtau hım mit ti hitıwekhi menmen. Hırak han kitet menmen yaaim ti hırıak mıt enun si enuni em. ³² Ti eriuwet mıt han nanıno wit Jopa nanınantın mıtık niuk mırak Saimon Pita. Hırak kau wınak ke mıtık Saimon kerek kenip yınk me samiyak yaaim meyerkesi, hırak wınak kırak kıwaai tenhaan menep wan eik.’ ³³ Hi epei hemtewek, waswas hi heriuwet mıtıkıt wik ten tıntetnut tetuthis terit tan. Ti mıtık yaaik te ti etikeret epei yan in. Tıs, God kau ketikewai haiu mererik te haiu mamımtau menmen God ketput ti ewepyapırem etpaiyem.”

Pita katıp hım me Kraıs keıt wınak ke Konilias

---

* **10:30** Ap 1:10, 3:1

34 *Konilias katip Pita epei au, Pita ketpor kar ik: “Hi hetpi werek. In ek hi hertei God hirak han kitet mit miyapir yapirwe nipiran kerekyor menmen miutip. 35 *Weiwik miutip keremem au. God han yaaik keriuwe mit nerer wit wit kerek newenipiyek niriak menmen yaaim nisesik. 36 *Yi yertei him God kewet haiu mit haiu nepeny-erer ne Isrel kewetaiyem. God kewepyapir him yaaim katip haiu mamtikerek emu han kiutip mamantar Jisas Krais. Hirak Mitik Iuwe kinin naanmipre mit yapirwe. 37 *Yi yertei nipaa Jon katip mit menmen ketpor hir enweikin sip enwet menmen enum, hirak kikiiri. Hirak kikiiri epei au, Jisas kewepyapir him me God mekrit minin meit Galili men merer wit wit meit Isrel. 38 *Yi yertei Jisas ke wit Nasaret. God kehimitanek kewetiwek Himin Yaaik kirak ken kewik kewetiwek menmen iuwe mirak kakikepik. Hirak ken kerer wit wit kiriak menmen yaaim me mit, kikaap mit kerek Seten kewir menmen mirak enum menteri, kekepi hir nire yaain kentar God kau ketikerek kekepik. 39 Haiu mit aposel mewepyapir menmen yapirwe hirak kiriakem kerer wit wit ke Isrel, mekite wit iuwe Jerusalem. Mit iuwe ninin naanmipre wit Isrel hir netiwekhis neiyik nen nakip newenkekik kau nu tentarakit hirak kaa. 40 *Au, me wi wikak hekrit enum eik, God kikiak hirak kekrit kepu hirak kewepyapir

---

* 10:34 1Sml 16:7; Ro 2:11; Ga 2:6   * 10:35 Jo 9:31   * 10:36
 Sam 107:20; Ais 52:7; Rev 17:4   * 10:37 Mt 4:12-17   * 10:38
 Mt 3:16; Lu 4:17-20   * 10:40 1Ko 15:4-7

hirekes. ⁴¹ *Mít yapirwe au. Haiu mít aposel kerek nípaa God kehimitenai haiu mewepyapir menmen mirak. Hirak kekrit kepu haiu maam tipar menmen metikerek. ⁴² *Hirak ketpai him manp te haiu mamno mamwepyapir hirak mitik God kehimitanek hirak skelim mít nípaa naa, mít wen nepu. ⁴³ *Mít profet yapirwe nípaa newis him mekre tiwei mewepyapir him me mitik ik. Hir natip mít miyapir kerek nisesik, God kakisak menmen enum hir niriakem kakintar menmen yaaim Jisas kerekyaiyem.”

Mít ap ne weiwik me Isrel God Himin Yaaik kan kewi

⁴⁴ *Pita wen ketpor him mirak, God Himin Yaaik kan kau han ke mít miyapir kerek nemtau him Pita ketporem. ⁴⁵ Mít ne weiwik me Isrel, kerek nises him me God nan netike Pita, hir nehinhin natip nar ik: “God epei kesiuwe Himin kirak Yaaik kan kau haiu mít ketike mít in kerek ap ne weiwik me Isrel.” ⁴⁶ *Hir natip menmen ik nentar hir epei nemtau mít in natip him ham hir hiras nepitariyem newenipi niuk me God hirak iuwe neriuwe him im. Pita katip him iuwe kar ik: ⁴⁷ *“God Himin Yaaik kan kau han ke mít in kar ke nípaa hirak kan kau haiu mít. Keimin kaktip te mít in ap haiu mamkiri mamriuwe tipar au a? Auye!” ⁴⁸ *Hirak katip epei au, hirak ketpor hir nikiri neriuwe tipar nekine niuk me Jisas. Hir

---

* **10:41** Jo 14:19, 22-24, 15:27; Ap 1:8; Lu 24:42-43   * **10:42** Ap 17:31; 2Ti 4:1; 1Pi 4:5   * **10:43** Ais 33:24, 53:5-6; Jer 31:34; Dan 9:24   * **10:44** Ap 11:15, 15:8   * **10:46** Ap 2:4, 19:6   * **10:47** Ap 8:36   * **10:48** Ap 2:38

nĭkĭri epei au, hĭr mĭt en nitĭwekhi hĭrak kau ketikeri me wĭ ham.

11

Pita katĭp mĭt nises hĭm me God neit Jerusalem me menmen hĭrak kĭrĭakem

¹ Mĭt aposel netike mĭt kerek nises hĭm me God neit provins Judia nemtau mĭt ap ne weiwĭk me Isrel epei nises hĭm yaaim me God. ² Ewaai meruri Pita pĭke kan wit Jerusalem, mĭt kerek natĭp mĭt nises hĭm me God nerekir yĭnk kĭr hĭr nitĭwekhi nenerek ³ * natĭp nar ik: “Ti henmak te ti hau hetike mĭt ap ne weiwĭk me Isrel, yi yekiyan yaam menmen? Hĭram au emit.”

⁴ Au, Pita kewepyapĭr ketpor menmen yapĭrwe epei man kerek God kĭrĭak Konilias em. ⁵ * Hĭrak katĭp kar ik: “Hi hepu wit Jopa, hi hepu ein hi hitehi God menmen, au hi hĭtyak hĭr menmen mĭre laplap mekiuwe man, hĭr newĭr waai ner-iyaaam nen yinak nen yinak, nen pĭnak nen pĭnak mekiuwe man merp menep hi herpai. ⁶ Te hi hĭr samiyak, manpen, pewen, kĭrin metike hore mei me yaank mekrerem. ⁷ Hi hĭr samiyak mekrerem, hi hemtau mĭtĭk ketpo kar ik: ‘Pita ti ekrit enep mei ehĭm.’ ⁸ Hi hewenhi har ik: ‘Mĭtĭk iuwe auye. Nĭpaa ere in hi ap haam menmen im kerek hĭm me Moses meriuwesĭsim mar im: Yi mĭt ne Isrel ap eiyĭm samiyak im.’ ⁹ Mĭtĭk keit nepni pĭke ketpo kar ik: ‘Menmen God katĭp hĭram mĭre yaaim, ti ap etĭp hĭram enum au emit.’ ¹⁰ Menmen man marim ere mar wikak, te hĭram

* [11:3](#) [Ap 10:28](#); [Ga 2:12](#)   * [11:5](#) [Ap 10:9-48](#)

p̄ike m̄iniu men nepni. ¹¹ H̄iram p̄ike men nepni, m̄it̄ik̄it wikak kerek m̄it̄ik̄ ke Sisaria keriuwetet, h̄irak̄it ten terp w̄inak hi hewik. ¹² God H̄im̄in Yaaik ketpo hi ap han ekitet menmen au. Hi eno etikeret kerekek. M̄it̄ik̄it hisp̄inak kiut̄ip (6) terp in tetikewa h̄irak̄it tetikewa mariyan men wit Sisaria haiu men mekre w̄inak ke m̄it̄ik̄ Konilias. Haiu men w̄inak ke m̄it̄ik̄ Konilias, ¹³ h̄irak̄ ketpai h̄irak̄ k̄ir ensel kerp w̄inak k̄irak ketp̄iwek kar ik: ‘Ti esiuwe m̄it̄ik̄ kakno wit Jopa kak̄inkat̄in m̄it̄ik̄ niuk m̄irak̄ Saimon Pita. ¹⁴ *H̄irak̄ kaknen kakt̄ip h̄im̄ mamkaap ti etike m̄it̄ miyap̄ir nau w̄inak ki yi eiyses h̄im̄ me God te maain God kakt̄ihis.’ ¹⁵ *Hi han kekrit hare etpor menmen, au God H̄im̄in Yaaik kan kau kekre han k̄ir kar n̄ipaa kan kau haiu m̄it̄ in. ¹⁶ *H̄irak̄ kan kewi, hi han kitet h̄im̄ n̄ipaa M̄it̄ik̄ Iuwe Krai kat̄ip. H̄irak̄ kat̄ip kar ik: ‘Jon k̄ik̄ir m̄it̄ keriuwe t̄ipar te hi tewen esiuwe God H̄im̄in Yaaik kaknen kaku yi m̄it.’ ¹⁷ Haiu mertei n̄ipaa haiu mises h̄im̄ me M̄it̄ik̄ Iuwe Jisas Krai, h̄irak̄ kesiuwe H̄im̄in k̄irak̄ yaaik. In ek God epei kewet m̄it̄ ap ne weiw̄ik̄ me Isrel menmen yaaik ik n̄ipaa h̄irak̄ kewetayem. Hi keim̄in te hi hat̄ip God ek̄it? Taauye!”

¹⁸ *M̄it̄ en nemtau h̄im̄ Pita ketpim, h̄ir ap wen nenerek au. H̄ir newen̄ipi niuk me God nat̄ip nar ik: “God epei kewis m̄it̄ ap ne weiw̄ik̄ me Isrel h̄ir nanweik̄in sip nanwet menmen enum te h̄ir nanu nan̄it nantikerek nan̄ir ke haiu m̄it̄ in.”

M̄it̄ kerek nises h̄im̄ me Krai neit Antiok h̄ir

* 11:14 Ap 16:31   * 11:15 Ap 2:4   * 11:16 Ap 1:5   * 11:18 Ap 13:48, 14:27

niriak menmen

19 *Me wi mit nenep mitik Stiven hirak kaa, mit naniwaank mit miyapir kerek nises him me God. Au, hir nirir. Han nirir nen menep, han au nen yanimin ere hir niun wit Finisia, wit Saipras, wit Antiok natip mit ne Isrel nau en keriyen him yaaime Krai. 20 Mit han kerek nises him me God hir ne wit Saipras ketike provins Sairini, hir nen wit Antiok newepyapir him yaaime Mitik Iuwe Jisas, hir natip mit ne Isrel netike mit ap nei ne Isrel netporem. 21 *Mitik Iuwe God kekepi te mit yapirwe nemtau him neweikin sip newet menmen enum hir nises Mitik Iuwe Krai.

22 *Mit ne weiwik me God neit Jerusalem nemtau him me menmen im epei man, te hir nesiuwe Banabas ken wit Antiok kir menmen. 23 *Hirak ken kiri, hirak kir God kerekyor yaaime, hirak han yaaik keriuweri hirak ketpor him manp te hir wen enises Mitik Iuwe ekikre han kir iuwe. 24 *Banabas hirak mitik yaaik, God Himin Yaaik kau kekere han kirak iuwe, hirak kises God wererek, te mit yapirwe nises him me Mitik Iuwe Krai.

25 *Mit yapirwe nises him me Krai te Banabas ken wit Tasas kinkatin Sol. 26 *Hirak kinkatin Sol ere kinapinek keriyaak pike keiyik ken wit Antiok, hirak pike ken wit Antiok kau en tito kiutip, hirakit tau en tekite mit ne weiwik me God teteikin mit yapirwe menmen, tetpor him

---

* 11:19 Ap 8:1-4   * 11:21 Ap 2:41   * 11:22 Ap 4:36   * 11:23
 Ap 13:43, 14:22   * 11:24 Ap 2:41, 6:5   * 11:25 Ap 9:30   * 11:26
 1Pi 4:16

me God. H̄ir neit wit ik e, m̄it han nin̄n nekine niuk me m̄it nises h̄im me Krais, h̄ir m̄it Kristen.

²⁷* Me w̄i im, m̄it han profet kerek newepyap̄ir h̄im me God, n̄naaiw̄ir wit Jerusalem nekiuwe nen wit Antiok. ²⁸* M̄it nan nererik nemtau h̄im me God, m̄it̄ik kiut̄ip ke m̄it in niuk m̄irak Agabas h̄irak kekrit kerp n̄im̄in h̄ir m̄it nau nererik en, God H̄im̄in Yaaik ketp̄iw̄ek te h̄irak kewepyap̄ir menmen im: Maain w̄i mamnen te haw̄i ap kaknen kakrer wit wit au, menmen mamu ni ap mamwo au mami. (Menmen im epei man me w̄i m̄it̄ik iuwe gavman ke Rom Klodias h̄irak kin̄n naanm̄ipre m̄it.) ²⁹ M̄it nises h̄im me God en han kitet h̄ir niut̄ip niut̄ip nenke pewek m̄ir nan̄siuwerem mamno wit Judia kerek haw̄i ap kan keit ein menmen me ni ap mewo au. H̄iram maa. ³⁰* H̄ir nenkerem nemaniyem, h̄ir newet Banabas ketike Sol pewek im h̄irak̄it teiȳim ten tewet m̄it iuwe nin̄n naanm̄ipre m̄it ne God neit Jerusalem, tewet̄irem.

12

M̄it̄ik iuwe gavman King Herot kenep Jems kaa kewis Pita kekre w̄inak enuk

¹ Me w̄i im m̄it̄ik iuwe gavman King Herot kin̄n naanm̄ipre m̄it neit Isrel, h̄irak kewaank m̄it han ne weiw̄ik me God. ² H̄irak keithis Jems, Jon n̄ikik k̄irak, kat̄ip m̄it ne ami n̄irak h̄ir nerekir teruk k̄irak kewen keket. ³* H̄irak kaa, h̄irak Herot kertei m̄it ne Isrel han yaaik neriuwe menmen h̄irak epei k̄ir̄akem, h̄irak

* **11:27** Ap 13:1, 15:32   * **11:28** Ap 21:10   * **11:30** Ap 12:25

* **12:3** Ap 4:3

wen k̄riak menmen enum. H̄rak keithis Pita kewis̄ik kekre w̄inak enuk me w̄i m̄it nererik han tewen̄n menmen, h̄r naam bret yis mekrerem au. ⁴ H̄rak kewis̄ Pita kekre w̄inak enuk, m̄it ne ami naanm̄iprewek. H̄r m̄it nar 16 h̄r nenkehan n̄ire tekyaāit tekyaāit (4) naanm̄ipre Pita w̄itaan wanewik w̄itaan wanewik. Herot han kitet w̄i m̄it nererik han tewen̄n menmen h̄r naam menmen epei au, h̄rak kaksiupanek kakno witeik m̄it yap̄rwe nan̄rek h̄r nant̄ip nare nank̄ip. ⁵ *M̄it ne ami wen naanm̄ipre Pita, te m̄it miyap̄r yap̄rwe ne weiw̄ik me God h̄r nitehi God iuwe te kak̄ikepik.

Ensel keithis Pita keriyaak ken k̄naaiw̄ir w̄inak enuk

⁶ *W̄itaan w̄i miut̄ip m̄it̄ik King Herot kaknen kak̄ithis Pita kakno wit m̄it yap̄rwe nan̄rek nank̄ip, me w̄itaan ik Pita k̄iwaai kekre m̄it̄ik̄it wik te ami ket̄n ke n̄im̄n, h̄r newis sen me ain wik mewik, mari hisp̄nam me ami ek, p̄nam mari ami ek. M̄it ami han naanm̄ipre ya weip̄r ke w̄inak enuk eik e. ⁷ H̄r naanm̄ipre ya weip̄r, ensel ke God kerp en k̄ire si merh̄he meit haau ek. H̄rak m̄it̄ik̄i ensel kewis̄ his mau yap̄r ke Pita kekot̄itek ketp̄wek kar ik: “Ti ekrit waswas.” H̄rak epei ketpim, sen menke m̄inaaiw̄ir his m̄irak. ⁸ H̄ram m̄inaaiw̄ir his m̄irak, Ensel p̄ike ketp̄wek kar ik: “Ti enke klos mit tokim eriuwet su mit.” Pita k̄riakem epei au, ensel ketp̄wek kar ik: “Ti eriuwet saket kit ti eisisa enen.” ⁹ Pita kisesik k̄naaiw̄ir w̄inak enuk ken wit eik. H̄rak kep̄tari menmen ensel k̄riakem

---

* 12:5 Je 5:16 * 12:6 Ap 5:23

hiram werek o au. H̄irak han kitet h̄irak k̄iwaai k̄ityak. ¹⁰ *H̄irak̄it t̄inaaiw̄ir weip̄r ke han ke n̄im̄n. Epei au, h̄irak̄it t̄inaaiw̄ir weip̄r ke han ke wit eik ere tiun weip̄r wisenuk ke ain ke n̄iwa k̄ikaisiu ke wit Jerusalem. Weip̄r eik au tokik keit te h̄irekes k̄ikaisiu, h̄irak̄it ten wit eik. H̄irak̄it tekiuwe ya, ensel keweik̄inh̄is k̄ire n̄ime k̄inaiw̄irek,

¹¹ Ensel k̄inaaiw̄ir Pita, h̄irak kertei mekam epei man te h̄irak kat̄ip kar ik: “Hi hertei werek. God kesiuwe ensel k̄irak ketauh̄is keriya hi h̄inaaiw̄ir menmen Herot ketike m̄it ne Isrel han kitet nanrek̄yewem.” ¹² *H̄irak han kitet menmen im ere werek, h̄irak ken w̄inak ke Maria, miye pe m̄it̄ik Jon Mak, m̄it yap̄rwe nererik neit ein h̄ir nitehi God me Pita. ¹³ Pita kan kerp weip̄r ke w̄inak keit witeik keret̄it weip̄r keket teruk. M̄ite niuk m̄ire Roda h̄ire w̄iriak menmen weit pewek im au, h̄ire wan waw̄ir keim̄n keret̄it weip̄r keket teruk. ¹⁴ H̄ire wen menep witehi war ik: “Ti keim̄n?” H̄irak kek̄ike ton̄ik mekre n̄ik̄ip m̄ire h̄ire wertei h̄irak Pita. H̄ire wertei h̄irak Pita, h̄ire han yaaik wesiuknen wen ein w̄ikaisiu weip̄r au, wat̄ip m̄it en war ik: “Pita kerp witeik.” ¹⁵ *H̄ir newenuwehi nar ik: “Ti hetaritari.” Au, h̄ire wept̄ip yap̄rwe war ik: “H̄irak kerp witeik.” H̄ir nat̄ip nar ik: “Au, h̄irak au, h̄im̄n k̄irak kerekek.”

¹⁶ H̄ir wen nat̄ipan, Pita wen keret̄it weip̄r te h̄ir nare nan̄no nan̄rek. H̄ir n̄ikaisiu weip̄r n̄irek h̄ir neh̄inh̄in. ¹⁷ *H̄ir neh̄inh̄in nesike

* **12:10** Ap 5:19   * **12:12** Ap 12:25, 15:37   * **12:15** Ap 26:24;
Mt 18:10   * **12:17** Ap 13:16, 19:33, 21:40

yaanmi, Pita kikiam his kesiyor h̄rak katip kar ik: “Yi eikintip.” Epei au, h̄rak ketpor karkeik Mitik Iuwe God ketiwekhis keriyaak kan kinaaipis winak enuk ke gavman. H̄rak ketpor menmen im epei au, h̄rak ketpor kar ik: “Yi eino eitip Jems ketike naiu yinan han him im hi epei hetpiyem.” H̄rak ketpor epei au, h̄rak kinaaiwir wit ik kirir ken wit hak kisawin kau en.

¹⁸ *Maain wanewik epei man, mit ne ami neit winak enuk h̄r nekrit han enuk w̄senuk h̄r natip nitehiyan nar ik: “Pita ken neiyin?”

¹⁹ Mitik iuwe King Herot kesiuwe mit ne ami han h̄r ninetn̄iwek n̄ietn̄iwek au. H̄r ninetn̄iwek au, Herot kitehi mit kerek naanm̄pre Pita h̄r nepitari menmen te h̄rak han enuk katip mit ne ami han nantorhis neriyei neri nanino naninip nani. Epei au, Herot kinaaiwir provins Judia kekiuwe ken wit Sisaria.

Mitik iuwe King Herot kaki

²⁰ *Mitik iuwe King Herot kepu wit Sisaria, h̄rak han enuk keriuwe mit ne wit Taia ketike wit Saidon. H̄r nerteiyek in ek h̄rak kaknen te h̄r mit han nan nererik nen nanir King Herot. H̄r n̄ipiun ein, h̄r ninin natip mitik niuk mirak Blastas kerek naanm̄pre menmen me winak ke King Herot, h̄r netp̄iwek menmen h̄r hanhan menmen me n̄ipaa h̄r netike King Herot han enuk neriwehan h̄ram nepei werek em̄t. H̄r netp̄iwek epei au, h̄r nen n̄ir King Herot nit̄iwekhi enkiyan enu en̄t nentar h̄r neit menmen me wit King Herot naanm̄prewem.

---

* **12:18** Ap 5:22-24   * **12:20** 1Kin 5:11; Esi 27:17

21 Me wɨ hɨrak nepei kɨmat, mɨtɨk iuwe Herot keruwet laplap me mɨtɨk iuwe hɨrak keiyɨm kakɨr mɨt, hɨrak kan kau yeno mɨrak me gavman katɨp mɨt hɨm mɨrak. 22 Hɨrak katɨp epei au, mɨt hɨr nɨnap natɨp nar ik: “Hɨrak katɨp kɨpre God kerekek. Kɨre mɨtɨk au. 23 *Wasenum hɨrak mɨtɨk ensel ke God kenɨp Herot hɨrak kɨnap kentar hɨrak ap keweni ketpor, “Hi God au, hi mɨtɨk kerekek.” Henek mɨre pɨnike maak tu kɨrak te hɨrak kaa.

24 *Te mɨt miyapɨr yapɨrwe nerer wit wit nemtau hɨm me God hɨr nisesim.

25 *Banabas ketike Sol hɨrakɨt tewet mɨt neit wit Jerusalem pewek. Me wɨ im hawɨ ap kan te menmen me ni mɨr ap mewo au. Hɨrakɨt tewɨr pewek epei au, hɨrakɨt teithis Jon Mak ketikeret pɨke tekiuwe ten wit Antiok.

13

Mɨt ne God neit Antiok neruwet Banabas ketike Sol tatwepyapɨr hɨm me God

1 *Mɨt han profet kerek newepyapɨr hɨm me God, hɨr netike mɨt han tisa kerek neteikɨn mɨt kerek nises hɨm me God neteiknor menmen God hanhan hɨr enisesim, hɨr nepu netike mɨt kerek newenɨpi niuk me God neit wit Antiok. Profet netike tisa niuk mɨr im: Banabas, Simion, kerek mɨt han nekine niuk mɨrak ham ‘Naisa’ o ‘Yɨnk nɨpɨak’, hɨrakɨt tekite Lusias ke provins Sairini, maneyen kerek nɨpaa hɨrak ketike mɨtɨk iuwe King Herot kinɨn naanmɨpre mɨt, hɨrakɨt

* 12:23 Dan 5:20 * 12:24 Ais 55:11; Ap 6:7, 19:20 * 12:25

Ap 11:29-30, 12:12, 15:37 * 13:1 Ap 11:27

tekiyakit tau winak kiutip, hirak ketike mitik Sol. ² *Me wi ham, hir mit in ap naam menmen te hir nitehi God, God Himin Yaaik ketpor, “Yi yehimitan Banabas ketike Sol, hirakit tiriak menmen hi epei hehimiten+wekitem tatriakem.” ³ *Hirak ketpor epei au, hir wen n+np+ maan nepu, hir nitehi God. Hir nitehi God, hir newis his menterikit hir neriuwetet ten.

Hirakit tatip mit miyapir him me Krais teit Saipras

⁴ *God Himin Yaaik keriuwetet ten wit ke wan eik niuk mirak Selusia. Hirakit ten wit Selusia, hirakit tau sip ten wit Saipras kerek wan kimaak keketik. ⁵ *Hirakit tau sip ten wit iuwe Saipras, hirakit ten wit Salamis ten winak ke mit ne Isrel nau nererik nekine him me Moses en, hirakit tewepyapir him me God tatip mit em. Hirakit nipaa teithis mitik Jon Mak hirak kan kakikepikit.

⁶ Hirakit teke ti terekir wit Saipras ke nimin ten ere tpiun wit pinak ein niuk mirak Pefos. Hirakit ten en tir mitik kertei ketenwo henpin ketike menmen mar im, niuk mirak Bajisas. Hirak ke weiwik me Isrel, hirak katip hirak kewepyapir him God ketp+wekem, te au, hirak kemipin. ⁷ Hirak wariyakit ke Sesias Polas kerek kinik naanmipre mit nau wit wan kimaak keketik, hirak mitik kertei menmen werek werek. Mitik Sesias Polas kenine Banabas ketike Sol tan tirek tentar hirak hanhan kemtau him

* 13:2 Ap 9:15; Ga 1:15-16   * 13:3 Ap 6:6   * 13:4 Ap 15:39

* 13:5 Ap 12:12, 13:13

me God. ⁸ *Hirak hanhan kemtau him me God te mitik Ba-Jisas kerek ketenwo henpin menmei menmei niuk mirak me him Grik hiram Elimas, hirak katip kekniwekit him mirakit. Hirak han kitet kakri han ke mitik iuwe gavman Sesias Polas te hirak ap kises him me God hirakit tewepyapirem. ⁹ Hirak wen kari han kirak te Sol kerek mit nenewek niuk mirak me him Grik hir nekinaam Pol, God Himin Yaaik kau kekre han kirak hirak kepir mitik ik, ¹⁰ ketpiwek kar ik: “Ti nikan ke Seten, ti hire mitik enuk ti hinapen him yaaim. Han kit kertei werek werek menmen enum me memipin mekite menmei menmei enum te hekrit hekrit ti eweikin him yaaim me God mire him enum memipin. ¹¹ *In ek Mitik luwe God kakitep te wi ham ti ap ehir menmen au. Ti nanamir toto ere wi God kehimitanem epei au mesi.” Hirak katip epei au, wasenum menmen mire napi mesiwek nanamir, hirak keke ti kinkatin mitik hak kaktiwekhis kakteikniwek ya. ¹² Mitik iuwe gavman Sesias Polas kir menmen im, hirak kises him me God. Hirak han kekrit keriuwe him hirakit tetpiwek ke Mitik luwe Kraais.

Hirakit tatip mit him me Kraais teit wit Antiok ke provins Pisidia

¹³ *Pol ketike wariyakit tirak tinaaiwir Pefos tau sip terekir wan ten wit Pega ke provins Pamfilia. Me wi im Jon Mak knaiworet pike ken wit Jerusalem. ¹⁴ Hir ninaaiwir Pega neke ti nen wit Antiok ke provins Pisidia hirakit tau en. Hirakit

---

* 13:8 2Ti 3:8 * 13:11 Ap 9:8 * 13:13 Ap 12:12, 13:5, 15:38

tau en, me wî Sabat kerek mît nererik nekine hîm me Moses, hîrakîten tau tetikeri neit wînak eik e. ¹⁵ *Hîrakîten tau tetikeri neit wînak eik, hîrakîten temtau mît nekine hîm Moses kewisîm mau tîwei metike hîm mît profet nîpaa newisîm mau tîwei. Hîr mît iuwe nekinaam epei au, hîr neriuwet mîtik kan kitîwekîthi kar ik: “Tâiu yinakîten, hîm meiyam mepeit yî eiyîpim eikaap mît eiriuerem o au?” ¹⁶ *Hîrakîten tewenhi te Pol kekrit kîkîam his mîrak katîp kar ik:

“Nai yinan yetike mît in ap ne weiwîk me Isrel yî yewenîpi God. Yî yapîrwe nîkîp emnep eiyîmtau hîm! ¹⁷ *Hîrak God kerek haiu mît ne Isrel mewenîpiyek, nîpaa hîrak kehîmîtan maamerer nau kerekyor hîr nîre yapîrwe me wî hîr nau wit Isip nar ke mît ne wit hak in ek hîr nau netikewai. Maain God epei keriyeyiri (o keriyeyi) nen nînaaiwîr Isip keriuwe menmen iuwe hîrak kîriakem. ¹⁸ *Me 40 tito hîrak naanmîpror keit yaank tenhaan weinîm ap mît newi, te hîrak kînaain menmen hîr nerekiwekem. ¹⁹ *Epei au, hîrak kenep mît miyapîr ne weiwîk hispînak wik (7) neit wit Kenan kanîp kenepi kewet mît ne Isrel tî im kar ke nîpaa hîrak ketpim. Hîm newim ere 450 tito. ²⁰ *Me wî God kehîmîtan mît nîre masistret, hîr nîkaap mît ne Isrel nepîr mît enun nepan nanîno. God kehîmîtan mît narik ere maain wî mîtik Samyuel hîrak profet kîkaru hîrak kinîn naanmîpre mît.

---

* **13:15** Ap 15:21   * **13:16** Ap 12:17   * **13:17** Eks 1:7, 6:6, 12:51   * **13:18** Eks 16:35, Nam 14:34, Diu 1:31   * **13:19** Diu 7:1; Jos 14:1   * **13:20** Het 2:16; 1Sml 3:20

21 **“Me wi im, mit ne Isrel nitehi Samyuel kehimitan mitik hirak kakre king hirak kakini ni naanmampri, te God kehimitan mitik Sol nikan ke mitik Kis ke weiwik miutip me maam Bensamin. Hirak kinin naanmpre mit ne 40 tito.*

22 **Maain God keperek kehimitan Devit hirak kekrehir ke Sol. God katip ke Devit kar ik: ‘Hi hertei mitik ik Devit hirak nikan ke Jesi, hirak mitik kar ke hi hanhanek kakises menmen hi hanhan hirak kakisesim.’* 23 **Nipaa God katip hirak kakriuwet mitik hak hirak kaknen kakikaap mit ne Isrel kaktorhis nanu werek werek. Mitik Jisas ke weiwik me maam kirak Devit, God kehimitanek hirak Krai kikaap haiu mit ne Isrel.*

24 **“Jisas kewepyapir menmen iuwe hirak kakriakem wen au, mitik Jon katip mit miyapir yapirwe ne Isrel hir enweikin sip enwet menmen enum te hirak kakiri.* 25 **Hirak Jon kiriak menmen mirak kerek God kehimitanek kiriakem. Hirak kiriakem menep epei au, hirak kitehi mit kar ik: ‘Yi han kitet hi keimin?’ Hi ap Mitik Krai te yi yemeryiwek kaknen. Au, yi yemtewek. Hirak kakisisa kerekek kaknen hirak Mitik luwe hi au hire mitik enuk weinik.”*

26 *Pol wen katip kar ik: “Nai yinan nepenyerer ne Ebrahim, yi yetike mit han in kerek yewenipi God. God epei keriuwetai mitik te kewepaiyapir him yaaim me hirak kakithis haiu mit.* 27 **Mit nepu wit Jerusalem netike mit*

* 13:21 1Sml 8:5, 19, 10:20-24 * 13:22 1Sml 13:14, 16:13;

Sam 89:20 * 13:23 2Sml 7:12-16; Ais 11:1 * 13:24 Mt 3:1-2

* 13:25 Jo 1:20, 27 * 13:27 Jo 16:3; Ap 3:17

iuwe ninin naanmiprai hir netariyek hirak Mitik God kehimitanek hirak kan kikaap haiu mit ne Isrel. Hir netari him nipaa mit profet newisim mau tiwei me mitik ik, hiram me wi Sabat yapirwe hir nekinaam. Hir nesiuwerek ken winak ke kaunsil nesiuwe him nises menmen nipaa mit profet netpim mamnen. ²⁸ *Hir ap ninapin menmen enum hirak kiriakem au, te hir wen neriuwetek ken mitik iuwe gavman Pailat nitiwekhi hirak kaknep Jisas hirak kaki. ²⁹ *Hir nerekyiwek menmen yapirwe him me God mau tiwei profet newisim natip hiram mamnen. Hir nerekyiwekem epei au, hirak kaa hir newenkekik kentar nu tentarakit hirak kaa, hir newisik kekre hei ke han. ³⁰ *Au, hirak God kikiak hirak kepu. ³¹ *Me wi yapirwe hirak kewepyapir hirekes mit nipaa ninaaiwir wit Galili nen wit Jerusalem netikerek, hir nirek. In ek hir newepyapir menmen im natip mit ne Isrel em.

³²⁻³³ *“Im ek haiu man metpi him yaaim me mitik Krai. Menmen nipaa God katip maamrer naiu ketporem, hirak in ek kerekyei haiu nepeny-er er nir kerekyeyem kentar hirak kikiak Jisas kekrit kepu. Him me menmen im mau tiwei Sam nipaa mit newisim mar im. Hiram matip: ‘Ti nikan kai. Petepin hi hire Haai kit.’

³⁴ *God katip him im me maain hirak kakikiak Jisas pike kakikrit kaku, kaki kaku kakit au. Him mau tiwei matip mar im:

---

* **13:28** Mt 27:22-23   * **13:29** Mt 27:59-60   * **13:30** Ap 2:24
 * **13:31** Ap 1:3, 8   * **13:32-33** Sam 2:7   * **13:34** Ais 55:3

‘Maain hi erekyi yaaim entar him nɪpaa hi atɪp
Devit hi ewetɪwekem.’

35 *Devit kewis him ham mar ik:

‘Hi hertei werek ti God ap ewis ti ehimɪtanek
kakiikaap mit ye yɪnk kirak kaknɪn kakikre
hei taau.’

36 *Devit hirak Mitik Krai God kehimitanek au.
Hirak kiriak menmen God hanhan hirak kisesim,
hirak kepu me wi God kehimitanek, te hirak
kaa. Hirak kaa, mit newisik kekre hei menep hei
ke maamer nɪrak, hirak kiwaa en kesine keit.

37 Mitik Krai kerek God kehimitanek kikaap
hiau mit ne Isrel hirak kiwaa kesine au. God
kikiak hirak pike kekrit kepu. 38 *Naiu yinan
hiau metpi yi mit in yapirwe him im mentar men-
men hirak Jisas kiriakem, hirak kasisak menmen
enum yi yiriakem. 39 *Nɪpaa him me Moses
yi yisesim hiram ap werek mamɪsak menmen
enum yi yiriakem te God katɪp yi yaain au. In
ek mit kerek nises him me Jisas, hirak kasisak
menmen enum mir te God katɪp hir mit yaain.

40 Yi naanempre hiras te menmen nɪpaa mit
profet newisim mau tiwei hiram ap manmen yi
mit. 41 *Hiram matɪp mar im:

‘Yi mit yi yinan yipir yewirek yentar him me God.
Yi han kitet yapirwe yi yayi yayiwaank
hiras me menmen hi hiriakem me wi
yi yepu ti, hiram menmen mitik hak
kewepyapirem ketpiyem te yi ap eiyisesim
au.’

* 13:35 Sam 16:10 * 13:36 Ap 2:29 * 13:38 Ap 10:43

* 13:39 Ro 10:4 * 13:41 Hab 1:5

42 Pol katip epei au, hirak ketike Banabas tinaaiwir winak kerek mit nekine him me Moses eik, hirakit tepno, mit han netp+wekit me wi Sabat ham hirakit pike tatnen tatwepyapir hi mei me menmen hirakit tetpim. 43 *Mit neit winak ek nen witeik epei au, mit ne weiwik me Isrel netike han ap ne weiwik me Isrel au, hir nises him me God, hir nises Pol ketike Banabas. Hirakit tetpor tekeyor han te hir enises menmen yaaim God kiriak mit em.

44 Me wi ham Sabat epei man, mit ne wit nen nereik winak kerek hir nekine him me Moses nekrerek eik nenewo ere menep wit weinik te hir nanimtau him me God. 45 *Me wi kerek mit ne weiwik me Isrel nir mit yapirwe nererek en, hir yink enuk neriuwerem te hir natip enum me Pol nemnin+wek him mirak. 46 *Hir nemnin+wek him mirak, Pol ketike Banabas tatip him iuwe teneri tar ik: “Yi eiy+mtewen. Hiram yaaim te yi mit yinin yemtau him me God. Au, yi yeweikin sip yewetiwem, yi han kitet yi ap yaain te yi yises him im mamkaap yi yayu yaitlike God, te hawir wauno wewepyapir him me God mamno mit ap ne weiwik mi me Isrel. 47 *Mitik luwe God ketpawir keriuwe him mirak katip kar ik:

‘Hi ehim+teni yi yire si meteikin mit ya ke witaan te yi eiteikin mit han kerek ap ne weiwik me Isrel nerer wit wit eiteiknor hir nanises him me God te hir nanu werek werek God kaktorhis.’ ”

---

* 13:43 Ap 11:23; 14:22   * 13:45 Ap 14:2   * 13:46 Ap 3:26,
18:6; Lu 7:30   * 13:47 Ais 49:6

48 *Mit miyepir ap ne weiwik me Isrel epei nemtau menmen im te hir han yaaik wisenum hir natip, "Him me God hiram yaaim wisenum." Mit miyapir kerek God nipaa kehimiteni hir nanu nanit nantikerek tipmain tipmain enum eik hir nises him mirak.

49 Mit natip him me Mitik luwe God hiram men merer wit wit me provins ein. 50 *Te mit han ne weiwik me Isrel nari han ke mit iuwe ninin naanm+mpre mit ne wit, hir netike miyapir iuwe han hir nises him me Moses, hir niriak Pol ketike Banabas enum hir nepiret tinaaiwir provins kir.

51 *Hir nepiret tinaaiwir provins kir te hirakit titanik toni waniu (o win) mau laplap mirakit teteiknor hir mit enun neweikin sip newet God. Epei au, hirakit ten wit Aikoniam. 52 Mit kerek nises him me God neit wit Antiok hir han yaaik nepu, God Himin Yaaik kau kekreri keneisesi.

14

Pol ketike Banabas ten wit Aikoniam

1 Hirakit epei tan wit Aikoniam hirakit tiriak menmen mar nipaa hirakit tiriakem teit wit Antiok ke provins Pisidia. Hirakit ten winak ke mit ne Isrel nau nererik nekine him me Moses ein eik, tatip mit him yaaim me Kraiss te mit yapirwe ne weiwik me Isrel netike mit yapirwe ap ne weiwik me Isrel nises him mirakit. 2 *Mit han ne weiwik me Isrel hir ninapen nises him mirakit hir nari han ke mit ap ne weiwik me Isrel te hir ninapen mit nanises him yaaim me Kraiss.

* 13:48 Ap 11:18 * 13:50 Ap 17:4, 12 * 13:51 Mt 10:14; Ap

18:6 * 14:2 Ap 13:45

³ *Hirakit aposel tepu en wi yapirwe, hirakit ap tinapen au. Hirakit tatip mit miyapir him me Mitik Iuwe Kraiss. Mitik Iuwe kekepik te hirakit tirak menmen yaaim tikaap mit miyapir nnap o his hit enum hir nire yaain. Mit en nertei him hirakit tetpim me Jisas Kraiss epei kerekyei haiu mit haiu yaain, him mirakit hiram yaaim mentar menmen yaaim hir nir hirakit tirakem. ⁴ Mit miyapir yapirwe ne wit ik e, hir newep nau nimin. Han pinan netike mit ne weiwik me Isrel, han pinan netike aposel. ⁵ *Mit han ne weiwik me Isrel netike mit han au, hir netike mit iuwe nir han kitet nanin nep hirakit aposel neriuwe nan te hirakit tati. ⁶ *Au, hirakit aposel temtewem, hirakit tirir ten wit Listra ketike Debi, hiram wit me provins Likionia, hiram metike wit ham menep. ⁷ Hirakit tepeit en tetpor him yaaim me Kraiss.

Hirakit tepu Listra ketike Debi mit newir nan nenep Pol

⁸ *Mitik kiutip keit wit Listra hit mirak enum me wi miye winaak ere in te hirak kekrit keke ti au. ⁹ *Hirak kau ti kentaupol katip him me God. Pol kirapirwek kertei hirak kises him me Kraiss werek te hirak kakikepik. ¹⁰ Hirak katip mitik ik him iuwe kar ik: “Ti ehin ekrit ehirp eriuwe hit mit.” Hirak ketpawek epei au, mitik kehin kekrit kerp keke ti.

---

* **14:3** Mk 16:20; Ap 19:11   * **14:5** Ap 14:19; 2Ti 3:11   * **14:6**
Mt 10:23   * **14:8** Jo 9:1; Ap 3:2   * **14:9** Ap 3:4; Mt 9:28

11 *Mít miyapír yapírwe nír menmen im Pol kíríakem, hír nínáp natíp neriuwe hím mír Likionia, “God kenipet hírakít teweikínhis tíre haiu mít tekiuwe tan tí.” 12 Hír nekine Banabas hírak Sus. Hír nekine Pol hírak Hemes nentar hírak kerekek katíp menmen kar ke hír han kitet Hemes ketpim. 13 Wínak ke típir Sus kau keit witeik kírápít ke wit iuwe eik e. Mítík pris kerek naanmípre wínak ik e keit bulmakau metike timen keiyím kan kewisím meit ya weipír ke níwa. Hírak ketike mít en hanhan nenep bulmakau neit hemkre neiyím nehín teiník newenípi aposel.

14 Ewaai meruri Pol ketike Banabas tertei menmen mít nare nanríakem hírakít tewepep klos mírakít teteikín mít hír han enuk hírakít tesiuknen tewep mít tetín ke nímín 15 *tínáp tatíp tar ik: “Yi mít yenmak te yi yíríak menmen im e? Hawír mítíkit keretet wíre yi mít. Hawír epei wan wetpi hím yaaim me Krais, te yi eiweikín sip eiwet menmen im weiním yi eiyises God hírak kepu. Hírak kerekek kíríak nepní, tí wan eik metike menmen yapírwe mewim. 16 *Nípaa hírak kewis mít nises han kír hír newenípi God weiním memipín, 17 *te hírak nípaa ere in keteikín mít hírak kepu keriuwe menmen yaaim hírak kíríakem. Hírak kesiuwi hawí keke nepní kan, kenip menmen mi yapírwe mewo yaaim meriuwe wí mírám. Hírak keweti menmen yaaim te yi han yaaik yayu.”

18 Hírakít tatíp menmen im te menep hírakít

* 14:11 Ap 28:6 * 14:15 Ap 10:26; Sam 146:6 * 14:16 Ap

17:30 * 14:17 Sam 147:8; Jer 5:24

ap teweni te h̄ir nenep bulmakau neit hemkre neiyim nehinet newenipi niuk mirakit. ¹⁹ *M̄it han ne weiwik me Isrel nau wit Antiok ke provins Pisidia h̄ir netike han ne wit Aikoniam nan nari han ke m̄it yapirwe neriuwe h̄im m̄ir, h̄ir newir nan nenep Pol. H̄ir newir nan nenep Pol, h̄ir han kitet h̄irak nepei kaa, te h̄ir nari yink kirak neiyik nan newirek ken kinaaiwir wit kir kiwaai keit. ²⁰ H̄irak kiwaai keit o, m̄it nises h̄im me Kraiss h̄ir nan nererik nerp neweikniwek. H̄ir nerp neweikniwek, h̄irak Pol kekrit ketikeri p̄ike nariyaan nen wit eik. Wanewik, Pol ketike Banabas tariyakit ten wit Debi. H̄irakit p̄ike ten wit Antiok ke provins Siria.

²¹ *Pol ketike Banabas tatip m̄it h̄im yaaim me Kraiss teit wit Debi te h̄ir m̄it yapirwe nemtau h̄im nisesim. Epei au, h̄irakit p̄ike ten wit Listra ketike wit Aikoniam. Ten ein epei au, h̄irakit p̄ike ten wit Antiok ke provins Pisidia. ²² *H̄irakit tikaap m̄it kerek nises h̄im me God en te h̄ir han tokik nepu, h̄ir wen nises h̄im yaaim me Kraiss wisenum. H̄irakit tetpor, “H̄iau m̄it menmen enum yapirwe mamraiwaank in ek te maain h̄iau mamu han yaaik God kakin̄n naanmamprai.”

²³ *Ne m̄it nerer wit wit nises h̄im me God nererik newepn̄ipi niuk mirak h̄irakit tehimitan m̄it iuwe h̄ir nin̄n naanm̄ipre m̄it en. H̄irakit nin̄pi makit h̄irakit titehi M̄itik Iuwe kerek h̄ir nisesik, h̄irak kakikepik̄it.

---

* **14:19** Ap 17:13; 2Ko 11:25; 2Ti 3:11   * **14:21** Mt 28:19

* **14:22** Ap 11:23, 15:32, 18:23; Mt 7:14; 1Te 3:3   * **14:23** Ap 13:3

Pol ketike Banabas pike ten Antiok ke provins Siria

²⁴⁻²⁵ Pol ketike Banabas teke ti ere ten tinaaiwir provins Pisidia hirakit ten tipiu provins Pamfilia. Hirakit ten wit Pega hirakit tatip mit ein him yaaime Krai. Epei au, Hirakit ten wit Atelia kerek keit wan eik. Epei au, ²⁶ *hirakit tau sip pike ten wit Antiok hak wit kerek nipaa mit nehimitenikit nitehi God naanmampriwakit me menmen hirakit in ek epei tiriakem. ²⁷ *Hirakit tipiu Antiok epei au, hirakit tari mit ne weiwik me God en hir nererik, hirakit tetpor menmen yapirwe God kekepikit tiriakem, hirak keteikin hirak hanhan mit ap ne weiwik me Isrel hir nanisesik. ²⁸ Hirakit tatip epei au, hirakit tau tetikeri me wi yapirwe.

15

Mit yapirwe nises God nererik neit Jerusalem newepnak netpep menmen

¹ *Mit han ne provins Judia nen wit Antiok natip mit nises him yaaime Krai nar ik: “Yi ap yerekir yink ki kar ke nipaa Moses ketpim te God ap kaktihis yi eitikerek eiyu au.” ² *Pol ketike Banabas hirakit tetike mit in hir newepnak natip menmen im yapirwe, hir nenehan. Hir nenehan te mit ne weiwik me God en han kitet nanriuwet Pol Banabas tekite mit han en ne Antiok te hir nanino wit Jerusalem nanir mit aposel netike mit iuwe ninin naanmipre mit ne weiwik miutip

---

* **14:26** Ap 13:1-2, 15:40   * **14:27** Ap 11:18, 15:4, 12   * **15:1**
Ga 5:2   * **15:2** Ap 11:30; Ga 2:1

me God ein nanitorhi me menmen im. ³ Mît ne weiwîk me God neit Antiok neriuweti nen. Hîr nepno newep provins Finisia ketike Sameria, hîr natîp mît en, “Yi mît ap ne weiwîk me Isrel yi eiweikîn sip eiwet menmen enum eiyses God.” Mît en kerek nises hîm me God nemtewem te hîr han yaaik neriuwerem.

⁴ *Hîr nîpiun Jerusalem epei au, mît aposel, mît iuwe ninîn naanmîpre mît ne weiwîk me God en netike mît en nises hîm me God nererik newenîpi God, hîr han yaaik neriuwe mît han nan. Pol ketike Banabas hîrakît tetpor menmen yapîrwe God kekepikît tîriakem. ⁵ Hîrakît tetpor epei au, mît han ne Farisi kerek in ek nises God hîr ninîn nises hîm lo me Moses hîr nekrit natîp nar ik: “Mît ap ne weiwîk me Isrel hîr enrekir yînk kîr hîr enises hîm nîpaa Moses ketpim.”

⁶ Hîr natîp epei au, mît aposel netike mît iuwe ninîn naanmîpre mît ne weiwîk me God en hîr nau nererik newepnak natîpan menmen im.

⁷ *Hîr newepnak natîpan yapîrwe epei au, Pita kekrit katîp, “Nai yinan, yi yertei nîpaa enum eik God ke haiu mît kehimîtena hi hewepyapîr hîm yaaim me Kraîs hetpim men mît ap ne weiwîk me Isrel te hîr nemtewem nîsesim. ⁸ *God hîrak kertei han ke mît keteiknai hîrak han yaaik te mît ap ne weiwîk me Isrel hîr nisesik. Haiu merteyem mentar hîrak kesiuwe God Hîmîn Yaaik kewetîrek kar ke nîpaa hîrak kewetaiyek.

⁹ *God kîriak menmen miutîp me haiu mît

---

* 15:4 Ap 14:27   * 15:7 Ap 10:1-43   * 15:8 Ap 10:44, 11:15

* 15:9 Ap 10:34-35

metike h̄ir m̄it ne weiw̄ik ham. H̄irak kesak menmen enum h̄ir n̄ir̄iakem mentar h̄ir nises h̄im m̄irak. ¹⁰ *In ek yi yenmak te yi einip God han enuk keriuwe menmen me h̄im me Moses yi han kitet m̄it kerek nises God h̄ir enisesim? Menmen im h̄iram m̄ire menmen miyap̄ir neremt̄it h̄iram n̄imenum, h̄iram mamnip han k̄ir enum me menmen enum wein̄im. N̄ipaa maamrer nai netike haiu m̄it in ek ap nises menmen me Moses werək werək au. ¹¹ *Au, haiu han kitet God kaktaihis kak̄ir ke h̄irak kak̄ithis m̄it han en kak̄intar M̄it̄ik Iuwe Jisas Kraiś hanhanai kerekyaī yaaim. H̄im me Moses au.”

¹² *Pita kat̄ip epei au, M̄it nekint̄ip nau neit nemtau Banabas ketike Pol h̄irak̄it tetpor menmen yaaim me m̄it his h̄it enum o menmen meiyam enum h̄ir n̄ire yaain, God kekepik̄it te h̄irak̄it t̄ir̄iakem me m̄it miyap̄ir ne weiw̄ik ap me Isrel.

¹³ H̄irak̄it tat̄ip epei au, Jems kat̄ip h̄im m̄irak kar ik: “Nai yinan, n̄ik̄ip emnep eiȳimtau menmen im! ¹⁴ *Saimon epei ketpai me w̄i God kin̄in keteiknai h̄irak hanhan m̄it ap ne weiw̄ik me Isrel h̄irak kari m̄it han ne m̄it han en h̄ir m̄it n̄irak. ¹⁵ N̄ipaa m̄it profet nat̄ip me menmen im mar ke haiu metpim. H̄im mau t̄iwei h̄ir newis̄im mat̄ip mar im:

¹⁶ *Maain hi M̄it̄ik Iuwe God hi p̄ike anen akaap m̄it ne weiw̄ik me maam k̄ir Devit. H̄ir enun n̄ire w̄inak epei kewen te hi p̄ike

* **15:10** Mt 11:30; Ga 3:10, 5:1   * **15:11** Ga 2:16; Ef 2:5-8

* **15:12** Ap 14:27; Ga 2:9   * **15:14** Ap 15:7-9   * **15:16** Emo 9:11-12

ekepi h̄r nanu werek nar ke w̄nak hi p̄ike eimaak ek̄rp.

17 Hi h̄r̄iak menmen im te m̄t ne weiw̄k ham nerer wit wit nanis̄sa, m̄t kerek hi hehim̄teni h̄r m̄t nai.’

18 N̄paa M̄t̄ik Iuwe God kewepyap̄r h̄m im ketpim.

19 “Hi Jems hi han kitet te haiu ap mam̄waank m̄t han ne weiw̄k ham h̄r neweik̄n sip newet menmen enum nises God. 20 *Haiu emwis t̄wei emsiuwerem emno em̄tpor te h̄r ap nan̄m menmen m̄t han newepwar newet t̄pir wein̄m em mentar God keriuwes̄sem h̄ram enum. Im metike h̄r ap nariyanhis newen̄nem, h̄r ap nan̄m samiyak m̄t newers t̄m̄r nam̄p neriuwe hemkre ap mewen au h̄r ap nan̄m hemkre mei kike au. 21 *Me w̄ Sabat yap̄rwe m̄t epei nekine h̄m me Moses neit w̄nak kerek m̄t nererik nekine h̄m m̄rak. M̄t nerer wit wit nekine h̄m m̄rak nat̄p m̄t em. H̄ram ap yaaim te m̄t ap ne weiw̄k me Isrel nau netike m̄t ne Isrel nekre w̄nak m̄t nerer ein ein neit nenipi ȳnk enum nentar h̄r ap nises menmen Moses n̄paa keriuwes̄sem.”

M̄t neit Jerusalem nesiuwe t̄wei ken m̄t ap ne Isrel

22 H̄r nat̄p epei au, m̄t aposel netike m̄t iuwe nin̄n naanm̄pre m̄t ne God en, h̄r netike m̄t yap̄rwe nises God en h̄r han kitet nehim̄tan m̄t han neriuweti nan̄no Antiok nantike Pol, Banabas. H̄r nehim̄tan Judas, m̄t nekine niuk m̄rak ham Basabas, h̄rak ketike Sailas. M̄t nises

---

* 15:20 Eks 34:15-17; Jen 9:4; Lev 17:10-16 * 15:21 Ap 13:15

God in han kitet m̄t̄ik̄it it h̄irak̄it yaaik̄it. ²³ H̄ir newis t̄iwei newet m̄t̄ em h̄iram mat̄ip mar im:

“Haiu m̄t̄ Aposel metike m̄t̄ iuwe nin̄n naanm̄ipre m̄t̄ ne weiw̄ik me God in, haiu metike m̄t̄ wein̄n ne weiw̄ik m̄irak, haiu yap̄irwe metpi yi yaain, yi m̄t̄ yises God yi ap ne weiw̄ik me Isrel yau wit Antiok, Siria, Silisia. ²⁴ *Haiu memtau m̄t̄ han ne haiu m̄t̄ nen wit ki nari han ki keriuwe h̄im h̄ir netpiyem te yi han enuk. Haiu ap metpor h̄ir nan̄no netpiyem au. ²⁵ Haiu memtewem, te haiu mererik mat̄ipan menmen im, haiu mehimitan m̄t̄ik̄it wik mamriuwetet tatno yi m̄t̄. H̄irak̄it tatno tatkite taiu yinak̄it yaaik̄it Banabas ketike Pol. ²⁶ H̄ir m̄t̄ han nat̄ip nan̄ks̄ip nan̄ntar h̄irak̄it tises h̄im me M̄t̄ik̄ Iuwe kiau Jisas Kraiss, h̄irak̄it tat̄ip m̄t̄ em. ²⁷ Haiu epei meriuweti Judas ketike Sailas. H̄irak̄it tat̄ip̄i tatriuwe h̄im m̄irak̄it h̄im mep̄ir menmen haiu mewis̄im mau t̄iwei ik e.

²⁸ *God H̄im̄in Yaaik ketike haiu m̄t̄ in haiu han kitetim mat̄ipan te haiu ap metpi yi eiyises h̄im me Moses yap̄irwe au. Eiyisesim mei kike kere-mem. ²⁹ *Yi ap eiȳim menmen m̄t̄ newepwarem newet t̄ipir wein̄m em. Yi ap eiȳim hemkre au, o samiyak m̄t̄ nam̄ip newers t̄im̄ir hemkre wen meriuwerem, yi ap eiriyanhis eiwen̄nem au em̄it! Yi ap eiriak menmen im haiu mewisiyem te yi eiyu werek werek mep̄ir keremem.”

³⁰ H̄ir newis t̄iwei epei au, h̄ir neriuwet m̄t̄ nen Antiok. H̄ir n̄piun Antiok, h̄ir nari m̄t̄ kerek nises h̄im me Kraiss h̄ir nererik h̄ir newet̄ir t̄iwei

---

* 15:24 Ap 15:1   * 15:28 Mt 23:4   * 15:29 Ap 15:20

ik. ³¹ H̄ir neit t̄iwei nekinaak. H̄ir nekinaak, h̄ir han yaaik neriuwe h̄im mau t̄iwei. ³² *Judas ketike Sailas h̄irak̄it m̄it̄ik̄it profet, te h̄irak̄it tetpor yap̄rwe tekepi h̄ir han tokik nepu te h̄ir nepu werek. ³³ H̄irak̄it tepu en w̄i ham teit wit Antiok. Epei au, m̄it nises God en neriuwetet p̄ike ten, h̄irak̄it tetpor tar ik: “God naanmampri.” [³⁴ Sailas au, h̄irak̄it hanhan kepu en.]

³⁵ Pol ketike Banabas tepu Antiok me w̄i ham. H̄irak̄it tetikite m̄it han yap̄rwe h̄ir nat̄ip m̄it h̄im me God newepyap̄rem.

Pol ketike Banabas t̄inaaip̄sak̄it

³⁶ Maain w̄i ham Pol kat̄ip Banabas kar ik: “Haw̄ir p̄ike euno ew̄ir naw̄ir yinan nises God nerer wit wit n̄ipaa haw̄ir wewepyap̄ir h̄im yaaam me Krai, te haw̄ir waw̄irtei h̄ir nepu werek nisesim o au.” ³⁷ *Banabas hanhan keithis Jon Mak kaktikerek tariyak̄it tatno, ³⁸ *te Pol k̄inaain ap kakt̄iwekhis tariyak̄it tatno kentar n̄ipaa h̄irak̄it ap kepu ketikeret ere h̄irak̄it t̄ir̄iak̄it menmen epei au. Au, h̄irak̄it k̄inaiw̄iret keit provins Pamfilia. ³⁹ *H̄irak̄it tenehak̄it tenehak̄it han enuk w̄isenum tentar menmen im te h̄irak̄it t̄inaaip̄sak̄it ten. Banabas keithis Jon Mak h̄irak̄it tariyak̄it tau sip ten wit Saipras wan kimaak keketik. ⁴⁰ *Pol keithis Sailas tariyak̄it ten. M̄it nises God en h̄ir neriuwetet nitehi God naanmamprewek̄it. ⁴¹ H̄irak̄it teke t̄i ten provins Siria ketike provins Silisia, h̄irak̄it t̄ikaap m̄it ne

---

* 15:32 Ap 11:27, 13:1, 14:22   * 15:37 Ap 12:12, 25   * 15:38
 Ap 13:13; Kl 4:10   * 15:39 Ap 4:36, 13:4   * 15:40 Ap 14:26

weiwik me God ein tekepi hir han tokik enu enises God werek werek.

16

Mitik Timoti kepno ketike Pol Sailas

¹ *Pol hirak ketike Sailas ten tiun wit Debi ketike Listra. Mitik kises him me God hirak kepu en, niuk mirak Timoti. Miye pirak hire wetikerek nises him me God miye pirak hire pe weiwik me Isrel te haai kirak au, hirak ke weiwik me mit Grik. ² *Mit yapirwe nises him me God neit wit Listra, wit Aikoniam hir natip nar ik: “Timoti hirak mitik yaaik.” ³ *Pol hanhan kaktiwekhis te hirak kerekir yink kirak kaknip mit ne weiwik me Isrel han yaaik. Hirak kirak menmen im kentar mit nerer wit wit menep ne weiwik me Isrel nertei Timoti haai kirak hirak mitik ke Grik, hirak ap kerekir yink kirak au. ⁴ *Epei au, hirakit ten terer wit wit tatip mit kerek nises him me God, menmen mit aposel netike mit iuwe ninin naanmipre mit ne God neit Jerusalem hir natip mit ap ne weiwik me Isrel hir enisesim. Hirakit tetpor hir enisesim, ⁵ *te mit ne weiwik me God neit ein hir han tokik nepu nises God werek werek. Mit han yapirwe hekrit hekrit neweikin sip newet menmen enum nises him me God.

Pol kiwaai kityak kir mitik ke provins Masedonia

---

* **16:1** Ap 14:6; 2Ti 1:5   * **16:2** Fl 2:19-22   * **16:3** Ga 2:3-5
 * **16:4** Ap 15:23-29   * **16:5** Ap 2:47

6 *Hirakit teke ti ten provins Frisia ketike Galesia tentar God Himin Yaaik ap kewisikit tatno provins Esia tatip mit miyapir him me Krai. 7 Hirakit ten ere tiun hin ke provins Misa, hirakit tare tatno provins Bitinia te God Himin Yaaik kerek Jisas kewet mit ek, hirak ap kewisikit tatno au. 8 Hirak ap kewisikit tatno au, te hirakit tinaaiwir Bitinia tekiuwe Misa ere tiun wit Troas. 9 Hirakit tpiun wit Troas, witaan Pol kepu kityak kir mitik ke Masedonia kerp kitwekhi kar ik: "Ti ehu sip enen wit kiau Masedonia ti ekepai." 10 Pol kir menmen im epei au, (hi Luk hetikeret) haiu mewen menmen memi mekre tanik kiau haiu mare mamno provins Masedonia mentar haiu epei mertei God keninai kehimitenai mamno en mamtip mit miyapir him yaaim me Krai.

Mite Lidia wises him me God

11 Haiu mau sip m+naaiwir wit Troas merekir wan mesipat wit yapirwe men ere mpiun wit Samotres. Haiu mpiun wit Samotres, haiu mpiun wit Niapolis. 12 Haiu mpiun Niapolis epei au, haiu m+naaiwir sip meke ti men wit Filipai kerek n+pa m+it ne wit iuwe Rom nan newik nenipek kire wit iuwe kinin wit ham me provins Masedonia. Haiu mepu wit eik w+ ham. 13 Me w+ Sabat haiu m+naaiwir wit men mani menep wit. Haiu han kitet mit nehimitan wit menep t+par eik te hir natip God menmen. Haiu mau en metike miyapir keriyen nererik nau mani eik haiu mewepnak. 14 Mite piutip pe miyapir kerek nererik en nemtau him maiu, hire

---

* 16:6 Ap 18:23

niuk mire Lidia. Hire wises God wewenipiyek. Hire pe wit Taiataira, hire wesiuwe laplap mire yiwir wawit pewek mamrerim. Mitik Iuwe God hirak keweikin han kire te hire wemtau him Pol ketpim hire wisesim. ¹⁵ *Hire wetike mit miyapir neit winak kire hir nitehi haiu mit mikiri neriuwe tpar. Haiu mikiri neriuwe tpar, hire witaihi war ik: “Yi han kitet hi hises him yaaime Kraisa te yi einen eiyu winak kai.” Hire wari han kaiu te haiu men mau en.

Pol ketike Sailas tekre winak enuk teit wit Filipai

¹⁶ *Wi ham haiu mepno wit menep mani te matip God menmen, mite piutip kerek wiriak menmen me mit han, hire herwe enuk kau kekere han kire kekepye wewepyapir menmen maain te mamnen. Mit kerek naanmiprewe neit pewek yapirwe nentar menmen im. ¹⁷ *Hire wises Pol ketikewai winap watip war ik: “Mit in hir niriak menmen me Mitik Iuwe God. Hir newepyapir netpai menmen haiu emisesim te God kakisak menmen enum haiu miriakem te hirak kaktaihis.” ¹⁸ Hire wiriakem warek wi yapirwe ere Pol han enuk keriuwep keweikin ketpiwe kar ik: “Hi hetput hekrehir ke Mitik Iuwe Jisas ti enke enopin ekeipniwe.” Hirak katip epei au, herwe kinaiwiprep kirir ken waswas.

¹⁹ Maain mit kerek naanmiprewe hir nertei herwe kenke kekeipniwe te hir ap nanit pewek mei au, hir neithis Pol ketike Sailas nerikit nen nir mit iuwe masistret neit wit niminek me wit

* **16:15** Ap 16:33, 18:8 * **16:16** Ap 19:24 * **16:17** Mk 1:24,

mit nesiuwe him nererik neitai, ²⁰ *hir nerikit nen mit iuwe masistret ne Rom natip nar ik: “Mitikit it hirakit te weiwik me Isrel, hirakit tiriak enum me haiu mit mau wit ik e. ²¹ Hirakit tetpai menmen te hiram ap mises menmen mit nau iuwe ne Rom natip haiu emisesim au.” Haiu ap emises menmen mitikit it tetpaiyem au emit. ²² *Mit miyapir yapirwe netikeri nesiuwe him. Epei au, Mit iuwe masistret neriywekit klos mirakit newepim natip mit nir naninen nanwaai nipin naniksip. ²³ Hir nenke nipin naksip yapirwe. Te hir newiret tekre winak enuk, hir natip mitik naanmipre winak enuk te hirak naanempre mitikit werek werek. ²⁴ Hirak kemtau him mir im epei au, hirak kewisikit tekre haau ke nimin kewis hit mirakit kemenkekim mitet hei me nu nimenum metenen hit me mit. ²⁵ Me wi nimin Pol ketike Sailas hirakit titehi God menmen hirakit tine henye. Mit han nekre winak enuk ek hir nemtau menmen hirakit tinaam tetpim. ²⁶ Hirakit tiriak menmen im, ti kitani wisenum te winak enuk kiririr iuwe, waswas weipir yapirwe menke, sen hiram menke minatin men mekeipin mit yapirwe nekre winak eik. ²⁷ *Mitik naanmipre winak enuk kekrit kerenaan kir weipir yapirwe menke, hirak han kitet mit neit nimin en nepei nirir nen witeik. Hirak keket hine kirak kare kakwirek kaknep hirekes kentar hirak kinaain mit iuwe nanir mit enun epei netpaan nirir nen te hir han enuk neriuwerek nankip. ²⁸ Hirak kaknep

---

* **16:20** Mk 13:9; Ap 17:6; Mt 5:11

* **16:22** 2Ko 11:25; Fl 1:30;

1Te 2:2 * **16:27** Ap 12:18-19

hirekes, au, Pol kɪnap hɪm iuwe kesiniwek ketpiwek, “Au emit! Ti ap enep hirekes. Haiu mɪrɪr au haiu mepu in.” ²⁹ Hirak katip epei au, mitik ik kenine mitik hak kakit si keiyik kaknen. Hirak keit si keiyik kan, hirak kesiuknen ken nimin hirak kepɪrɪr kitehir kewen ninip menep hit me Pol ketike Sailas. ³⁰ *Te hirak pike kekrit kerp kerikit ken witeik kitiwekithi kar ik: “Hi arak mekam te God kakisak menmen enum mai hirak kaktauhish?”

³¹ Hirakit teweniwekhi tetpiwek tar ik: “Ti ehises hɪm me Mitik Iuwe Jisas te ti etike mite nikerek nit, God hirak kakisak menmen enum yi yirakem.” ³² Hirakit tatip epei au, hirak ketiwekithis ten hirakit tewepyapir hɪm me Mitik Iuwe Krais te hirak mitik ketike mit miyapir neit winak kirak nemtau hɪm me God hirakit tetpim. ³³ *Hirakit tatip epei au, hiram wen wi nimin, mitik ik ketiwekhis ken kikir sip kirakit ere werek. Hirak kikir sip kirakit, Pol ketike Sailas tikir mitik ketike mit miyapir narak neriuwe tipar. ³⁴ Hirakit tikiri, hirak mitik eik ketiwekithis keiyikit ken winak kirak kewetiwekit menmen taam. Hirak ketike mit miyapir neit winak kirak hir han yaaik nentar hir in ek nises hɪm me God.

³⁵ Wanewik, mit iuwe masistret ne Rom nau wit, hir nesiuwe mit plisman nen winak enuk natip nar ik: “Yi eisiuwe mitikit wik hirakit tatno.” ³⁶ Mit natip epei au, mitik naanmipre winak enuk kan katip Pol kar ik: “Mit iuwe

---

* **16:30** Ap 2:37   * **16:33** Ap 15:16

masistret nesiuwe h̄im nat̄ip yi yaino witeik, yi yaino God naanmampri me menmen.”

³⁷ *Te Pol kat̄ip m̄it plisman kar ik: “M̄it iuwe ap n̄inap̄in menmen enum haw̄ir w̄ir̄iakem te h̄ir newep neit witeik m̄it yap̄irwe n̄irei. Haw̄ir w̄ire m̄it nau wit Rom h̄ir ap nerekyaw̄ir menmen em mar im au nentar m̄it iuwe neit wit Rom newis h̄im mau t̄iwei neriuwes̄sem. In ek h̄ir m̄it in nare n̄isaw̄in menmen neriuwetaw̄ir a? Taau! H̄ir h̄iras nan̄nen in nanriuwetaw̄ir euno witeik.”

³⁸ H̄irak kat̄ip menmen im epei au, m̄it plisman p̄ike nen nat̄ip m̄it iuwe h̄im m̄irak. H̄ir epei nemtau Pol ketike Sailas h̄irak̄it t̄ire m̄it ne wit Rom h̄ir n̄inaain nat̄ip nar ik: “Haiu m̄ir̄ak menmen enum ye.” ³⁹ *Te h̄ir nen n̄ir Pol ketike Sailas, h̄ir nat̄ip nar ik: “Yi yaaik̄it, haiu mep̄itari yi ȳire m̄it ne Rom.” H̄ir nat̄ip epei au, h̄ir neriyak̄it ten witeik nit̄iwek̄ithi te h̄irak̄it t̄inaaiw̄ir wit k̄ir. ⁴⁰ Pol ketike Sailas h̄irak̄it t̄inaaiw̄ir w̄inak enuk ten w̄inak ke Lidia. Epei au, h̄irak̄it tat̄ip m̄it kerek nises h̄im me God tetpor h̄im mamkepi h̄ir han tokik nanu. H̄irak̄it tetpor h̄im ere werek, h̄irak̄it teit menmen teiȳim tatnaaiw̄ir wit Filipai tatno.

17

M̄it ne wit Tesalonaika nare nan̄nep Pol ketike Sailas

¹ *H̄irak̄it t̄inaaiw̄ir Filipai, h̄irak̄it ten tewep wit Amfipolis. H̄irak̄it ten tewep wit Amfipolis tesipatek, h̄irak̄it ten tewep wit Apolonia ten

---

* 16:37 Ap 22:25   * 16:39 Mt 8:34   * 17:1 1Te 2:1-2

ere t̄ipiun wit Tesalonaika kerek w̄inak ke m̄it ne Isrel nererik nekine h̄im me Moses neitai. ² Pol keit in k̄ir̄iak menmen kar ke n̄ipaa h̄irak k̄ir̄iakem keit wit hak. Me w̄i Sabat h̄irak ken w̄inak k̄ir̄. Me w̄i Sabat wikak h̄irak ketikeri newepnak nat̄ipan, h̄irak keit h̄im me God mau t̄iwei ketporem keteiknorem kar ik: ³*“M̄it̄ik God kehimit̄anek h̄irak Krai, God h̄irak kat̄ip m̄it̄ik ik kaki p̄ike kak̄ikrit. M̄it̄ik ik Jisas hi ewepyap̄ir etpiyek h̄irak M̄it̄ik God kehimit̄anek h̄irak Krai kerekek kak̄ikaap haiu m̄it ne t̄i.” ⁴*M̄it miyap̄ir han ne weiw̄ik me Isrel h̄ir nemtau h̄im im h̄ir nises Pol ketike Sailas. M̄it han ne Grik kerek newen̄ipi God, h̄ir netike miyap̄ir iuwe yap̄irwe ne Tesalonaika h̄ir nisesik̄it.

⁵*Te m̄it han ne weiw̄ik me Isrel neit w̄inak en h̄ir ap nises h̄im im h̄ir ȳink enuk nentar m̄it yap̄irwe nises h̄im m̄irak̄it. H̄ir nen ya neithis m̄it enun nau yain yain h̄ir nesikeyaanmi nererik nen nari han ke m̄it yap̄irwe ne wit. H̄ir neweik̄in w̄inak ke m̄it̄ik niuk m̄irak Jeson nenke weip̄ir n̄inat̄in Pol ketike Sailas te h̄ir neriyak̄it nesiuweret ten m̄it. ⁶*H̄ir n̄inetn̄iwek̄it n̄inetn̄iwek̄it au, h̄ir nari m̄it̄ik Jeson ketike m̄it han nises Krai, neriyei nen m̄it iuwe masistret n̄inap netpor nar ik: “M̄it kerek n̄ir̄iak enum nerer wit wit epei nan in n̄ir̄iak enum. ⁷*M̄it̄ik ik Jeson kewisi nan nau w̄inak k̄irak. H̄ir neweik̄in sip newet h̄im me m̄it iuwe neit Rom. H̄ir nat̄ip nar ik: ‘M̄it̄ik iuwe king hak kin̄in Sisa, h̄irak niuk m̄irak Jisas.’” ⁸H̄ir nat̄ip h̄im im, h̄ir n̄ik̄iak

* **17:3** Lu 24:26; Ap 3:18, 9:22   * **17:4** Ap 13:50   * **17:5** 1Te

2:14   * **17:6** Ap 16:20   * **17:7** Lu 23:2; Jo 19:12

han ke mīt yapirwe neit wit, hīr netike mīt iuwe masistret. ⁹ Mīt iuwe en nari pewek me mītik Jeson ketike mīt han nises Kraiss te hīr ap pīke nanri han ke mīt han neriuwe hīm me Kraiss. Hīr nari pewek epei au, hīr nesiupani neriuweti nen witeik.

Pol ketike Sailas ten wit Beria

¹⁰ Nepei witaan, mīt in ne Tesalonaika kerek nises hīm me Kraiss hīr neriuwet Pol ketike Sailas ten wit Beria. Hīrakīt ten ein epei au, hīrakīt ten winak kerek mīt ne weiwik me Isrel nau nererik nekine hīm me Moses me wī Sabat. ¹¹ *Mīt en hīr yaain ninin mīt ne wīt Tesalonaika nentar hīr nemtau hīm Pol ketpim, hīr hanhanem. Hekrit hekrit hīr nekine hīm me God mau tīwei te hīr hanhan nanirtei menmen Pol ketpim hīram yaaim mire hīm nīpaa God ketpim o au. ¹² *Mīt miyapir yapirwe ne weiwik me Isrel nises hīm me Kraiss. Miyapir han ne Grik hīr miyapir niuk mīr iuwe, hīr netike mīt ne Grik yapirwe nises hīm me God. ¹³ *Maain mīt ne weiwik me Isrel ne wit Tesalonaika nemtau Pol wen kewepyapir katip hīm me God kar ke nīpaa hīrak kīriakem keit wit Beria, hīr nan nīkiak han ke mīt en hīr han kekrit enum. ¹⁴ Hīr han kekrit enum te mīt nises Kraiss hīr nīnaain mīt naninēp Pol kaki te hīr neriuwetek kakno wit yanīmīn ke wan eik. Sailas ketike Timoti au, hīrakīt tepu Beria. ¹⁵ Mīt kerek neriuwet Pol nen netikerek ere hīr nīpiun wit Atens. Epei au, hīr epei nanīno nīr ein, Pol ketpor kar ik: “Yi eitip Sailas ketike Timoti hīrakīt tatnen waswas tatwenayipir tatit wit Atens.”

---

* **17:11** Jo 5:39   * **17:12** Ap 13:50   * **17:13** Ap 14:19

Pol kewepyapir him me God keit wit Atens

¹⁶ Pol wen keit wit Atens kemerir Sailas ketike Timoti, hirak han kekrit kentar hirak kir mit natin ninaan mau teinik yapirwe hiram mepu wit kir eik e. ¹⁷ *Hiram mepu wit kir eik, te hirak ken winak kerek mit ne weiwik me Isrel hir netike mit ne Grik hir newenipi God, hirak ketikerei newepnak natipan me him me Kraiss. Hirak kepno en, hirak hekrit hekrit ken wit maket kerek mit nesiuwe menmen, hirak ketike mit miyapir nau en newepnak natipan him me Jisas Kraiss. ¹⁸ Mit han natip mit him me mitik Seno, hir netike mit han Stoik kerek hir natip mit him me mitik Epikurian, hir netike Pol newepnak natipan menmen. Hir mit han natip nar ik: “Mitik enuk wise tipar ik katip mekam?” Mit han natip nar ik: “Hirak katip menmen me God ke mit ne wit hak.” Hir natip menmen im nentar Pol ketpor him me Jisas Kraiss ketike him me mit epei naa pike nanikrit. ¹⁹ Te hir netiwekhis neriyaak neiyik nen kaunsil ke wit Ariopagas keit Atens. Hir netipiwek nar ik: “Hiau hanhan mamimtau him ham mit ti hatip mit em. ²⁰ Him mei ti etpaiyem hiram hiau mepitariyem te ti etpaiyem te hiau mertei werek werek.” ²¹ Mit nau wit Atens netike mit ne wit ham hir nau en hekrit hekrit hir nau yain yain natip him hir hanhan nemtau him ham mit nisesim.

²² Hir nepei netipiwek, Pol kekrit kerp nimin ke mit ne kaunsil katip kar ik: “Yi mit ne wit Atens. Hi hertei yi yewenipi tipir yapirwe. ²³ Hi heke ti herekir wit ki hi hir wit wit yi yewenipi tipir, hi

---

* 17:17 Ap 18:19

h̄r k̄inaan kiut̄ip yi yekine menmen im mewik: ‘K̄inaan im me t̄ipir hak haiu m̄it mep̄itari niuk m̄irak.’ Menmen yi m̄it in yep̄itari niuk m̄irak yewen̄ipiyek, hi etpi niuk m̄irak. Niuk m̄irak God.

²⁴*“God h̄irak kewis t̄i ketike menmen yap̄irwe mewik. H̄irak kin̄in naanm̄ipre nepni metike t̄i te h̄irak ap kepu kekre winak m̄it nim̄iwekek. ²⁵*H̄irak k̄ir̄iak menmen yap̄irwe, te m̄it nankepik nanriak menmen taau. H̄irak h̄irekes kewetai haiu m̄it h̄im̄in te haiu mepu, h̄irak kewetai menmen yap̄irwe. ²⁶**H̄irak kiut̄ip h̄irak kinai haiu m̄it yap̄irwe haiu merer wit wit mau t̄i. N̄ipaa enum eik h̄irak k̄imat w̄i m̄it nau t̄i h̄irak kehimitan wit kerek h̄r nanwik. ²⁷H̄irak k̄ir̄iak menmen im te haiu m̄it m̄inmetn̄iwek ere m̄inap̄inek misesik. God ap kerp yan̄im̄in ke haiu m̄it niut̄ip niut̄ip au. ²⁸H̄irak kekepai haiu mepu t̄i haiu mamno in mamno ein. H̄irak k̄ire m̄it han ni nertei iuwe h̄r nekine h̄m o h̄r nine henye h̄r nat̄ip nar ik: ‘Haiu m̄it haiu n̄ikerek ne God.’ ²⁹*Haiu n̄ikerek n̄irak te haiu ap han ekitet h̄irak k̄ire gol o silva o nan m̄it n̄ir̄iakem h̄iram mar ke God au. ³⁰*N̄ipaa m̄it ap nertei God au, te h̄irak ap kat̄ip enum me menmen h̄r n̄ir̄iakem au. In ek God kat̄ip h̄m manp m̄it yap̄irwe nau nerer wit wit nar ik: ‘Yi eiweik̄in sip eiwet menmen enum.’ ³¹*God epei k̄imat w̄i

* **17:24** 1Kin 8:27; Ap 7:48   * **17:25** Sam 50:12; Ais 42:5

* **17:26** Diu 32:8   * **17:26** Ais 55:6; Sam 145:18; Jer 23:23

* **17:29** Jen 1:27; Ais 40:18-20, 44:10-17; Ap 19:26   * **17:30** Ap

14:16   * **17:31** Sam 9:8, 96:13; Ap 10:42

hirak maain skelim mit miyapir yapirwe werak werak kakriuwe mitik hirak kehimitanek hirak kakriak menmen im. God hirak epei keteikin haiu mit yapirwe maain hirak kakriak menmen im kentar hirak kikiak mitik ik nipaa kaa hirak kekrit kepu.”

³² Mit en hir nemtau Pol katip ke mitik kaa Pike kekrit kepu, mit han natip nitetnaan nenesisek. Au, mit han netpwek nar ik: “Maain haiu mamimtau ti etip menmen im eteipim.”³³⁻³⁴ Epei au, Pol kinaaiwir mit ken. Mit han nen netikerek nises him me God. Mitik ke mit in nises him me God hirak mitik ke kaunsil Ariopagas niuk mirak Daionisias. Mite piutip niuk mire Damaris hire wetike mit miyapir han nises him me God.

18

Pol katip mit miyapir ne Korin him yaaim me Krai

¹ Pol katip him me Krai keit Ariopagas epei au, hirak kinaaiwir wit Atens ken wit Korin. ²* Hirak ken wit Korin, hirak kir mitik hak niuk mirak Akwila kerek nipaa miye pirak winaak keit wit Pontas. Hirak ketike mite pirak Prisila in ek ninaaiwir wit iuwe Itali nan Korin nentar mitik iuwe Klodias kerek kinin naanmipre mit katip kar ik: “Mit yapirwe ne weiwik me Isrel hir eninaaiwir wit Rom.” Hirak Pol ken ³* kau winak kir kekepi nime winak laplap kentar hirak nipaa (hirak ap kises him me krais wen au) hirak kime menmen im keit pewek mererim, kar ke in hir

* **18:2** Ro 16:3   * **18:3** Ap 20:34; 1Ko 4:12

nimaam. ⁴ Me wɨ Sabat yapɨrwe Pol ken winak ke mit ne Isrel ein kerek hɨr nekine him me Moses, hɨrak ketikeri newepnak natipan, hɨrak kare kakteiknor hɨm mɨrak yaaim me Kraiss te hɨr enisesim

⁵* Me wɨ Sailas ketike Timoti tɨnaaiwɨr provins Masedonia tan wit Korin, Pol ap pɨke kime winak ke laplap au. Hekrit hekrit hɨrak katip mit ne weiwɨk me Isrel nau en ketpor kar ik: “Jisas hɨrak Mitik Kraiss kerek God nɨpaa kehimitanek kan kɨkaap mit ne Isrel.” ⁶* Hɨr au nemnɨnɨwek hɨm mɨrak netpɨwekɨt enum, te Pol kɨtanik laplap mɨrak keteiknor God ap kesak menmen enum mɨr au mepu, hɨrak ketpor, “Yi yayi te yi yayi. Hɨram menmen mai au, hɨram menmen mi. Me in ek hi eweikɨn sip eweti, hi eno mit ap ne weiwɨk me Isrel etpor hɨm yaaim me Kraiss.”

⁷ Epei au, hɨrak kɨnaaiwɨr winak ke mit en nererik nekine him me Moses, hɨrak ketike Sailas, Timoti ten tau winak ke mitik hak niuk mɨrak Tisas Jastas. Hɨrak ap ke weiwɨk me Isrel te hɨrak kises him me God. Winak kɨrak kɨwaai kɨrapɨt winak ke mit ne Isrel kerek hɨr nau nererik nekine him me Moses en. ⁸* Mitik niuk mɨrak Krispas hɨrak kinɨn naanmɨpre mit ne winak kerek mit ne Isrel nererik nekine him me Moses en, hɨrak ketike mɨte pɨrak nɨkerek nɨrak nises him me mitik iuwe Kraiss. Mit yapɨrwe nau wit Korin nemtau hɨm me God te hɨr nisesim, Pol ketike Sailas tikɨri.

⁹* Wɨtaan ham Pol kɨwaai kɨtyak, Mitik Iuwe God ketpɨwek kar ik: “Ti ap hɨnaain au. Ti wen

* **18:5** Ap 17:14-15, 9:22

* **18:6** Ap 13:46, 51, 20:26; Lu 9:5

* **18:8** 1Ko 1:14   * **18:9** 1Ko 2:3

etip mit him mai. ¹⁰ *Hi hau hetikewit, mitik kiutip ap te kakitep au kakintar mit yapirwe neit wit ik e hir nises him mai.” ¹¹ Epei au, Pol kepu wit eik me tito miutip wenke mar hisp+nak kiutip (6), hirak katip mit miyapir him me God.

¹² Me wi im mitik iuwe ke Rom kehimitan mitik Galio hirak ap ke weiwik me Isrel, hirak kin+n naanmipre provins Akaia. Hirak kire mitik iuwe gavman ke mit ne Grik, te hir mit ne weiwik me Isrel nau en nekiyan niutip neithis Pol neriyaak neiyik nen mitik iuwe Galio hir nesiuwe him netp+wek nar ik: ¹³ “Mitik ik kari han ke mit te hir ap nises him me Moses hir ap newenipi God werék werék au.” ¹⁴ Pol kare kaktip him te mitik iuwe Galio katip mit en ketpor kar ik: “Yi mit ne Isrel. Mitik ik kirak menmen enum kekintip menmen o kenep mitik kaa te hi herp hemtau menmen yi yetpewem. ¹⁵ *Au, hiram menmen me him metike niuk mei me him me Moses yi yisesim. Yi hiras eiyitpim ere werék. Hi au hinapen emtau menmen wein+m marim.” ¹⁶ Hirak katip epei au, hirak katip mit plisman narak hir neri nen witeik. ¹⁷ Epei au, hir mit en neithis mitik iuwe hak kin+n naanmipre mit nises him me Moses hir neriyaak nen nerp witeik nakip. Mitik Galio ap han kekrit ke menmen im au, hirak katip kar ik: “Menmen wein+m.”

Pol pike ken wit Antiok ke provins Siria

¹⁸ *Pol kepu wit Korin ketike mit nises him me God me wi yapirwe. Epei au, hirak kau sip ketike

---

* **18:10** Jos 1:9; Ais 41:10; Jer 1:8; Jo 10:16   * **18:15** Ap 23:29, 25:18-19; Jo 18:31   * **18:18** Ap 21:24

Prisila wetike mitik kire Akwila, hir nerekir wan nen provins Siria. Nipaa hir nau sip wen au, Pol katip God him me kimat wi keriuwesis menmen. Wi epei au, hirak mitik kime Pol paan kirak keit wit Senkria (keteikin mit wi hirak keriuwesis menmen me hirekes hiram epei au). ¹⁹ *Hir nipiun wit Efesas, Prisila wetike mitik kire Akwila hir nau en. Pol ken winak kerek mit nau nererik nekine him me Moses en, hirak ketike mit ne weiwik me Isrel hir newepnak natipan me him me Krai. ²⁰ Hir nitiwekhi kaku kaktikeri me wi yapirwe te hirak kewenhi au. ²¹ *Hirak ketpor kar ik: “God hanhan hi pike enen te hi enen eri.” Hirak ketpor epei au, hirak kerekek kau sip kinaaiwir wit Efesas. ²² Hirak kipiun wit Sisaria epei au, hirak kinaaiwir sip ken wit eik keke ti ken wit Jerusalem en kir mit nises him me God ein. Epei au, hirak pike ken wit Antiok.

Pol pike kepno ein ein kikaap mit kerek nises him me Krai

²³ Pol kepu wit Antiok wi ham, hirak kinaaiwir mit en ken provins Galesia ketike provins Frisia kerer wit kike kike em kikaap mit kerek nises him me God han tokik nepu.

Apolos katip mit miyapir ne wit Efesas him me Krai

²⁴ Wi ham, mitik hak niuk mirak Apolos, hirak ke weiwik me Isrel, nipaa miye winaak keit wit Aleksandria, hirak kan kau wit Efesas. Hirak kertei katip him yaaim, hirak kertei him me

---

* **18:19** Ap 17:17   * **18:21** Ro 1:10; 1Ko 4:19; Je 4:15

God mau tiwei werek werek. ²⁵ *Mit nipa neteikniwek menmen me Mitik Iuwe God te hirak han yaaik wisenum keriuwe him me God katip mit menmen yapirwe Jisas epei kiriakem. Te hirak kertei menmen me Jon kerek nipa kikir mit keriuwe tipar weinim. ²⁶ *Hirak kan winak ke mit ne Isrel nau nererik nekine him me Moses en, hirak katip him iuwe ap kinaain mit au. Akwila ketike Prisila nemtau hirak katip epei au, hir neriyaak nen winak kir netpiwek nekepik kertei werek him me Jisas epei kan ti kikaap haiu mit hirak kaa God pike kikiak kekrit kepu. ²⁷ *Hir netpiwek menmen im epei au, Apolos han kitet kakno provins Akesia ke Grik te mit en nises him me God nekine tiwei natip mit nises God en hir naanmamrewek. Hirak ken en, hirak kikaap mit en kerek nises him yaaim me Krai nentar God kerekyor yaaim. ²⁸ Hirak ketike mit ne weiwik me Isrel newepnak natipan te hirak keriuwe him iuwe mirak hirak keteikin mit miyapir him me mit en hiram ap yaaim. Hirak keriuwe him me God mau tiwei, hirak katip mit keteiknor Mitik Jisas kerekek hirak Mitik Krai kerek God kehimitanek kikaap mit.

19

Pol katip mit miyapir neit wit Efesas him yaaim me Krai

¹ *Mitik Apolos wen kepu wit Korin, Pol kepno ken kiun provins Galesia ketike Frisia ere kipiun

---

* **18:25** Ro 12:11; Ap 19:3   * **18:26** Ap 19:8   * **18:27** 2Ko 3:1;
Kl 4:10   * **19:1** 1Ko 3:6

wit Efesas. Kipiun Efesas, hirak kir mit han nises him me Jisas. ² *Te hirak kitorhi kar ik: “Nipaa yi yises him me Jisas God Himin Yaaik kan kau kekre han ki o au?” Hir newen+wekhi nar ik: “Haiu ap memtau God Himin Yaaik kepu au.” ³ Pol pike kitorhi, “Hir nikri nekine niuk me keimin?” Hir natip nar ik: “Hir nikrai nekine niuk me Jon.”

⁴ *Pol katip kar ik: “Jon kikir mit kerek neweikin sip newet menmen enum, hirak katip mit ne weiwik miutip me Isrel hir enises hirak mitik kerek maain kaknen. Hirak niuk mirak Jisas, hirak Mitik Krai kerek God kehimitanek kikaap haiu mit.” ⁵ Hir nemtau menmen im, hir newis Pol kiki keriuwe tipar kekine niuk me Mitik Iuwe Jisas. ⁶ *Hirak kiki epei au, Pol kewis his menteri te God Himin Yaaik kan kau kekre han kir keneisesi hir natip him ham nipaa hir nerteyem au, hir natip him me God. ⁷ Pol kirak menmen im me mit nar ke hiswiyen wik (12).

⁸ Hirak kirak menmen im epei au, Pol ken winak kerek mit ne weiwik me Isrel nau nererik nekine him me Moses. Hirak katip mit him me God, hirak ap kinaain mit au. Hirak ketpor ere wenke wikak, hirak ketikeri newepnak natipan. Hirak kare kakri han kir te hir han kitet menmen hirak ketpor me God kinin naanmipre mit. ⁹ *Mit han au enun han tokik hir ninapen nanisesim, hir natip enum me menmen me God mit in nisesim me ninaan me hir mit yapirwe. Hir

* 19:2 Ap 2:38, 8:16; Jo 7:39   * 19:4 Mt 3:1-2   * 19:6 Ap 8:17

* 19:9 2Ko 6:14-18; 2Ti 1:15

natip enum te Pol ketike mit hir nises him mirak ninaaiwir mit en. Hekrit hekrit Pol ken winak skul ke mitik Tirinas ketike mit hir newepnak natipan him me God. ¹⁰ Hirak kiriak menmen marim me tito wik, te mit yapirwe nau provins Esia, hir mit ne Isrel, hir mit han ne weiwik ham nemtau him yaaim me Mitik Iuwe Kraiss.

Him me nikerek ne mitik Siva

¹¹ *God kiriak menmen yaaim keriuwe Pol kikaap mit keriuwerem. ¹² *Mit han neit laplap hankisip o laplap iuwe mawaai yink ke Pol hir neiyim nen mit ninaap te mit han ninaap hir nire yaain, mit han herwe mersisi hiram metpaan menpin mekeipnor hir nire yaain.

¹³ *Mit han ne weiwik me Isrel hir nepno neprer wit wit nepir herwe enum mekre mit. Wi ham mit han in hir nanipir herwe nanriuwe niuk me Jisas. Hir natip herwe enuk nar ik: “Haisu metpi mekrehir ke Jisas kerek Pol katip mit en ek. Yi einopin ekeipin mitik ik.” ¹⁴ Hir nikerek hispinak wik (7) ne mitik iuwe pris niuk mirak Siva ke weiwik me Isrel, hir keriyen niriak menmen marim. ¹⁵ *Au, herwe enuk ketpor kar ik: “Hi hertei Jisas, hi hertei Pol, te yi mit yi neimin a?” ¹⁶ Mitik kerek herwe enuk kersisek kekrit kanip wisenum kerekir yink kir kewep klos mir te hirak kinini. Hir nirir ninaaiwir winak hemkre merer yink kir hir ne yink weinik nirir. ¹⁷ *Mit han yapirwe ne Isrel, mit han ne weiwik ham, hir nau wit Efesas

* 19:11 Ap 14:3 * 19:12 Ap 5:15 * 19:13 Mk 9:38 * 19:15

Mk 1:24, 34 * 19:17 Ap 5:5, 11

nemtau me menmen im te h̄ir nep̄irp̄ir newen̄ipi niuk me Jisas. ¹⁸ M̄it miyap̄ir yap̄irwe kerek nises h̄im me God nan newepyap̄ir menmen enum h̄ir nepei n̄ir̄akem. ¹⁹ M̄it miyap̄ir han, kerek netenwo henp̄in o marila menmei marim, h̄ir neit t̄iwei m̄ir meteiknor menmen im h̄ir neiȳim nan new̄irem mekre si me ninaan me m̄it yap̄irwe. M̄it han newenhis pewek me m̄it new̄irem neiȳim neit t̄iwei im h̄iram mar 50,000 pewek silva. ²⁰ *Marim h̄im me M̄it̄ik Iuwe Kraiss men merer wit wit te m̄it miyap̄ir yap̄irwe nisesim.

M̄it ne wit Efesas nesikeyaanmi nare nan̄inep Pol

²¹ *Menmen im epei man, God H̄im̄in Yaaik kari han ke Pol te h̄irak han kitet kakno provins Masedonia kaktike Akaia. Te maain, h̄irak kakno wit Jerusalem. Pol kat̄ip kar ik: “Hi ano wit Jerusalem epei au, te hi eno wit Rom.” ²² *Pol keriuwet m̄it̄ik̄it wik h̄irak̄it tekepik, h̄irak̄it tin̄in ten Masedonia, h̄irak wen kepu provins Esia.

²³ *Me w̄i im, m̄it han neit wit Efesas han enuk nentar m̄it nises h̄im me M̄it̄ik Iuwe Kraiss. ²⁴ *M̄it̄ik hak niuk m̄irak Demitrias h̄irak kime menmen keriuwe silva. H̄irak kime w̄inak kike kike silva k̄ire w̄inak iuwe ke t̄ipir niuk m̄ire Atemis m̄it nen newepn̄ipi niuk m̄ire nekrerek. Menmen h̄irak kimaam h̄irak ketike m̄it han nesiuwerem men m̄it h̄ir neit pewek yap̄irwe mererim. ²⁵ Te h̄irak ken̄ine m̄it nime menmen me silva netike m̄it han h̄ir n̄ir̄ak menmen mar

* **19:20** Ap 12:24 * **19:21** Ap 23:11; Ro 1:13 * **19:22** Ro 16:23;

2Ti 4:20 * **19:23** 2Ko 1:8 * **19:24** Ap 16:16

ke h̄r n̄r̄iakem h̄r nererik, h̄rak ketpor kar ik: “Yi m̄t yi yertei haiu meit pewek me menmen metike menmen meiyam meriuwe menmen im haiu m̄r̄iakem. ²⁶ *Yi epei ȳr menmen, yi yemtau menmen m̄t̄ik ik Pol k̄r̄iakem keit wit k̄aiu Efesas kerekek au. Ke provins Esia Pol kari han ke m̄t miyap̄r yap̄rwe h̄r neweik̄n sip newet menmen, h̄rak ketpor kar ik: ‘Menmen m̄t nimaam m̄re tein̄k ninaan mewik h̄ram ap m̄re God au. H̄ram memip̄n.’ ²⁷ Menmen im Pol ketpim maain h̄ram mamnip m̄t h̄r han ekitet menmen haiu m̄t in m̄r̄iakem h̄ram enum. Im keremem au. W̄nak yaaik ke tein̄k ninaan mewik iuwe me m̄te paiu Atemis maain mamre niuk wein̄m te m̄t nanisesye au. M̄t yap̄rwe neit Esia netike m̄t nerer wit wit newen̄pi niuk m̄re.”

²⁸ M̄t yap̄rwe nemtau h̄m m̄rak epei au, h̄r han enuk nenep̄p nat̄ip nar ik: “Atemis pe Efesas h̄re yaaip iuwe.” ²⁹ *M̄t nerer wit wit ke wit iuwe Efesas nenep̄p nat̄ip. M̄t han nen neithis Gaias ketike Aristakas h̄rak̄it te provins Masedonia kerek tekite Pol tepno ein ein, h̄r neriyak̄it neiȳt nen wit kerek m̄t nau nererik nemtau menmen. ³⁰ Pol h̄rekes hanhan kakno ein kakt̄ip m̄t menmen te m̄t han en nises h̄m me God newenek. ³¹ *M̄t han h̄r m̄t iuwe gavman ne provins Esia kerek n̄re n̄rak yinan o wariyak̄it n̄rak h̄r nesiuwe h̄m netp̄wek h̄rak ap kakno kakt̄ip m̄t menmen au em̄t.

³² M̄t han neit wit m̄t nererik newik h̄r nat̄ip

---

* 19:26 Ap 17:29 * 19:29 Ap 20:4, 27:2; Kl 4:10; Fm 24 * 19:31 2Ti 1:15

h̄im ham, m̄it han nat̄ip h̄im ham nentar h̄ir yap̄irwe nep̄itari nenmak te h̄ir nererik nau en. ³³ M̄it han ne weiw̄ik me Isrel neriuwet m̄it̄ik niuk m̄irak Aleksanda kerp kin̄in kent̄ir k̄inaan te m̄it han en han kitet h̄irak kerekek kin̄in k̄ir̄iak menmen enum im. H̄irak k̄ik̄iam his kesinor h̄ir enkint̄ip en̄imtau menmen h̄irak kak̄ipim. ³⁴ Au, m̄it en nertei Aleksanda h̄irak ke Isrel, h̄ir yap̄irwe nat̄ip nerekir̄iw̄ek h̄im nat̄ip nar ik: “Atemis pe Efesas h̄ire yaaip iuwe.” H̄ir nenep̄ip narek ere 2 aua.

³⁵ Maisiu kike, kuskus ke wit Efesas h̄irak kenip m̄it en nekint̄ip nau neit h̄irak ketpor kar ik: “Yi m̄it ne Efesas. M̄it yap̄irwe nertei wit kiau ik e h̄irak wit naanm̄ipre w̄inak iuwe ke tein̄ik ninaan mewik me m̄ite iuwe yaaip Atemis wetike nan m̄it newen̄ipiyek n̄ipaa kau nepni kenke kan. ³⁶ M̄it̄ik kei ap kakt̄ip menmen im h̄iram memip̄in au, te yi m̄it eikint̄ip yi ap ȳir̄iak menmen enum waswas au em̄it. ³⁷ Yi epei yeithis m̄it̄ik̄it wik it te h̄irak̄it ap tekint̄ip menmen meit w̄inak ke Atemis o netp̄iwe enum au. ³⁸ M̄it̄ik Demitrias ketike m̄it h̄ir n̄ir̄iak menmen m̄irak nare nansiuwe h̄im m̄it̄ik h̄ir en̄ino m̄it iuwe masistret h̄ir nanmer̄ir w̄i h̄ir nan̄imtau h̄im me m̄it. H̄ir nansiuwe h̄im ein, ³⁹ o au en, yi hanhan eit̄ip h̄im meiyam em, yi wen eimer̄ir w̄i me haiu m̄it ne wit Efesas haiu mererik memtau h̄im me m̄it iuwe ne witeik. ⁴⁰ M̄it iuwe ne Rom h̄ir nansiuwe h̄im nant̄ip haiu m̄it m̄ir̄iak enum mesiuwe h̄im mesikeyaanmi. Haiu m̄it iuwe ap te metpor yi yenmak yi ȳir̄iak menmen marim au.” ⁴¹ H̄irak kat̄ip epei au, h̄irak kesiuwe m̄it en h̄ir nen wit k̄ir eik.

20

Pol keke ti kepno provins Masedonia ketike Grik

¹ Mıt nererik nesikeyaanmi epei au, Pol kenıne mıt kerek nises hım me Jisas keyewewi ketpor hım mamkepi nanises hım me God werek werek. Te hırak kınaiwıri kakno provins Masedonia. ² Hırak ken kipiun provins Masedonia, hırak kerekir kau nımın ken kerer wit wit katıp mıt hım mırak yapırwe mamkepi nanises hım me God werek werek. Epei au, hırak ken provins Grik. ³ Hırak kepu en wenke wikak. Hırak kepu en wenke wikak, hırak kare kaku sip kakno Siria, hırak kemtau mıt han hır nimenıpın nankıp, te hırak han kitet kakno kakitet provins Masedonia ere hırak kınaiwırek kipiun provins Siria. ⁴* Sopata nıkan ke Piras ke wit Beria, hırak ketike Aristakas, Sekandas hırakit te wit Tesalonaika, hırakit tekite Pol tariyakıt ten. Mıtık Gaias ke wit Debi, Timoti, Tikikas ketike Trofimas te Esia, hırakit tetike Pol nariyan nen. ⁵ Hır mıt ninın nen nemeriyei neit wit Troas. ⁶ Hır nemeriyei neit ein, haiu mau wit Filipai ere wı mıt nererik ap newis yis mekre bret mır han tewenın menmen God kerekyorem hıram epei au. Menmen im epei au, haiu mınaaiwır wit Filipai mau sip ere wı hispınak (5), haiu mıpiun wit Troas. Haiu men mıpiun wit Troas, haiu metike mıt nemeriyei mau en ere wı hispınak wik (7).

Pol kıkıak Yutikas kerek hırak kaa keit wit Troas, hırak pıke kekrit kepu

---

* 20:4 Ap 19:29, 21:29; Ef 6:21

7 *Me wɨ Sabat me wɨtaan haiu mit yapɨrwe mererik maam menmen han tewenɨn menmen Jisas kirɨakem haiu mewenɨpi God. Pol katɨp mit en menmen. Hɨrak kare teipmen kakno te hɨrak ketpor hɨm ere wɨ nɨmɨn. 8 Mit epei neit si yapɨrwe newisɨm mekre haau mau niu meit wɨnak haiu mau mererik mekrerek. 9 Mitɨk pipɨak niuk mɨrak Yutikas kau windo me wɨnak. Pol wen katɨp katɨp, hɨrak kɨnapɨpi kɨwaai kɨnatɨn. Kɨwaai kɨnatɨn o, hɨrak kenke kau niu ken kiun tɨ. Mit nekiuwe nen nɨkiak nɨrek nepei au kaa. 10 *Pol kekintɨp kekiuwe ken kɨrek, hɨrak kenke kenterik kesiuwewik. Epei au, hɨrak katɨp kar ik: “Yi ap han enuk au emit! Hɨrak kaa te in ek pɨke kekrit kaku.” 11 Hɨrak katɨp epei au, hɨrak ketikeri pɨke nɨniu nen wɨnak hɨrak kewep niu o bret ketikeri nekiyan naam. Epei au, hɨrak ketikeri newepnak ere wanewik. Wanewik, Pol kɨnawɨri. 12 Pol kɨnawɨri, hɨr neithis pipɨak ik kerek nɨpaa kenkewɨn kaa Pol pɨke kɨkɨak, hɨr nen wɨnak mɨr hɨr han yaaik iuwe.

Pol kɨnaawɨr wit Troas kɨpiun wit Mailitas

13 Haiu minɨn men mau sip merekir wan ere mɨpiun wit Asos, kerek Pol katɨp kakwenyipɨr sip. Nɨpaa hɨrak ketpai menmen im kentar hɨrak kɨnapen sip, hɨrak hanhan keke tɨ kakno ein. 14 Hɨrak kewenaiyipɨr keit Asos epei au, haiu metɨwekhis men mau sip mɨnaawɨr wit Asos men ere miun Mitilini. 15 Haiu mɨpiun Mitilini epei au, haiu me wɨ ham wanewik men mesipat wit Kaios. Haiu wen men me wɨ ham hekrit haiu

* 20:7 Ap 2:42, 46 * 20:10 1Kin 17:21

men mesipat wit Semos. Wit Semos epei au, wɨ ham haiu mɨpiun wit Mailitas. Sip mɨwaai meit ein. ¹⁶ Pol epei han kitet hɨrak kau sip ap kakno wit Efesas kentar hɨrak kɨnapen kaku provins Esia wɨ yapɨrwe. Hɨrak hanhan kakno waswas kakiun Jerusalem me wɨ Pentekos.

Pol katɨp hɨm mɨrak men mɨt iuwe nises God neit wit Efesas

¹⁷ *Pol wen kepu sip keit Mailitas hɨrak keruwet mɨtik hak katɨp mɨt iuwe ne weiwɨk me God neit Efesas te hɨr enɨnen Mailitas enɨrek. ¹⁸ *Ewaai meruri hɨr mɨt ne Efesas epei nan, Pol ketpor kar ik: “Yi epei yertei me wɨ hi hinɨn han Esia hau hetikewi yi yertei menmen hi hisesim. ¹⁹ *Yi yertei me wɨ yapɨrwe mɨt han ne weiwɨk me Isrel hɨr nimenɨpɨn natɨpan naniyep te hɨr nenip menmen im menip han kai kekrit hɨr newaank hɨras. Hi ap ewenɨpi niuk mai au. Hi hɨrɨak menmen Mɨtik Iuwe Krais kehɨmɨtenewem, wɨ ham hi hɨkɨt henterim. ²⁰ Hi ap hepakɨn hɨm mamkepi me wɨ hi hewepyapɨr hɨm me God yi yau wɨnak ke mɨt kerek nekine hɨm me Moses yi yererik en o yau wɨnak mi miutɨp miutɨp. ²¹ Hi epei hetpi yi mɨt ne weiwɨk me Isrel netike yi mɨt ne weiwɨk ham, hi epei hetpi hɨm manp eiweikɨn sip eiwet menmen enum eiyises hɨm me Mɨtik Iuwe kaiu Jisas. ²² *In ek hi hises hɨm God Hɨmɨn Yaaik ketpewem te hi eno wit Jerusalem. Hi hepɨtari menmen mɨt nanrekewem nanɨt ein. ²³ *Hi hertei kerekek

---

* **20:17** Ap 18:21   * **20:18** Ap 18:19, 19:10   * **20:19** Ap 20:3
 * **20:22** Ap 19:21   * **20:23** Ap 9:16, 21:4, 11

God Hımın Yaaik epei ketpo merer wit wit mıt nanrekyo enum nanwıre akre wınak enuk.

24 **“Hi han kitet hi hahi te hi ehises menmen nıpaas Mıtık Iuwe Jisas kehimıtena hi ehisesim, hıram menmen weınım. God epei kırak mıt menmen yaaım kerıuwe Jisas Kraıs te hırak kehimıtena hi hetpor hım yaaım me menmen im.*

25 *“Yi eiyımtewem. Nıpaas hi hen yi mıt yapırwe hewepıyapır hım me God kının naanmıpre haiu mıt. In ek hi herteı maain hi ap erı meıyam au.* 26 **Te hi petepın hetpı hım manp, mıtık kiutıp ke yi mıt maain kakno sı tatıknenık hıram menmen maı au.* 27 *Hıram menmen maı au mentar hi ap herıpakın hım meı me menmen me God kakinın naanmamre haiu mıt au.* 28 **Yi naanempre hıras yetıke mıt kerek God Hımın Yaaık kehimıteneı yi naanmıpri. Yi yar ke mıt naanmıpre sıpsıp yi naanempre mıt ne weıwık me God. Hırak kenıp mıt hır ne weıwık mırak kerıuwe hemkre me Nıkan kırak Jisas wı hırak kaa kentarı nu tentarakıt.* 29 **Hi herteı hi anaiwırı epei au, maain mıt nanınen nımın ke yi mıt nanrıwaank han kı nanrıuwe menmen enum hır nanıtpıyem. Mıt in hır nanre nepere enum men nımın ke sak namıp newaankem, hır nanınen nanrıwaank.* 30 **Maain mıt han ne yi mıt hır nantıp hım memıpın nanrı han ke mıt han ne yi mıt kerek yıses hım me God te hır enısesım.*

31 **Yi naanmamre hıras me menmen im, yi han*

---

* 20:24 Ap 21:13; 2Ti 4:7 * 20:26 Ap 18:6 * 20:28 1Ti 4:16;
1Pi 5:2-4 * 20:29 Mt 7:15; Jo 10:12 * 20:30 1Jo 2:19 * 20:31
Mk 13:37; Ap 19:8, 10; 1Te 2:11

ekitet me tito wikak hi witaan wanewik hetpi hīm manp me menmen me God te yi eiyisesim, hi hīkīti hekepi wīsenum.

32 **“In ek hi hitehi God hīrak naanmampri te hīm me God hīrak kakrekyi yaaīm hīram mamkepi te yi eiyu werek werek. Hīrak kakweti menmen mīrak yaaīm hīrak maain kakwet mīt nīrak em. 33 *Hi ap hemkre menepam heit pewek me yi mīt o laplap mi au. 34 *Yi epei yertei hi hīrīak menmen heriuwe his mai hi ekerwo laplap me wīnak sel te hi heit pewek mererim. Hi hetike mītīkīt wariyakīt tai naanmīprawīr hīras me menmen. Yi au. 35 *Marim hi epei heteikni yi eirīak menmen iuwe te yi eikaap mīt miyapīr hīr ap manpenun neit nīrīak menmen au. Yi han ekitet menmen nīpaa Jisas ketpim. Hīrak katīp kar ik: ‘Yi eiwet mīt menmen hīram minīn mīt hīr nanweti menmen, te yi han yaaik eiyu.’”*

36 **Pol ketpor epei au, hīrak ketikeri nitehīr newen ninīp nitehi God menmen. 37 Hīr nitehi God menmen epei au, hīr nīkītek neiyewewik netpīwek, “Ti yaaik eno e.” 38 *Pol ketpor kar ik: “Maain hi ap pīke eri meiyam au,” te mīt en hīr han toenuk neriuwerek. Hīr netpīwek epei au, hīr neriuwetek kau sip ken.*

21

*Pol ketike wariyakīt tīrak tau sip tatno
Jerusalem*

---

* 20:32 Ap 26:18   * 20:33 1Sml 12:3; 1Ko 9:11-12   * 20:34 Ap 18:3; 1Te 2:9   * 20:35 Mt 10:8   * 20:36 Ap 21:5   * 20:38 Ap 20:25

1 Haiu metpor “Eiyu en,” te haiu mau sip m+naiwiri men. Haiu m+naiwiri men, haiu merikir wan metin ke nimin mesipat wit Kos. Wi ham haiu mesipat wit Ros. Haiu mesipat wit Ros, haiu men ere mpiun wit Patara. 2 Haiu mpiun wit Patara, haiu menke m+naaiwir sip im minmatin sip ham mamrei mamno Finisia te haiu man mewim men. 3 Haiu men ere haiu m+r Saipras te haiu mesipatek men pinak ke his yaaime wen mepno ere mpiun provins Siria. Haiu menke m+naaiwir sip meit wit Taia, wit kerek mit nau sip naninke menmen mekre sip. 4 *Haiu epei men m+r mit han nises him me Mik Iuwe Krai te haiu mau metikeri me wi hispinak wik (7). God Himin Yaai kikiak han ke mit en te hir natip Pol ap kakno wit Jerusalem. 5 *Au, wi hispinak wik (7) haiu m+naiwiri men. Hir mit netike miyapir nikerek nr neriuwetai ere haiu men tenhaan ek. Haiu men tenhaan ek, haiu mewen ninip mitehir haiu mitehi God menmen. 6 Haiu meketanhis haiu metpor “Eiyu en.” Haiu metpor epei au, haiu men mau sip, hir mit en pike nen witeik.

Agabas katip Pol menmen God Himin Yaai keteikniwekem keit wit Sisaria

7 Haiu mau sip pike men m+naaiwir wit Taia men ere mpiun wit Tolemes. Haiu mpiun Tolemes, haiu men m+r mit en nises him me Krai haiu mau metikeri wi miutip. 8 *Wanewik haiu mit metike Pol m+naaiwir Tolemes men ere mpiun wit Sisaria. Haiu mpiun Sisaria, ein ek haiu men mau winak ke Filip mitik kerek katip

---

* 21:4 Ap 20:23   * 21:5 Ap 20:36   * 21:8 Ap 6:5, 8:40

mīt miyap̄r hīm yaaim me Kraiſ. H̄rak kiut̄p ke mīt hiſp̄inak wik (7) n̄paa mīt nehimiṭeni naanm̄ipre menmen me miyap̄r m̄ikaan n̄r epei naa. ⁹ *H̄rak kine n̄kerek h̄ram (o h̄ram) tekyaait (4), h̄r neit m̄ikaan wen au, h̄r newepyap̄r menmen maain mamnen.

¹⁰ *Haiu mepu en w̄i ham, m̄it̄k profet niuk m̄rak Agabas k̄inaaiw̄r provins Judia kan Sisaria. ¹¹ *H̄rak kan Sisaria, h̄rak keit waai let ke Pol keiȳk kesenek h̄rekes hiſ h̄t m̄rak keriuwerem. H̄rak kesenek hiſ h̄t keriuwerem te h̄rak kat̄p kar ik: “God H̄m̄in Yaaik kat̄p kar ik: ‘M̄it̄k ke let ik e maain kakno wit Jerusalem, m̄t ne weiw̄k me Isrel nant̄wekhiſ nansenkekik kar ik nanwet m̄t ne weiw̄k ham ek.’”

¹² *H̄rak kat̄p epei au, haiu metp̄wek m̄it han en metp̄wek mewenek mar ik: “Ti ap eno wit Jerusalem au ek̄it.” ¹³ *Au Pol kewenhi kar ik: “Yi yenmak yi ȳk̄it yari han kai? Hi han kitet h̄ram yaaim te hi ano w̄inak enuk kerekek au. Hi han kitet h̄ram yaaim te hi hat̄p m̄t miyap̄r hīm me M̄it̄k Iuwe Jiſas m̄t han h̄r naniyep hi hahi, h̄ram menmen wein̄m.” ¹⁴ Haiu metp̄wek metp̄wek au. H̄rak ketaih̄m kew̄rem, haiu mekint̄p merp mat̄p mar ik: “Han kit. Haiu hanhan menmen me M̄it̄k Iuwe Kraiſ h̄ram mamnen.”

Pol kat̄p m̄t iuwe ne m̄t ne God neit Jerusalem h̄m m̄rak

---

* **21:9** Ap 2:17   * **21:10** Ap 11:28   * **21:11** Jo 21:18; Ap 20:23, 21:33   * **21:12** Mt 16:22   * **21:13** Ap 20:24

15 Haiu mepu en wɨ ham. Epei au, haiu memani menmen maiu, haiu mɨnainwɨri men wit Jerusalem. 16 Mɨt han nises hɨm me Krai nau neit wit Sisaria nan netikewai, hɨr nen newisai neit wɨnak ke mɨtik kerek haiu mamu mantikerek niuk mɨrak Neson, hɨrak nɨpaa ke wit Saipras. Hɨrak kises hɨm me Krai nɨpaa enum eik ere in. 17 Maain haiu mɨpiun wit Jerusalem, mɨt en nises hɨm me Krai han yaaik hɨr netaihis.

18 *Hɨr netaihis haiu mau wɨ ham, hɨrak Pol ketikewai men mɨr Jems. Mɨt iuwe ninɨn naanmɨpre mɨt nises hɨm me Krai nererik newenɨpiyek, hɨr nau netikerek. 19 *Pol ketpor hɨr yaain, ketpor hɨr yaain epei au, hɨrak ketpor menmen God kekepik hɨrak kɨriakem ke mɨt ap ne weiwɨk me Isrel.

Pol kemtau hɨm me mɨt iuwe hɨrak ken wɨnak iuwe ke God

20 Pol ketpor epei au, hɨr newenɨpi niuk me God. Epei au, hɨr natɨp Pol nar ik: “Ti epei hertei mɨt ne weiwɨk me Isrel hɨr mɨt yapɨrwe nises hɨm me Krai, hɨr wen nises hɨm me Moses. 21 *Mɨt han epei nemipɨn netpor ti epei atɨp mɨt han ne weiwɨk me Isrel nau nerer wit wit ke mɨt ne weiwɨk ham, hɨr enweikɨn sip enwet hɨm me Moses, hɨr ap enrekir yɨnk ke nɨkerek nɨr, hɨr ap enises menmen haiu mɨt ne weiwɨk me Isrel in misesim. 22 Maain mɨt in nanɨrtei ti hepu, te ti eriak mekam? 23 Haiu metpi menmen haiu han kitetim. Mɨtikɨt tekyaaait it et hɨrakɨt epei tatɨp God tɨmat wɨ hɨrakɨt teriuwesɨs menmen.

* 21:18 Ap 15:2, 13; Ga 1:19
16:3; Ga 2:3

* 21:19 Ap 15:12

* 21:21 Ap

24 *Ti eno etikeret yi eiriak menmen him me Moses matip te God kaktip menmen im epei au, yi yaain. Ti ewir pewek me mitik it te mitik pris kakrekyiwekitem. Epei au te hir mit enime paan kirakit. Ti eriak menmen mamir im te mit yapirwe enirtei him hir nemtewem hiram weinim, ti wen hises him me Moses. 25 *Me mit nises him me God hir ap ne weiwik me Isrel, nipaa haiu epei mewisor twei metpor hir ap enises him yapirwe nipaa Moses kewisim. Ham im keremem. Haiu han kitet hir ap nanim menmen mit newepwar menmen newet tipir em, hir ap nanim hemkre o miyak mit newers timir hemkre ap mewen au, hir ap netike mit miyapir nanriyanhis neweninem au emit.” 26 *Hir natip epei au, Pol keithis mitik it wi ham hirak keriyakit ten tiriak menmen him me Moses katip te God katip hirakit tire yaaikit. Epei au, hirakit ten winak iuwe ke God tatip mit pris me wi hirakit timat ere hirakit tire yaaikit te hirakit tatwet God menmen.

Mit ne Isrel neithis Pol kekre winak iuwe ke God

27 Maain wi hispinak wik (7) menep epei au, hiram wi mitik timat menmen hirakit tirakem hiram epei au mesi, mit han ne Isrel kerek nau provins Esia hir nan nir Pol kekre winak iuwe ke God. Hir nikiak han ke mit miyapir en neithis Pol ninap natip nar ik: 28 **“Yi mit ne Isrel. Yi eikepai. Mitik ik hirak mitik kerek kepno keprer wit wit katip mit yapirwe hir mit ne weiwik*

---

* 21:24 Nam 6:1-21; Ap 18:18   * 21:25 Ap 15:28-29   * 21:26
1Ko 9:20   * 21:28 Ap 6:13; Esi 44:7

me Isrel netike hīm me Moses, wīnak iuwe ke God hīram menmen weinīm. In ek hīrak epei keithis mītik ap ke Isrel keiyik kan kekre haau mīt narik ap te nanino nīmīn ek au. Mīt iuwe neriuwesisek, nehimītanek ne haiu mīt ne Isrel keriyen.” ²⁹ *Hīr natip menmen im nentar hīr epei nīr mītik Trofimas kitet wit Jerusalem ketike Pol te hīr han kitet Pol ketiwekhis ten wīnak ke God teit nīmīn. Pol kīriak menmen im au.

³⁰ Mīt yapīrwe neit Jerusalem en nesikyaanmi (o nesikewari) nesiuknen nan nererik neithis Pol neriyaak neiyik nen witeik. Hīr neriyaak neiyik nen witeik, mīt neiyepet weipīr ke wīnak ke God.

Mītik iuwe ke ami ke Rom keithis Pol keriyaak keiyik ken wīnak enuk

³¹ Mīt yapīrwe nererik hīr wen nanīnep Pol kaki, mīt han nen natip mītik iuwe Ofisa ke ami ke Rom nar ik: “Mīt yapīrwe neit Jerusalem hīr nenepan.” ³² Hīrak kemtau menmen im epei au, hīrak keithis mīt han ne ami ninīn naanmīpre mīt ne ami nar 100, hīr netike soldia ne ami yapīrwe nesiuknen nekiuwe nen nīr mīt en. Hīr nekiuwe nen nīr mīt en, hīr nīrek ketike mīt ne ami yapīrwe, hīr nenep Pol au. Hīr nerp neit.

³³ *Mītik iuwe ke ami kan Pol ketiwekhis katip mīt nīrak hīr nesenkekik neriuwe sen ain wik. Epei au, hīrak kitorhi kar ik: “Mītik ik hīrak keimīn? Hīrak kīriak mekam?” ³⁴ Mīt han natip hīm ham, mīt han natip hīm ham te hīrak ap kertei menmen werek kentar mīt nesikyaanmi yapīrwe te hīrak katip mīt nīrak hīr nīnanek

---

* **21:29** Ap 20:4; 2Ti 4:20   * **21:33** Ap 20:23, 21:11

neiyik nanino winak ke ami kir. ³⁵ Hir neiyik nen ere nipiun lata me winak, mit ne ami ninanek nau niu nentar mit nesikeyaanmi (o nesikewari) yapirwe nanri Pol kaknen te hir nankip. ³⁶ *Hir nisesik ninap natip nar ik: “Yi eikip kaki.”

Pol katip mit kenmak hirak kiriak menmen

³⁷ Hir neit Pol nanrik nanino nimin ein, Pol katip mitik iuwe ke ami keriuwe him Grik ketpwek kar ik: “Hi hanhan hetput menmen hiram werek?” Mitik iuwe eik ketpwek kar ik: “Ti harkeik te ti hertei him Grik? ³⁸ *Hi han kitet ti mitik ke Isip kerek nipaa ein kari han ke 4,000 mit te hir netike gavman ne Rom nare naninepan hir neit hine me his, yipo henmik nirir nen wit tenhaan weinim.” ³⁹ Pol kewenhi kar ik: “Hi au. Hi mitik ke weiwik me Isrel, miye wina weit wit Tasas ke provins Silisia, hi mitik ke wit niuk mirak iuwe. Ti ewisa hi etip mit menmen mai o au?” ⁴⁰ Hirak kewenhi te Pol kerp kentir leta kikiamhis keweni ketpor kar ik: “Eikintip.” Hir nekintip, te hirak ketpor keriuwe him me mit ne Isrel.

22

¹ Hirak ketpor kar ik: “Nai yinan mit iuwe, mit nai ne watiu, yi eiyimtau him hi hetpiyem te yi ap aitip hi hahi.” ² Hir nemtau Pol ketpor keriuwe him mir Hibru, hir nekintip wire wire te Pol wen ketpor kar ik: ³ * “Hi hetpi werek. Hi ke weiwik me Isrel, miye pai wina weit wit Tasas ke provins Silisia te hi han hau in ere hi iuwe. Mitik iuwe

* **21:36** Lu 23:18; Ap 22:22   * **21:38** Ap 5:36-37   * **22:3** Ap 5:34; Ro 10:2

niuk m̄rak Gameliel keteikno menmen markeik te hi hises h̄m me Moses kerek n̄paa maamrer nai nisesim. Hi hises menmen im hises God iuwe har ke yi m̄t in yi yisesim. ⁴ *Hi hewaank m̄t enipi h̄r naa nentar h̄r nises h̄m me Krai. Hi esenkek his h̄t me m̄t miyap̄r hat̄p m̄t plisman h̄r new̄ri nekre w̄nak enuk. ⁵ M̄t̄ik iuwe pris kin̄n naanm̄pre m̄t pris han h̄rak ketike m̄t iuwe ne kaunsil h̄r nanwepyap̄r hi hat̄p werek. N̄paa h̄r neweto t̄wei h̄r newis̄k ken m̄t han ne weiw̄k maiu neit Damaskas te hi epei hen en eh̄this m̄t miyap̄r kerek nises h̄m me Krai, hi hesenkeki heriyei heri hen Jerusalem te m̄t iuwe en nan̄p.

Pol kat̄p m̄t karkeik h̄rak kises h̄m me Krai

⁶ “Hi wen hepno menep Damaskas wepni kau n̄m̄niuwe, wasenum si meke nepni man m̄r mewenk̄ka. ⁷ Hi henkew̄n h̄waai t̄ hi hemtau h̄m ke m̄t̄ik ketpo, ‘Sol, Sol ti henmak te ti herewaank?’ ⁸ Hi p̄ke hit̄wekhi, ‘M̄t̄ik Iuwe ti keim̄n?’ H̄rak kar ik: ‘Hi Jisas ke Nasaret kerek ti herewaank.’ ⁹ M̄t nan netikewa n̄r si te ap nemtau h̄m ke m̄t̄ik werek werek au.

¹⁰ “Hi hit̄wekhi har ik: ‘M̄t̄ik Iuwe ti hanhan hi eriak mekam?’ H̄rak kar ik: ‘Ti ekrit eno wit Damaskas. Ti eh̄t ein te m̄t̄ik kaknen kak̄tput menmen God kak̄him̄tanem ti eriakem.’ ¹¹ Hi ap h̄r ein ein hentar si epei m̄r iuwe hi nanam̄r toto te m̄t nan netikewa netauhis neriya haiu mariyan men Damaskas.

¹² “M̄t̄ik hak kau en niuk m̄rak Ananias. H̄rak m̄t̄ik yaaik kises h̄m me Moses te m̄t

---

* 22:4 Ap 8:3, 22:19

yapirwe ne weiwik maiu ein hir han kitet natip hirak yaaik. ¹³ Mitik ik kan kerp kerepta ketpo kar ik: ‘Kai yinak Sol, ti pike ehir ein ein.’ Hirak katip epei au, wasawas hi hir ein ein te hi hirek. ¹⁴ Hirak ketpo kar ik: ‘Mitik Iuwe God ke maamrer naidu hirak kehimitenut te ti ertei menmen hirak hanhan kakriakem, kehimitenut ti hir Mitik Yaaik kerek kiriak menmen me God, ti epei hemtau hirak ketput keriuwe him mirak. ¹⁵ Maain ti eno etip mit miyapir yapirwe ewepyapir menmen ti epei hemtewem epei hirem. ¹⁶ *In ek ti ap ehu au emit! Ti ekrit te hi ekirit. Ti enine Mitik Iuwe God ehitiwekhi te hirak kakisak menmen enum ti hiriakem.’

God kehimitan Pol kaktip mit ap ne Isrel him yaaim me Kraiss mamno mit ap ne Isrel

¹⁷ ‘Hirak ketpo epei au, hi pike hen wit Jerusalem. Hi heit winak iuwe ke God in hi hitehi God menmen. Hi hitehi God menmen, hi hepu hi hir menmen mar ke hi hityak, ¹⁸ *Mitik Iuwe Kraiss ketpo kar ik: ‘Ti ekrit waswas enaaiwir wit Jerusalem entar mit miyapir in ap enimtau him ti etporem me hi.’ ¹⁹ *Hi pike hetpiwek har ik: ‘Mitik Iuwe, hir epei nertei hi epei hen herer wit wit winak mit nererik nekine him me Moses nekrerem, hi hen en heithis mit miyapir hir nises him mit, hi hanip. ²⁰ *Nipaa mit nenep mitik kewepyapir him mit niuk mirak Stiven hi herp menep atip hiram yaaim te hir nakip kaa. Hi hetenen laplap saket me mit hir newir nan nakip.

---

* **22:16** Ap 2:21; Ro 10:13   * **22:18** Ap 9:29-30   * **22:19** Ap 8:3, 26:9-11   * **22:20** Ap 7:58, 8:1

Hi etpor menmen mit h̄ir en̄mtewem.’ 21 *Au, Krais p̄ike ketpo kar ik: ‘H̄iram menmen wein̄m. H̄ir ap te nan̄mtau h̄im mit au. Ti eno entar hi eriuwetit ti eno yan̄m̄in ewepyap̄ir h̄im mai mamno m̄it ap ne weiw̄ik me Isrel.’ ”

M̄it̄ik iuwe ke ami naan̄m̄pre Pol

22 *M̄it yap̄irwe ein nemtau Pol ere h̄irak kat̄ip menmen me h̄irak kewepyap̄ir h̄im me m̄it̄ik iuwe kat̄ip m̄it ap ne weiw̄ik me Isrel ketporem. H̄irak ketpor menmen im, h̄ir han enuk n̄inap h̄im iuwe nar ik: “Yi eik̄ip eki. Yi ap eiwis̄ik kaku t̄i au ek̄it!” 23 H̄ir n̄inap newep laplap m̄ir neteik̄in h̄ir han enuk w̄isenuk new̄ir toni waniu (o win) men niu. 24 H̄ir new̄ir toni waniu (o win) men niu, m̄it̄ik iuwe ofisa ke ami kat̄ip m̄it n̄irak neithis Pol neriyaak neiȳik nan̄ino n̄im̄in, h̄ir nank̄ip nanriuwe n̄ip̄in ere h̄irak kakwepyap̄iri nenmak te m̄it ne Isrel en n̄inap nesiuwe h̄im marim. 25 *H̄ir net̄iwekhis neriyaak neiȳik nen nesen̄k̄ikwek his m̄irak te h̄ir nank̄ip. H̄ir nesenkek his m̄irak nank̄ip, Pol kat̄ip m̄it̄ik kerek naan̄m̄pre 100 m̄it ne ami kit̄iwekhi kar ik: “H̄im m̄it iuwe ne Rom h̄ir newis̄im mat̄ip h̄iram yaaim te m̄it nan̄nep m̄it̄ik kerek keit̄iwei yaan mewik kar ke m̄it ne wit Rom, te h̄ir newis̄ik ken w̄inak ke masistret wen au, h̄irak ap kat̄ip h̄irak enuk au?”

26 M̄it̄ik ik kemtau h̄im im Pol ketp̄iwekem epei au, h̄irak ken k̄ir m̄it̄ik iuwe k̄irak h̄irak ofisa ke ami ketp̄iwek kar ik: “Ti h̄ir̄ak menmen enum. M̄it̄ik eik e h̄irak ketenen t̄iwei yaan mewik k̄ire

* 22:21 Ap 9:15, 13:2 * 22:22 Ap 21:36 * 22:25 Ap 16:37

mítik ke Rom.” ²⁷ Hírak katíp epei au, mítik iuwe ofisa ke ami kan kíř Pol kitíwekhi kar ik: “Ti etpo ti hetenen tíwei namba mewik kar ke mít ne Rom o au?” Pol kar ik: “O, hi hetenen tíwei har ke mít ne Rom.” ²⁸ Mítik iuwe ofisa eik ketpíwek, “Hi epei hewír pewek yapířwe te hi heit tíwei yaan mewik híram matíp hi híre mítik ke Rom.” Pol kar ik: “Miye wina te hi híre mítik ke Rom hentar miye haai híř netenen tíwei namba mewik híř níře mít ne Rom.” ²⁹ *Wasenum mít kerek nankíp nanitíwekhi menmen híř níříř noknínan nenpín nekeipníwek. Mítik iuwe ofisa eik kínaain kentar hírak kertei Pol ketenen tíwei kar ke mítik ke Rom, hírak kesak híř lo me Rom hírak epei kesenkekik keriuwe sen. Mít iuwe ne Rom neri-uwesís mít nanríak menmen im me mít ne Rom. ³⁰ Mítik iuwe ofisa hanhan kertei werek menmen mít ne Isrel híř nesiuwe híř Pol, te wí ham hírak katíp mít nířak nenke sen me Pol, hírak kesiuwe mítik ken katíp mít iuwe pris netike mít han en ne kaunsil nanrerik nanu. Epei au, hírak keithis Pol keiyík ken kewisík kerp nínaan me mít ne kaunsil ketpor menmen.

23

Pol katíp híř mířak men mít ne kaunsil

¹ *Pol kerp kírapít mít ne kaunsil ketpor kar ik: “Nai yinan. Hi hertei hekre han kai menmen me God hi híříakem hi hisesim nířpaa ere in híram yaaim.” ² *Hírak katíp epei au, mítik iuwe pris kinín nanmířpre pris han níuk mířak Ananaias

---

* **22:29** Ap 16:38   * **23:1** Ap 24:16   * **23:2** Jo 18:22-23

katip mit nerp menep Pol niwaai his nesiuwek him nentar hirak katip enum. ³ *Pol ketpiwek kar ik: “Maain God kakitep ti hire nu mit newis pen kolta mewik te hiram nepei mesine meit nimin. Ti hau en skelim hi heriuwe him lo me Moses, te ti au heweikin sip hewet him me Moses ti hetip mit naniyep.”

⁴ Mit kerek nerp menep Pol netpiwek nar ik: “Ti atip enum me mitik pris iuwe ke God.”

⁵ *Pol katip kar ik: “Hi hertei hirak mitik iuwe pris te hi ap hetpiwek har ek au. Him me God matip mar im: “Yi mit ap eitip enum me mit hir ninin naanmipri.”

⁶ *Pol epei kertei mit han ne kaunsil hir nises him me mit Sadyusi, mit han au hir nises him me Farisi. Hirak kertei menmen im te hirak katip kar ik: “Nai yinan. Hi mitik ke Farisi, hi nikan ke mitik ke Farisi. Petepin mit neriya hi herp ninaan me kaunsil hentar hi han kitet mit epei naa maain nanikrit nanu nanit.”

⁷ Hirak katip epei au, mit ne Farisi netike mit ne Sadyusi nenehan nenterim te hir newep nau nimin pinan hasini pinan hasini. ⁸ *(Mit ne Sadyusi han kitet mit naa hir niwaai hei, maain pike nanikrit nanu au, herwe o ensel hiram mepu au nemipin. Mit ne Farisi han kitet mit nanikrit, ensel netike herwe hir nepu. Nemipin au.) ⁹ *Hir mit wen natipan nenehan ere wisenum, mit ne Farisi han kerek newepyapir him me Moses hir nerp natip nesiuwe him nar

---

* **23:3** Mt 23:27   * **23:5** Eks 22:28   * **23:6** Ap 4:2, 24:15, 21, 26:5   * **23:8** Mt 22:23   * **23:9** Ap 25:25

ik: “Haiu han kitet mitik ik hirak yaaik. Haiu han kitet herwe o ensel epei kan ketp+wek menmen.”

¹⁰ Hir nenehan ere wisenum te mitik iuwe ofisa ke ami han kitet hir nanri Pol kaktin yinak yinak te hirak keriuwet mit narak newep mit nen net+wekhis neiyik nanino winak ke gavman kirak.

¹¹ *Witaan, Mitik Iuwe Kraiss kan kerp menep Pol ketp+wek kar ik: “Ti han tokik ehu. Ti epei hewepyap+ir him mai heit Jerusalem, te ti eno wit Rom eriakem empar kerekek.”

Mit nimenip+n natipan naninep Pol

¹²⁻¹³ Wanewik, mit han ne weiwik me Isrel nererik nimeyip+iran natipan naninep Pol. Mit in nererik nriak menmen im hir nin+n 40 mit. Hir mit nesiyeahan menmen o tipar ere hir naninep Pol neiyik nanwen han te hir nanim. ¹⁴ Epei au, hir nen nir pris iuwe netike mit iuwe ne kaunsil netpor nar ik: “Haiu epei mesinehan menmen o tipar ap mamim ere haiu mamnep Pol. ¹⁵ *Te yi eitike mit ne kaunsil eiriuwet mitik kaktip mitik iuwe ofisa ke ami ke Rom kak+this Pol keiyik kaknen in. Yi eimit+wekp+n yi eiy+tp+wek yi hanhan yay+mtau him meiyam me Pol. Au, haiu epei memeryi+wek mamkip hirak wen kaknen in.”

¹⁶ Pol nikan suware kirak epei kemtau menmen me mit hir nimenip+n naninep Pol te hirak ken winak ke mitik iuwe ofisa ke ami katip Pol em. ¹⁷ Hirak ketp+wek epei au, Pol kenine mitik iuwe kin+n naanm+pre 100 mit soldia ne ami,

---

* 23:11 Ap 18:9, 19:21, 27:24, 28:16, 23   * 23:15 Ap 25:3

h̄rak ketp̄wek kar ik: “Eh̄t pip̄iak ik eiȳk eno m̄tik iuwe ofisa kit. H̄rak kak̄tp̄wek menmen.”

¹⁸ H̄rak kat̄p̄ epei au, m̄tik keiȳk ken m̄tik iuwe k̄rak ketp̄wek kar ik: “M̄tik kek̄re w̄nak enuk Pol ken̄nau kitauhi hi heit pip̄iak ik e eiȳk enen ekrit ek̄ntar h̄rak kak̄tput menmen.”

¹⁹ H̄rak ket̄wekhis keiȳk ken haau wein̄m, h̄rak̄it tekiyak̄it tau, h̄rak kit̄wekhi kar ik: “Ti are etpo mekam?”

²⁰ H̄rak pip̄iak ketp̄wek kewen̄wekhi kar ik: “M̄t iuwe ne kaunsil nat̄p̄ h̄rak werek te h̄r nanituthi teipmen ti eh̄this Pol eiȳk eno w̄nak ke kaunsil, h̄r nemip̄n nat̄p̄ h̄r hanhan nemtau h̄m meiyam me Pol.

²¹ Ti ap emtau h̄m m̄r entar m̄t nin̄n 40 m̄t nesiyehan menmen o t̄par ap nan̄m ere h̄r nank̄p̄ kaki. H̄r nemer̄r ere ti etpor te ti eiȳk enen.”

²² H̄rak ketp̄wek epei au, m̄tik iuwe ofisa ke ami ketp̄wek kar ik: “Ti ap et̄p̄ m̄tik hak ti epei han hetpo menmen im.” H̄rak ketp̄wek epei au, h̄rak keriuwetek ken.

M̄tik iuwe ofisa keriuwet Pol ken m̄tik iuwe gavman Filiks

²³ H̄rak keriuwetek ken, h̄rak ken̄ne m̄tik̄it wik h̄rak̄it kepten tin̄n naanm̄pre 100 m̄t ne ami, h̄rak ketp̄wek̄it kar ik: “Yi eiȳt 200 m̄t soldia neke t̄i h̄r netike 200 m̄t nemer̄r yipo h̄r netike 70 m̄t ne ami nau hos, h̄r nan̄t menmen nan̄maniyem, h̄r nan̄no nan̄this Pol neiȳk nan̄no. Me w̄taan h̄r nan̄this pol kaktike menmen neiȳm nan̄no wit Sisaria. ²⁴ Yi eiri hos keiyak te Pol kakwik, yi naanmampr̄wek eiȳk (o eirik) eino ere eipiun m̄tik iuwe gavman Filiks.”

25 Hĭrak ketpĭwekĭt epei au, hĭrak ken kewis tĭwei mar im:

26 “Hi Klodias Lisias hi hewis tĭwei ik ken ti Filiks ti mĭtĭk iuwe ke gavman hinĭn naanmĭmpre mĭt. Ti yaaik. 27 *Mĭt ne weiwĭk me Isrel neiyewo mĭtĭk ik nare nankĭp. Hi hemtau hĭrak kĭre mĭtĭk ke Rom te hi hetike mĭt ne ami nai men mekepik meriyaak meiyĭk men. 28 *Hi hanhan hertei werek nenmak te hĭr nesiuwe hĭm te hi heiyĭk hen wĭnak ke kaunsil kĭr. 29 *Hi han wĭnak ke kaunsil kĭr, hi hemtau hĭrak ap kĭrĭak menmen mei te hĭr nankĭp kaki o nanwisĭk kekre wĭnak enuk. Menmen hĭr nesiuwek hĭm nesiuwerem hĭram menmen me hĭm lo me Moses hĭr nisesim. 30 *Mĭtĭk hak kan ketpo mĭt han ne weiwĭk me Isrel nimenĭpĭn natĭpan te hi han kitet hi esiuwerek aknen ekrit. Hi epei hatĭp mĭt kerek nesiuwek hĭm menmen hĭr nanĭno nanĭrp ninaan mit nanriuwe hĭm.”

31 Hĭrak kewis tĭwei epei au, mĭt ne ami nises hĭm mĭrak. Hĭr neithis Pol neiyĭk ne wĭtaan nen ere nĭpiun wit Antipatris. 32 Wanewik, mĭt ne ami kerek neke tĭ hĭr pĭke nan wĭnak ke mĭtĭk iuwe ofisa ke ami, hĭr newis mĭt nau hos neithis Pol neiyĭk nanĭno Sisaria. 33 Hĭr neiyĭk nen Sisaria newet mĭtĭk iuwe ke gavman tĭwei, hĭr neithis Pol ken his mĭrak. 34 Mĭtĭk iuwe ke gavman kekine tĭwei kitehi Pol kar ik: “Ti ke provins ke nein?” Pol ketpĭwek “Hi provins kai Silisia.” Hĭrak kemtau hĭrak ke provins Silisia, hĭrak ketpĭwek kar ik: 35 “Maain mĭt

---

* 23:27 Ap 21:30-33, 22:25-27 * 23:28 Ap 22:30 * 23:29 Ap 18:14-15 * 23:30 Ap 24:5-8

nesiuwe h̄im nan̄inen, te hi emtau h̄im mit entar hi naanm̄impre m̄it ne Silisia ere in.” H̄irak kat̄ip epei au, h̄irak kat̄ip m̄it h̄ir naanempre Pol newis̄ik kekre w̄inak iuwe n̄ipaa m̄it̄ik iuwe Herot kewik h̄irak w̄inak enuk ke gavman.

24

M̄it iuwe ne Isrel nesiuwe h̄im Pol

¹ W̄i hisp̄inak (5) epei man men, m̄it̄ik iuwe hetpris ke Isrel Ananaias, h̄irak ketike m̄it iuwe ne kaunsil en h̄ir netike m̄it̄ik niuk m̄irak Tetalas kerek kertei lo me m̄it ne Rom h̄irak k̄ikaap m̄it ne Isrel h̄ir nisesim te h̄ir nesiuwe h̄im m̄it neit ninaan me m̄it iuwe masistret h̄ir nan Sisaria. H̄ir nan Sisaria, h̄ir nen n̄ir m̄it̄ik iuwe ke gavman Filiks te h̄ir nesiuwe h̄im Pol. ² M̄it̄ik iuwe kari Pol h̄irak kan te m̄it̄ik iuwe ken̄ine Tetalas. H̄irak ken̄ine Tetalas, h̄irak kesiuwe h̄im Pol kar ik: “Ti m̄it̄ik iuwe ke gavman. Ti n̄ipaa ere in ti naanm̄iprai werek te haiu mekiyan mau meit. Ti hekepai ti henip yaaim mekreh̄ir menmen n̄ipaa haiu misesim enum merer wit wit. ³ Haiu m̄it merer wit wit han yaaik meriuwerem te haiu mat̄ip ti yaaik. ⁴ Hi h̄inapen erwit iuwe, te hi hituthi ti han tewen̄nai emtau h̄im menmen meiyam yinam haiu mam̄it̄putem. ⁵ *Haiu mertei m̄it̄ik ik h̄irak m̄it̄ik enuk kari han ke m̄it ne weiw̄ik me Isrel nau nerer wit wit te h̄ir nenehan nenepan. H̄irak m̄it̄ik iuwe kei ke m̄it kerek nises h̄im me Jisas n̄ipaa ke Nasaret. ⁶ *H̄irak kari m̄it̄ik ap ke weiw̄ik me Isrel ketikerek ten w̄inak ke God iuwe keit Jerusalem, te h̄irak ap kises h̄im me m̄it neriuwes̄is menmen im. Haiu

* 24:5 Ap 17:6 * 24:6 Ap 21:28-30

metiwekhis han kitet mewepyparek kakises lo maiu. [⁷ Au, mitik iuwe ofisa ke ami Lisias keit mit ne ami narak hirak kewep koknina wisenum keithis mitik ik kerik ken. ⁸ Epei au, Lisias katip neimn hir nansiuwek him hir aninen in enrit.] Ti itehi mitik ik ti hirekes ertei menmen yapirwe haiu mesiuwek him.”

⁹ Hirak katip epei au, mit yapirwe ne weiwik me Isrel neit ein nekepik natip nar ik: “Hirak katip werek, hirak ap kempin au.”

Pol katip mitik iuwe Filiks him mirak

¹⁰ Hir natip epei au, mitik iuwe kehish kenine Pol kaknen kaktip. Pol kan kerp katip kar ik: “Hi hertei me tito yapirwe ti naanmiprai heriuwe menmen yapirwe te hi han yaalk etput menmen eteiknut hi hirak mekam. ¹¹ *Ti itehi mit in ti hertei menmen hi hetpiyem. Me wi hiswiyen wik (12) hi han wit Jerusalem ewenipi God. ¹² Mit ne Isrel ap nira hi hetike mit han mewepnak matipan meit winak ke God ein, hi ap hari han ke mit te hir han kekrit heit winak ke God o heit witeik. ¹³ Hir ap neit mitik kiutip kira hi hirak menmen marim hir nesiuwau him.

¹⁴ * “Hi etput menmen im. Hi ewenipi niuk me Mitik Iuwe hirak God ke maamrer naiu, te hi hises him me menmen me Jisas kerek mit natip hiram enum. Hi wen hises menmen yapirwe mitik Moses ketike mit profet hir newisim mau tuiwei. ¹⁵ Hi hises menmen har ke mit in me him me God, maain mit yaain nantike mit enun pike nankrit nanu nanit. ¹⁶ *Hekrit hekrit hi

---

* 24:11 Ap 21:17   * 24:14 Ap 24:5   * 24:16 Ap 23:1

hare hiriak menmen te God ketike mit miyapir yapirwe nira natip hi yaaik.

17 **“Hi heit wit ham me tito meiyam epei au, hi heit wit Jerusalem ewet mit nai ne weiwik me Isrel pewek mei, hi are ano ewet God menmen.*

18 **Hi wen heit winak iuwe ke God ein hi hiriak menmen im me him me Moses matip hi hiriakem te God kaktip hi pike yaaik, mit han nira. Mit nau netikewa au, haiu ap mewepnak matipan au.* 19 *Mit han ne weiwik me Isrel hir ne provins Esia hir nepu winak ke God nira netauhis neriya. Mit en hir hiras eninen in nantip menmen mei meit ninaan mit te hir nansiuwau him,* 20 *o au en, ti atip mit in hir natip newepyapir menmen hir nir hi hiriakem enum me wi hi herp ninaan me kaunsil. Menmen au,* 21 **o him miutip im. Nipaa hi herp ninaan mir hi hinap hatip har ik: ‘Mit neriya heit winak ke kaunsil ik nentar hi han kitet mit epei naa pike nanikrit nanu.’”*

22 **Pol katip epei au, mitik Filiks kerek kertei werek menmen me him me Mitik Iuwe Krais, hirak ketpor kar ik: “Yi yemerir mitik iuwe ofisa ke ami kaknen te hi han kakitet menmen hi ehisesim.”* 23 **Hirak ketpor epei au, hirak katip mitik kepten ke ami kinin naanmipre 100 mit, hirak naanmipre Pol te ap keriuwesis nirak yinan naninen nanwetiwek menmen.*

Filiks kewis Pol kekre winak enuk me tito wik

24 *Maain wi ham Filiks keit mite pirak Drusila kerek pe weiwik me Isrel. Hirak kesiuwe mitik*

* 24:17 Ro 15:25-26; Ga 2:10 * 24:18 Ap 21:26-27 * 24:21

Ap 23:6 * 24:22 Ap 23:26 * 24:23 Ap 27:3, 28:16, 30

keit Pol keiyik kan, hirak ketikerep nemtau Pol katip me mit enises him me Krais Jisas. ²⁵ *Pol wen ketpor menmen me mekam yaa'im, menmen me mitik kewen han kirak ke menmen yapirwe, katip menmen me wi maain God skelim mit te Filiks kepirpir kinaain ketpiwek kar ik: "Epei werek. Ti pike eno. Maain han kai hi eninut ti etpo menmen." ²⁶ Hirak wen han kitet Pol kakwetiwek pewek hirak kaksiupanek kakwisik kakno witeik. Hirak han kitet marik te wi ham wi ham hirak keit Pol ketikerek tewepnak.

²⁷ *Pol kepu en ere tito wik epei au. Tito wik epei au, Posias Festas kekrehir ke mitik iuwe gavman Filiks. Hirak Filiks hanhan kenip mit iuwe ne Isrel han yaaik neriuwerek te hirak wen kewis Pol kekre winak enuk kepu kepeit.

25

Pol katip kar ik: "Mitik iuwe Sisa ke Rom kakimtau him mai"

¹ Mitik iuwe Festas epei kan naanmimpre provins ke Judia wi wikak keremem, ² *hirak kinaaiwir wit Sisaria ken Jerusalem, mit iuwe pris netike mit iuwe ne kaunsil nesiuwe him Pol. Hir nitehi Festas ³ *hirak kakrekiyor menmen yaa'im kakri Pol keiyik kaknen Jerusalem kakintar hir epei nimenipin naninsep Pol nanwisik yayiwe yinak. ⁴ Festas ketpor, "Mitik Pol kepu kekre winak enuk keit Sisaria. Hi hirekes menep te hi pike eno. ⁵ Yi eitip mit ni iuwe

* 24:25 Jo 16:8 * 24:27 Ap 25:9 * 25:2 Ap 24:1, 25:15 * 25:3 Ap 23:15

nanino nantikewa haiu mamno wit Sisaria. Mitik ik kiriak menmen enum te hir nansiuwek him.”

⁶ Hirak ketpor epei au, hirak wen kepu ein ere wi hispinak wikak (8) o wi hiswiyen (10) epei au, hirak pike ken Sisaria. Hirak pike ken Sisaria wi ham hirak kau winak ke gavman kerek mit nesiuwe him neitai en, hirak katip Pol eknen. ⁷ *Pol epei kan, te mit ne Isrel kerek neke Jerusalem nan, hir nerp nesiuwe him te hir ap neteikin werek werek Pol kiriak menmen enum im au. Hir nesiuwe him weinim. ⁸ Pol kikaap hirekes katip, “Hi ap hiriak menmen enum herekir him me mit ne Isrel o winak iuwe ke God keit Jerusalem o ke mitik iuwe Sisa ke Rom au.”

⁹ *Pol katip epei au, mitik Festas hanhan kiriak mit ne Isrel han yaaik neriuwerek te hirak katip Pol kar ik: “Hirak werek te ti etikewa euno wit Jerusalem te hi emtau mit nesiuwut him ein o au?” ¹⁰ Pol pike ketpiwek, “Hi herp winak ke gavman ke Rom, mit hir nemtau mit nesiuwe him menmen. In ek kerekek ti emtau him te ti etip menmen. Hi ap hiriak mit ne Isrel menmen enum au. Yi yetike mit in ne Isrel yerteiyem. ¹¹ Hi hiriak menmen enum te hi hahi ehinterim, hiram menmen weinim. Hi hahi kerekek, o au en, mit hir nesiuwe him weinim me menmen hi hiriakem, mitik ap kakriyaa kakriuweta te hi eno his mir hir naniyep hi hahi. Hi atip mitik iuwe Sisa ke Rom ekimtau him mai.” ¹² Hirak katip epei au, mitik Festas ketike mit hirak kerek nekepik neriuwe him mit iuwe ne Rom netpim, hir newepnak. Hir newepnak netpim nepei au,

* 25:7 Ap 24:5-6, 13   * 25:9 Ap 24:27

h̄irak kat̄ip Pol, “N̄ipaa ti hitehi m̄it̄ik iuwe ke Rom kak̄imtau h̄im mit, te in ek haiu mat̄ip ti eno Rom eh̄irek.”

Festas kitehi m̄it̄ik iuwe Agripa ke Pol

¹³ Maain wenke ham, m̄it̄ik iuwe gavman Agripa ketike yenten p̄irak Benaisi nan wit Sis-aria nan̄r Festas nan̄tp̄iwek h̄ir han yaaik h̄irak kan kau en. ¹⁴ *H̄ir nepu en w̄i meiyam, Festas kat̄ip Agripa menmen me Pol. H̄irak ket̄p̄iwek kar ik: “M̄it̄ik kiut̄ip keit in kerek n̄ipaa h̄irak m̄it̄ik Filiks kewis̄ik kekre w̄inak enuk. ¹⁵ **Hi hen wit Jerusalem, m̄it̄ iuwe pris ne Isrel netike m̄it̄ iuwe ne kaunsil nesiuwek h̄im nitauhi te hi at̄ip h̄irak kaki. ¹⁶ Te hi het̄por gavman me Rom ap neriuwet m̄it̄ik kakno his ke m̄it̄ nank̄ip ere m̄it̄ nin̄n nansiuwe h̄im nan̄t̄ ninaan me m̄it̄ik h̄irak kak̄ikaap h̄irekes kakt̄ip h̄im.

¹⁷ “H̄ir epei nan in hi ap hemer̄r w̄i yap̄rwe au. W̄i ham epei au, hi hen w̄inak ke gavman hemtau h̄im m̄ir, hi hat̄ip m̄it̄ nai neithis Pol h̄irak kan. ¹⁸ *M̄it̄ kerek hanhan nesiuwe h̄im h̄ir nekrit te h̄ir ap nesiuwe h̄im me menmen enum mar ke hi han kitet nansiuwerem au. ¹⁹ H̄ir netikerek nat̄ipan nenehan me menmen me h̄im lo me Moses kerek h̄ir nisesim, h̄iram metike h̄im me m̄it̄ik niuk m̄irak Jisas n̄ipaa kaa. Au, Pol kat̄ip h̄irak kekrit kepu. ²⁰ *Hi ap han kitet werek werek te hi hises menmen im te hi hitehi Pol h̄irak werek kakno wit Jerusalem haiu mam̄imtau h̄im m̄it̄ nesiuerem mam̄it̄ en. ²¹ Au, Pol kat̄ip h̄irak hanhan m̄it̄ik iuwe Sisa

* 25:14 Ap 24:27   * 25:15 Jo 5:28-29   * 25:15 Ap 25:1-2

* 25:18 Ap 18:15   * 25:20 Ap 25:9-12

ke Rom kakimtau h̄m m̄rak, h̄rak kaku w̄nak enuk te haiu naanm̄prewek. H̄rak kat̄p epei au, hi hat̄p m̄t naiu h̄r naanemp̄rewek ere hi esiuwerek kakno m̄t̄k iuwe keit Rom.” ²² H̄rak kat̄p epei au, m̄t̄k Agripa kat̄p Festas, “Hi h̄rekes emtau h̄m m̄rak.” Festas kewenhi kar ik: “Teipmen, ti emtau h̄m m̄rak.”

²³ *H̄rak̄it tat̄p epei au, wanewik m̄t̄k Agripa ketike Benasi h̄r neses nan, m̄t yap̄rwe newen̄pi niuk neriuwe menmen h̄r nerekiyorem. H̄r nan netike m̄t iuwe ne ami, m̄t iuwe ne wit, h̄r nan nau w̄nak kerek m̄t nererik nemtau h̄m. Epei au, Festas kat̄p m̄t n̄rak h̄r nan̄no nan̄th̄is Pol neiȳk nan̄nen. H̄r neiȳk nan epei au, ²⁴ *Festas kat̄p kar ik: “M̄t̄k iuwe gavman Agripa ti hetike m̄t yap̄rwe yan yayu in yetikewa. Yi ȳr m̄t̄k ik kerek m̄t yap̄rwe ne Isrel neit in netike m̄t ne Judia neit Jerusalem, h̄r nesiuwek h̄m. H̄r n̄nap nat̄p nar ik: ‘Haiu m̄napen h̄rak kaku. Yi eik̄p kaki.’” ²⁵ Hi hemtau h̄m m̄r te hi ap hemtau menmen h̄rak k̄rīakem te h̄rak kaki kak̄nterim au. H̄rak kitehi m̄t̄k iuwe Sisa ke Rom kakimtau h̄m m̄rak hi han kitet hi esiuwerek kakno. ²⁶ In ek hi ap ertei h̄m enum me m̄t̄k ik hi ewis t̄wei mamno m̄t̄k iuwe ke Rom te hi het̄wekhis kan kerp ninaan me ti m̄t̄k Agripa ti hetike yi m̄t yap̄rwe te yi eiȳmtau h̄m m̄rak yi eikepaa te hi ewis menmen t̄wei esiuwerem mamno. ²⁷ Menmen im hi han kitet h̄ra enum. Hi esiuwe m̄t̄k ke w̄nak enuk kakno m̄t̄k iuwe Sisa ke Rom te hi ap ewis menmen enum h̄rak k̄rīakem mau

---

* **25:23** Mt 10:18; Mk 13:9   * **25:24** Ap 22:22, 25:2, 7

t̄iwei hi ewisim h̄iram enum.”

26

Pol kat̄ip Agripa h̄im m̄irak

¹ M̄it̄ik Festas kat̄ip epei au, m̄it̄ik Agripa kat̄ip Pol kar ik: “Hi hetput ti hat̄ip ekaap h̄irekes.” Pol k̄ik̄iam his kat̄ip m̄it kar ik:

² “M̄it̄ik iuwe Agripa. Hi han yaaik hentar petepin hi herp ninaan mit hat̄ip h̄im ekaap h̄irekes me menmen m̄it ne Isrel nesiuwau h̄im.

³ Hi han yaaik iuwe hentar ti hertei werek werek menmen haiu m̄it ne Isrel misesim. Ti hertei markeik te haiu m̄it han kitet h̄im ham, m̄it han au, han kitet h̄im ham, te hi hituthi ti ap han ekiteta waswas au. Ti emtau h̄im mai.

⁴ “M̄it yap̄rwe ne Isrel nertei menmen yap̄rwe hi h̄ir̄iakem n̄ipaa hi kike ere in, me w̄i hi hepu wit kerek miye wina weitai metike w̄i hi hepu Jerusalem. ⁵ *N̄ipaa ein h̄ir nerteiya te h̄ir han k̄ir h̄ir netputem. H̄ir nertei n̄ipaa hi hises menmen me Farisi, menmen im h̄iram min̄in menmen ham haiu m̄it m̄ir̄iakem haiu misesim mewen̄ipi niuk me God meriuwerem. ⁶ *In ek hi herp in m̄it nesiuwau h̄im nentar hi han kitet God kak̄ikaap haiu m̄it kak̄ir n̄ipaa h̄irak kat̄ip maamrer nau em. ⁷ M̄it ne weiw̄ik hiswiyen wik (12) me Isrel h̄ir w̄itaan wanewik newen̄ipi niuk me God nemer̄ir m̄it̄ik kaknen kak̄ikaap haiu m̄it kak̄ir n̄ipaa God ketpim. M̄it̄ik iuwe Agripa, m̄it ne Isrel nesiuwau h̄im nentar hi hises h̄im me m̄it̄ik kerek kak̄ikaap haiu m̄it ne Isrel. ⁸ Yi m̄it

---

* 26:5 Fl 3:5-6 * 26:6 Ap 23:6, 28:20

ne weiwik me Isrel, yi yenmak te yi ap han ekitet God kikian mit nipaa naa?

⁹*“Nipaa hi han kitet hi hises menmen yaaim hi hirak menmen yapirwe te hi hewaank menmen me Jisas ke Nasaret kerek mit nisesik. ¹⁰ Hi hirak menmen im heit Jerusalem. Mit iuwe pris newenhi te hi eno ewis mit yapirwe nekre winak enuk. Maain mit ne kaunsil natip hir nani, hi hewenhi hatip hiram yaaim te hir nani. ¹¹ Wi yapirwe hi hirak mit enum nanip nekre winak ke mit ne Isrel hir nererik nekine him me Moses neitai. Hi are enipi hir enweikin sip enwet him me Krais. Hi han enuk wisenuk heriuwerei te hi hen wit yanimin enip.

Pol katip Jisas kari han kirak hirak kisesik

¹² “Me menmen im hi hen wit Damaskas. Hi hetenen tiwei me mit iuwe pris natip hiram yaaim te hi eno ein ari mit nises him me Krais. ¹³ Hi hitet yayiwe hepno hepno ere wepni kan kau nimniuwe hi hir menmen mire si iuwe minin wepni hiram meke nepni man mir meweiknina hetike mit kerek nan netikewa. ¹⁴ Haiu yapirwe menke miwaai ti, hi hemtau him ke mitik ketpo keriuwe him me mit ne Isrel netpim, hirak katip kar ik: ‘Sol, Sol henmak te ti herewaank? Ti hire bulmakau kewir hit kenep paap tiknuk ke mitik kirak ti hewaank hirekes.’ ¹⁵ Hi hitiwekhi, ‘Mitik iuwe ti keimin?’ Hirak Mitik iuwe katip kar ik: ‘Hi Jisas kerek ti herewaank. ¹⁶ Te ti ekrit ehirp. Hi hewepyapir hirekes ti hira hentar hi hehimitenut ti eriak menmen mai. Ti eno etip mit han menmen ti epei hirem hi heteiknutem,

---

* 26:9 Ap 8:3

im metike menmen maain hi eteiknutem. ¹⁷ Hi naanmamprut te mît ne Isrel nantike mît han ne weiwîk ham hîr ap te nanitep. Hi eriuwetit ti eno mît ap ne weiwîk me Isrel. ¹⁸ *Ti etpor hîm mai hîr nanisesim nar ke mît nînapîpî hîr nesiupan nanamîr. Ti eweikîn han kîr hîr ap nises menmen enum mîr toto au. Hîr nanises menmen yaaim me God mîre wepni kîr. Hîr nanînaaiwîr Seten hîr nanises God te hîr enisîsa hi ahîsak menmen enum mîr hîr nîrîakem te God kaknîpi hîr nanu nîmîn ke mît God kehîmîteni hîr nîrak.’

Pol katîp Agripa menmen hîrak kîrîakem.

¹⁹ “Mîtik iuwe Agripa, hi epei hîr menmen im meke wit ke God man te hi ap eweikîn sip ewet hîm im. ²⁰ *Au, hi hinîn hewepyapîr menmen im heit wit Damaskas ketike wit Jerusalem. Epei au, hi hen herer wit wit kerek mît ne Isrel newi, wit im metike wit mît ap ne weiwîk me Isrel newim. Hi hatîp mît hîr enweikîn sip enwet menmen enum enises God, hîr enrîak menmen yaaim neteikîn mît hîr epei neweikîn sip newet menmen enum. ²¹ *Mît ne weiwîk me Isrel nitauhi hi heit wînak iuwe ke God hîr naniyep nentar hi hîrîak menmen im. ²² *Te God epei kekepa nîpaa ere petepin in ek, te hi herp in hatîp hîm yaaim mamno mît yapîrwe, hîr niuk mîr iuwe, hîr mît au weinîn. Menmen hi hetpim hîram menmen keremem nîpaa mît profet netike mîtik Moses katîp hîram mannen. ²³ *Hîr

* **26:18** Ais 35:5, 42:7, 16; Ef 2:2; Kl 1:13; Ap 20:32

* **26:20** Mt

3:8 * **26:21** Ap 21:30-31

* **26:22** Lu 24:44-47

* **26:23** 1Ko

15:20

natip mitik God kehimitanek kaknen kakikaap haiu mit, hirak kaki maain God kakikaak hirak kakikrit kakinin mit yapirwe ne weiwik me Isrel, mit au ne weiwik ham, God kaktorhis hir nanu werek werek. Him yaaim im hiram mre si mamkaap mit nanir ein werek werek, hiram mamkaap mit nertei werek menmen yaaim God kiriakem.”

Pol katip kari han ke Agripa te hirak kakises him me God

²⁴ Pol wen katip menmen im, mitik Festas kinaap ketpiwek kar ik: “Pol ti hetaritari! Menmen yapirwe ti hen skul herteiyem hiram menipit ti enuk han ken sip.” ²⁵ Pol ketpiwek, “Mitik iuwe, hi ap hetaritari au. Menmen hi hetpim hiram him yaaim me mitik kertei werek kerekek. ²⁶ *Mitik iuwe Agripa, hi ap hinaain hetput menmen im hentar ti hertei menmen im. Ti hertei menmen im hentar menmen im epei man meit wit kike au, man meit wit iuwe mit yapirwe nirem. ²⁷ Mitik iuwe Agripa ti hises him me mit profet? Hi epei hertei ti hisesim herteiyem mekre han.” ²⁸ Mitik Agripa keremirwek him ketpiwek kar ik: “Me wi im ti han kitet ti ari han kai te hi ehises him me Jisas Krai?”

²⁹ Pol ketpiwek, “Me wi in ek o maain, hi hitehi God te ti hetike mit yapirwe nau in nemtau him mai yi eiyises him yaaim me Krai te yi eiyir ke hi te hi ap hanhan sen mewi mpre hiram miwaai his mai.”

³⁰ Pol katip epei au, mitik iuwe Agripa ketike mitik gavman Festas, ketike Benasi wetike mit

---

* 26:26 Jo 18:20

yapirwe nır nekrit nanıno witeik. ³¹ *Hır nekrit nanıno witeik, hırakit tatıpakıt tar ik: “Mıtık ik ap kırık menmen enum te hırak kaku winak enuk o kaki au.” ³² *Agripa katıp Festas kar ik: “Mıtık ik ap kitehi mıtık iuwe Sisa kakımtau him mırak te ti esupanekekakno.”

27

Mıt neithis Pol neyık nan newisık kau sip kakno wit iuwe Rom

¹ *Me wi hır mıt iuwe ne gavman han kitet natıpan haiu mamu sip manno Itali, hır neithis Pol ketike mıt han nekre winak enuk hır newet mıtık kepten niuk mırak Julias newetıwek enun in. Julias hırak kepten naanmımpre 100 mıt ne ami hır soldia kerek mıt nenewor “Mıt ne mıtık iuwe Sisa ke Rom.” ² *Haiu mıt men mau sip me wit Adramitiam, menep te hıram mınaaiwir Sisaria mamno mamrer wit wit me wan me provins Esia. Haiu mau en epei au, hıram merekir wan men. Mıtık niuk mırak Aristakas ke wit Tesalonaika ke provins Masedonia hırak ketikewai mau sip men. ³ *Wi ham haiu mıpiun wit Saidon. Julias hırak kırık Pol yaaik kewisık ken kakır nırak yinan te hır enwetıwek menmen mei te hırak kau sip werek werek kakno. ⁴ Haiu mınaaiwir Saidon men Saıpras. Nıme mınıu man mewep te haiu merekir wan men yinak in me Saıpras kerek nıme ap mınıu meitai au.

---

* 26:31 Ap 23:29; 25:25   * 26:32 Ap 25:11   * 27:1 Ap 25:12

* 27:2 Ap 19:29   * 27:3 Ap 24:23

⁵ Haiu merekir wan meperp provins Silisia ketike Pamfilia ere m̄piun wit Maira keit provins Lisia.

⁶ Haiu meit ein, m̄t̄ik kerek naanm̄pre 100 m̄t̄ ne ami k̄nk̄at̄in sip ham ere k̄r miut̄ip me wit Aleksandria mamno Itali. H̄rak k̄r sip epei au, h̄rak kewisai haiu mewim. ⁷ Haiu mewim, sip merekir wan men main main me w̄ ham mentar n̄me m̄niu iuwe meiyepetai te haiu m̄rak menmen iuwe mesipat wit Naidas. N̄me meiyepetai te haiu mamno ein au, te haiu meweik̄in mekiuwe wit Krit kerek wan kimaak keketik kau n̄m̄n. Haiu mekiuwe p̄nak n̄me ap m̄niu meitai mesipat Salmoni. ⁸ Haiu men

mesur̄r menep tenhaan haiu m̄r̄ak menmen iuwe m̄piun wit niuk m̄rak “Wan yaaik sip mamno pasis” h̄rak menep wit niuk m̄rak Lasia.

⁹ Haiu mepu wit eik w̄ yap̄rwe ere w̄ kerek m̄t̄ ne Isrel n̄napen menmen han tewen̄n God kak̄isak menmen enum h̄r n̄r̄akem, h̄ram epei man men. H̄ram w̄ me hauw̄ h̄tan te wan s̄r mewen̄n iuwe, te Pol kat̄ip m̄t̄ kar ik: ¹⁰* “Yi m̄t̄, hi h̄rtei haiu mamnaaiw̄r wit ik mamno mam̄rekir wan h̄ram ap yaaim. Au, enum. Maain sip metike menmen mekrerek, wan kak̄waankem. Eim keremem au. Haiu m̄t̄ han mami.” ¹¹ Pol kat̄ip epei au, m̄t̄ik iuwe naanm̄pre 100 m̄t̄ ne ami ap kises h̄m m̄rak au. H̄rak kemtau h̄m me m̄t̄ik kerek naanm̄pre m̄t̄ bos kru n̄r̄ak menmen nau sip, h̄rak ketike m̄t̄ik kerek ketenen stia ke sip keweik̄nenik te sip mamno.

¹² Wit ik h̄rak ap wit yaaik te sip mamu in me haw̄ h̄tan, te m̄t̄ yap̄rwe nau sip hanhan

---

* **27:10** Ap 27:22

ninaaiwɪr wit nanino nerekir wan ere hɪr nɪpiun Finiks. Hɪrak wit keit Krit hɪrak yaaik ke sip mamu en mɪsawɪn te ap mɪniu au. Hɪr hanhan nanu en ere hawɪ hɪtan epei au.

Nɪme mɪniu wan kewenɪn wɪsenuk

¹³ Maain nɪme wenituk mɪniu te mɪt han kitet hɪr nanises menmen nɪpaa hɪr natɪpanem. Hɪr nesiupan waai neriyaak kan sip hɪr ninaaiwɪr wit hɪr nesiurɪr menep تنهاان, nitet Krit. ¹⁴ Haiu mepno kike, nɪme mɪniu mɪre yuwerep meke wit Krit man. ¹⁵ Nɪme mɪniu mɪre yuwerep man kerek mɪt nenewem “No ista” hɪram menep sip te mɪtɪk ap keweikɪn stia ke sip werek werek au. Hɪram mewep nɪme ke nɪmɪn mamno au, te haiu mewisɪm meit nɪme mɪniu meriuwetem men. ¹⁶ Haiu men ere mesipat wit Koda kerek wan kimaak keketik kau nɪmɪn. Haiu mesipat Koda ke his enkik, hɪrak keiyepet nɪme kike te haiu mari bot kike kisɪsai meriyaak meriyaak ere haiu meit bot eik mewisɪk kɪwaai kentar sip, haiu mesenkekik meriuwe waai hɪrak kau keit. ¹⁷ Hɪrak kau keit, hɪr neit waai neiyɪm nemenkek sip te ap mamwep au. Hɪr ninaain sip mamno mamtɪn تنهاان me wan meperp wit iuwe Afrika mamwep te hɪr nesiupan laplap sel me sip newisɪm mɪwaai. Epei au, hɪr newis nɪme yuwerep meriuwetem men. ¹⁸ Yuwerep kɪniu wan wen kewenɪn te wanewik hɪr nenke menmen mekre sip newɪrem mekre wan. ¹⁹ Wɪ ham epei man, hɪr hɪras neit menmen yapɪrwe me sip hɪr nenkerem newɪrem mekre wan. ²⁰ Me wɪ yapɪrwe haiu ap mɪr wepni o hɪr, te nɪme

wen m̄niū w̄senum. Haiū han kitet maain haiū mami.

²¹ M̄it nau sip ap naam menmen me w̄i yap̄rwe nentar yuwerep, Pol kerp n̄im̄n ke m̄it ketpor kar ik: “Yi m̄it, n̄paa hi hetpi yi ap einaaiw̄r wit Krit te sip ap mamriwaank au. Te yi ap yemtau h̄im mai. ²² *In ek hi etpi yi han tokik eiyu. Haiū m̄it ap mami au. Sip keremem mam̄nke mam̄kre wan. ²³ Hi hertei menmen im hentar nep̄p w̄itaan God kerek hi hisesik ewen̄pi niuk m̄irak h̄irak keriuwet ensel m̄it̄k hak kan kerp menep ketikewa ketpo kar ik: ²⁴ *Pol ti ap h̄inaain au. Ti eh̄rp ninaan me m̄it̄k iuwe Sisa. God kent̄r h̄irak yaaik, h̄irak kakwis m̄it yap̄rwe nau sip netikewit h̄ir ap nani au.’ ²⁵ Yi m̄it ap ȳnaain au. Hi hises h̄im me God, hi hertei menmen mamnen mam̄r ke n̄paa h̄irak ketpewem. ²⁶ *N̄ime mamriuwetai haiū mamno sip mam̄t̄n tenhaan em̄it wit kerek wan kimaak keketik kau n̄im̄n.”

²⁷ W̄i hiswiyen tekyaaait (14) epei men, haw̄i yuwerep m̄niū man meit wan eik niuk m̄irak Edria. Me w̄i n̄im̄n h̄iram n̄ime meriuwet sip mepno, m̄it naanm̄pre sip han kitet haiū epei man menep t̄i. ²⁸ H̄ir han kitet haiū epei man menep t̄i, te h̄ir new̄r waai nesenkek nan mewik mekre t̄ipar n̄in̄n mak k̄iram, h̄iram mat̄p 40 mita kesikekre. Maain h̄ir p̄ike new̄rem h̄iram mat̄p 30 mita kesikere. ²⁹ H̄ir n̄inaain sip kerek haiū mewim mamno mamnep nan iuwe me tenhaan te h̄ir neiȳk nan iuwe tekyaaait

---

* 27:22 Ap 27:10, 31   * 27:24 Ap 23:11   * 27:26 Ap 28:1

(4), h̄ir nesenkek waai mewim, h̄ir new̄irem mekre wan m̄ikaap sip mamno main main. Epei au, h̄ir hanhan wanewik o eksiupan waswas. ³⁰ M̄it naanm̄ipre sip hanhan n̄inaaiw̄ir sip te h̄ir neit bot kike nesiuwerek kepno kentar t̄ipar h̄ir newisesik nat̄ip h̄ir nanw̄ir waai kakri paan me sip metenenim. ³¹ *Au, Pol kat̄ip m̄it̄ik kepten naanm̄ipre 100 m̄it ne ami, h̄irak ketike m̄it n̄irak kar ik: “M̄it in naanm̄ipre sip h̄ir n̄ir̄ir nan̄ino, yi yap̄irwe yayi.” ³² H̄irak kat̄ip epei au, m̄it ne ami nerekir waai metenen bot kike te h̄irak kenterer t̄ipar ken.

³³ Menep kaksiupan h̄irkiwo (o h̄ir kaa), Pol kitehi m̄it nan̄im menmen ketpor kar ik: “Yi epei yemer̄ir haw̄i yuwerep kakt̄in kak̄it me w̄i hiswiyen tekyaāit (14), yi ap yaam menmen au. ³⁴ *Hi hitihi h̄im manp yi eiȳim menmen te h̄iram mamkepi yi manpenun eiyu te yayi au. Yi eiyu werek werek.” ³⁵ *Pol kat̄ip menmen im epei au, h̄irak keit bret kitehi God h̄irak kat̄ip God h̄irak han yaaik keriuwerem kerp ninaan me m̄it. Epei au, h̄irak kaam. ³⁶ H̄irak k̄ipaam, h̄ir m̄it en han tokik nau h̄ir neit menmen meiyam naam. ³⁷⁻³⁸ Haiu m̄it mar 276 haiu mepu sip im e. Haiu m̄it maam ere werek, m̄it new̄ir wit (h̄iram m̄ire rais), h̄ir new̄irem men mekre wan te h̄ir n̄ikaap sip ap n̄imenum au.

Sip mewep meit tenhaan

³⁹ Nepei wanewik, m̄it naanm̄ipre sip n̄ir t̄i te h̄ir nep̄itari h̄ir neit neiȳn. H̄ir n̄ir wan

---

* **27:31** Ap 27:22   * **27:34** Mt 10:30   * **27:35** Mt 15:36; 1Ti 4:4-5

mire tenhaan yaaim mekrerem, te hir han kitet nanino ein neriuwet sip mamtin mamit tenhaan. ⁴⁰ Hir nirem epei au, hir neremir waai nan mewim, hiram menke mekre wan, hir nesiupan waai metenen stia. Epei au, hir nikiam laplap sel meit paan ke sip te nime mamnpep meiyim mamno tenhaan. ⁴¹ Au, sip men menep tenhaan, hiram minatin meit. Sip paan kiram minatin meit ap mepno au, te wan sir mewenin menep sip mikaru mewepim. ⁴² Mit ne ami nimenipin naninsep mit enun ne winak enuk hir hiras nipaa neriyei neri nanino Rom te hir ap nanri wan nanino tenhaan meit ti nirir nanino. ⁴³ Au, mitik kepten iuwe naanmipre 100 soldia ke ami hirak hanhan kikaap Pol te hirak keweni nirak menmen im. Hirak katip mit kerek nertei nari tipar hir nehin nripe tipar nerwak nanino tenhaan eik. ⁴⁴ *Mit han au, hir netenen nu o menmen ham me sip mewep hir nenterim nanino tenhaan. Marim haiu yapirwe men mipiun tenhaan ke pin eik.

28

Menmen Pol kirakem keit wit Molta

¹ Haiu mipiun tenhaan ke pin eik, mit han nan netpai ti ik kerek wan kimaak keketik kau nimin niuk mirak Molta. ² *Mit ne wit in nerekyai yaaim. Hawi epei kan, nime mewep te hir nimensi neriyei man menep mau si mewim. ³ Pol keit haak mei kakwisim mamwaai si, manpen asp (hirak kire manpen siurp) kerek

---

* 27:44 Ap 27:22-25   * 28:2 2Ko 11:27

kisawin kinik haak hirak ketpaan ken kentar haak miwaai si hiram sisi. Hirak ketpaan ken kenep Pol kau his mirak kemenkekik kau keit. ⁴ Mit ne wit in n+r manpen siurp (o yenmik) kemenkekhis me Pol h+r natipan nar ik: "Nipaa mitik ik kenep mitik kaa, te tipir kiau ap kak-wisik kaku au. Hirak kinin wan te in ek kaki." ⁵ *Au, Pol kemiyepep his manpen (o yenmik) kenke kekre si hirak ap kinap au. ⁶ *Mit netpepik nare te his mirak miniu o hirak kenkewin kaki. Hir netpepik netpepik, h+r ap n+r menmen mar ik nipaa au, h+r neweikin han kir natip nar ik: "Au, mitik ik hirak kire God."

⁷ Ti menep wit kerek manpen kenep Pol hiram ti me mitik iuwe naanmipre wit wan kimaak keketik kau ninin ik e niuk mirak Pablias. Mitik ik kan ketaihis keriyei ken winak kirak, te hirak naanmirei werek werek ere wi wikak. ⁸ Haiu mepu en, Pablias haai kirak kinap yink sisi kesiuwe mune kiwaai yeno. Pol ken haau kirak kitehi God ek. Kitehi God ek, hirak kewis his meterik hirak kekepik kire yaaik. ⁹ Hirak kirak menmen im, h+r mit yapirwe ne wit wan kimaak keketik h+r n+nap, h+r nan te Pol kiraki yaain. ¹⁰ Pol kiraki nire yaain, h+r newetei menmen yaaim yapirwe. Maain haiu mau sip minaiwiri h+r newis menmen yapirwe te haiu mamim me wi haiu mau sip mampino.

Haiu mepno ere mpiun Rom

¹¹ Wenke wikak epei au, haiu minaiwir wit Molta haiu mau sip me Aleksandria niuk miram

---

* 28:5 Mk 16:18   * 28:6 Ap 14:11

“T̄ipir wik.” H̄ir newis ninaan me t̄ipir m̄it nenenem “T̄ipir wik” nentar ninaan me n̄ikerek h̄irak̄it wik te t̄ipir niuk m̄irak Sus tau sip paan k̄iram. Sip im n̄ipaa haw̄i h̄itan, h̄iram mepu wit Molta. ¹² Haiu m̄inaaiw̄ir Molta epei au, haiu merekir wan men ere m̄ipiun wit Sairakyus. Haiu m̄ipiun wit Sairakyus, haiu mepu en w̄i wikak. ¹³ Haiu m̄inaaiw̄ir sairakyus mepno ere m̄ipiun wit Risiam. W̄i ham miut̄ip n̄ime m̄iniu mar ke wentuk te haiu men me w̄i wik haiu m̄ipiun wit Pyutiolai. ¹⁴ Haiu mepu wit Pyutiolai, haiu m̄ir m̄it han kerek nises h̄im me Krai. H̄ir netaihis haiu mamu mamkiteri ere w̄i hisp̄inak wik (7). Marim haiu m̄ipiun Rom. ¹⁵ M̄it kerek nises h̄im me Krai neit wit iuwe Rom h̄ir nemtau haiu mamnen, te h̄ir nen ere n̄ipiun wit ke maket ke Apias ketike wit niuk m̄irak “W̄inak Pasenda Wikak,” h̄ir newenaiyip̄ir. H̄ir newenaiyip̄ir epei au, Pol han yaaik kitehi God ketp̄iw̄ek h̄irak yaaik.

¹⁶ *Me w̄i kerek haiu m̄ipiun wit Rom, m̄it ne gavman newis Pol h̄irekes kau w̄inak hak kiut̄ip, m̄it̄ik ke ami kiut̄ip naanm̄iprew̄ek.

Pol kewepyap̄ir h̄im me Krai keit wit Rom

¹⁷ *Pol kau w̄inak eik ere w̄i wikak, h̄irak kesiuwe m̄it̄ik kitehi m̄it iuwe ne weiw̄ik me Isrel nau en, h̄ir en̄nen en̄erik en̄mtau h̄im me Pol. H̄ir nererik epei au, Pol ketpor kar ik: “Nai yinan, hi ap h̄ir̄ak menmen enum me m̄it ne weiw̄ik maiu o hi eweik̄in sip ewet menmen n̄ipaa maamrer nai nisesim neweteyem au, te

---

* 28:16 Ap 24:23   * 28:17 Ap 25:8

mīt ne Jerusalem hīr netauhis weinim newisa hekre winak enuk neriuweta hen mīt iuwe ne Rom. ¹⁸ *Hīr mīt ne gavman ne Rom nitauhi me menmen im hīr nare nesiupena nentar hīr nertei hi ap hīrīak menmen enum te hi hahi. ¹⁹ *Au, mīt iuwe ne Isrel nīnapen hīr nansiupena te hi hatip ‘Mītīk iuwe Sisa ekimtau hīm mai.’ Hīr neriuweta hi han te hi ap esiuwe hīm mei me menmen enum hīr nīriakem au. ²⁰ *Hi hentar menmen im hi hitihi yi mīt yi einen te hi hetpi menmen. Sen im mau his mai mentar hi hises hīm me hīrak Mītīk Iuwe kerek mīt ne Isrel yapīrwe nemeriyīwek kaknen kakīkaap haiu mīt.”

²¹ Pol katip epei au, hīr netpīwek nar ik: “Haiu ap meit tīwei meke wit Judia mīt nesiuerem me ti au. Naiu yinan han ap neke Judia nan in netpai me menmen im, te hīr natip ti hīrīak enum au. ²² *Haiu hanhan mamīmtau menmen ti han kitetim mentar haiu mertei mīt nerer wit wit natip enum me mīt nises hīm im ti hisesim.”

²³ Hīr natip epei au, hīr nīmat wī nanīnen nanīmtau hīm me Pol. Wī hīr nīmat nanīmtau menmen, mīt yapīrwe nan winak ke Pol kepwik. Wepni ere wītaan Pol ketpor hīm kewepyapīr hīm me God kakinīn naanmampre mīt. Hīrak kare kakri han kīr keteiknor Jisas hīrak Mītīk Krais kerek God keriuwetek kan kīkaap haiu mīt hīrak ketpor hīm nīpaa Moses ketike mīt profet hīr newisim mau tīwei. ²⁴ Mīt han nises hīm mīrak, mīt han au hīr nīnaain. ²⁵ Hīr nīnaaiwīr winak ke Pol hīr natip namīnanem neriuwe hīm

* 28:18 Ap 26:31

* 28:19 Ap 25:11

* 28:20 Ap 24:15

* 28:22 Ap 24:14

me Pol. Hír natíp namínanem nentar hí+m Pol ketporem míkaru. Hírak katíp kar ik: “God Hímín Yaaik katíp werek wí nípaa hírak katíp profet Aisaia hí+m mírak hírak katíp maamrer ni em. Nípaa hírak katíp:

26*Ti eno etíp mít in ne weiwík me Isrel menmen im: Maain yi yayímtewem yayímtewem te yi ap yayírteiyem au. Yi eiyírem eiyírem te yi ap eiyírem werek au.

27 Han ke mít in epei ken sip, hír nemesís níkip ap nemtau hí+m hír ap nír menmen werek werek au, hír nínapípi. Hír níriak menmen im au, te hír enír menmen neriuwe nanamír, hír enímtewem enriuwe níkip mír, hír han kír enírtei menmen werek werek te hír enweikín sip enisísa te hi God hi ekepi.’ ”

28*Pol katíp hí+m ham mar ik: “Hi hetpi te yi yertei werek. Hím yaaím me God kakíkaap haiu mít híram epei man mít ap ne weiwík me Isrel. Hír keriyen nanímtewem nanisesim.” [29 Pol katíp menmen im epei au, hír mít ne weiwík me Isrel nínaaiwír wínak kírak hír natípan nenehan wísenum me menmen hírak ketpim.]

30*Pol kewír pewek katín wínak ik hírak kewik ere tito wik, hírak keithis mít kerek nan nírek,

31*hírak ketpor hí+m kewepyapír menmen me God kakínín mít kewepyapír me Mítík Iuwe Jisas Kraís. Hírak ap kínaain au, hírak katíp mít

* 28:26 Ais 6:9-10; Mt 13:14-15
13:46, 18:6 * 28:30 Ap 28:16

* 28:28 Sam 67:2; Lu 3:6; Ap
* 28:31 Ap 28:23

yapirwe, mit ap netpiwek nar ik: “Ti ap atip im
au emit.”

Mepir keremem

Him Yaaim Me God
The New Testament in the Au language of Papua New
Guinea
Nupela Testamen long tokples Au long Niugini

copyright © 1992 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Au

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-12-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

4e85f348-3df4-5add-b32a-49bcafe3752a